

ОСНОВИ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЕТИКИ

7
клас

Навчальний посібник

*Схвалено для використання
у загальноосвітніх навчальних закладах*

ББК 86.37я721

О75

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з християнської етики Науково-методичної ради
з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти
№ 14.1/12-Г-128 від 18.04.2013)

Авторський колектив:

В. М. Жуковський, В. В. Зоринська, Н. Д. Ковальчук,
Т. В. Клиненко, Д. В. Кобернюк, А. Ю. Лісничка, В. М. Махлюк

Рецензенти:

В. І. Венчук, доктор богослов'я, перший проректор Буковинського православно-го університету імені митрополита Євгена (Гакмана);

Л. Ю. Москальова, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького;

А. І. Смирнов, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Національного університету «Острозька академія».

Основи християнської етики. 7 клас : навч. посіб. / В. М. Жуковський,
О75 В. В. Зоринська, Н. Д. Ковальчук та ін. — К. : Літера ЛТД, 2017. — 208 с.
ISBN 978-966-178-744-4

ББК 86.37я721

ISBN 978-966-178-744-4

© В. М. Жуковський, В. В. Зоринська,
Н. Д. Ковальчук, Т. В. Клиненко,
Д. В. Кобернюк, А. Ю. Лісничка,
В. М. Махлюк, 2016
© «Літера ЛТД», 2017

ЗМІСТ

<i>Слово до семикласників</i>	5
УРОК 1. СПРАВЖНІЙ І ФАЛЬШИВИЙ ІДЕАЛИ	6
УРОК 2. НА ЧОМУ СТОІТЬ ХРИСТІАНСТВО	12
УРОК 3. СВЯТІСТЬ ЯК НАСЛІДУВАННЯ ХРИСТА	18
УРОК 4. МАТЕРІАЛЬНИЙ І ДУХОВНИЙ СВІТ ЛЮДИНИ	25
УРОК 5. ПРАГНЕННЯ ДО ІСТИНИ	31
УРОК 6. НАПОЛЕГЛИВІСТЬ	39
УРОК 7. ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛЮДИНИ	46
УРОК 8. ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ	53
УРОК 9. ВЧИМОСЯ ВДЯЧНОСТІ	60
УРОК 10. РІШУЧІСТЬ І ВІДВАГА	66
УРОК 11. ЗА ПОКЛИКОМ СУМЛІННЯ	74
УРОК 12. ТЕМАТИЧНА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ	80
УРОК 13. ДОПОМОГА ЗА ВЕЛІННЯМ БОГА	82
УРОК 14. МИЛОСЕРДЯ ТА БЕЗКОРИСЛИВІСТЬ	88
УРОК 15. ВІДДАНІСТЬ І ВІРНІСТЬ	95
УРОК 16. ЗНАННЯ ЯК ЦІННІСТЬ	103
УРОК 17. МОВА: ДАРУНОК БОГА	109
УРОК 18. НАЙБІЛЬШЕ Й НАЙДОРОЖЧЕ	116
УРОК 19. МУЖНІСТЬ У СУСПІЛЬСТВІ	123
УРОК 20. СИЛА ВОЛІ	129
УРОК 21. ПРОЗРІННЯ	137
УРОК 22. НАВЕРНЕННЯ ТА КАЯТТЯ	144
УРОК 23. ТЕМАТИЧНА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ	151
УРОК 24. НАША ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	153
УРОК 25. ВИДАТНІ ДІЯЧІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	160
УРОК 26. БУДІВНИЧІ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ	167
УРОК 27. ХРИСТІЯНСЬКІ СИМВОЛИ У ТРАДИЦІЯХ І КУЛЬТУРІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	175
УРОК 28. ХРИСТОС – ДОРОГА, ПРАВДА І ЖИТТЯ	182
УРОК 29. ІСУС І ДІТИ	189
УРОК 30. ТЕМАТИЧНА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ	195
УРОК 31. ПІДСУМКОВА РІЧНА АТЕСТАЦІЯ	197
<i>Загальний словник термінів</i>	198

Слово до семикласників

Дорогий друже!

Упродовж декількох років ти засвоюєш біблійні духовні і моральні істини на уроках християнської етики в школі. Сподіваємось, що ці уроки стають тобі у пригоді і допомагають розв'язувати непрості життєві ситуації, які виникають у взаєминах з батьками, вчителями, однокласниками, ровесниками. Переконані також, що ти вивчаєш основи християнської етики сумлінно, адже це є Божа справа, а її робити недбало не годиться. У 7 класі для успішного засвоєння християнських моральних цінностей підготовлено навчальний посібник, робочий зошит на друкованій основі та хрестоматію, які значною мірою допоможуть тобі у навчанні.

Структура посібника з основ християнської етики для 7 класу значною мірою схожа зі структурою підручників для п'ятого та шостого класів, але матеріал цього посібника складніший, обсяг текстів збільшився, питання вимагають глибших та інтенсивніших роздумів.

Звертай особливу увагу на біблійний вірш до кожного уроку, адже у кожному вірші закладено Божественну мудрість, що відповідає темі уроку. Намагайся осягнути, зрозуміти й вивчити біблійний вірш, а головне — діяти відповідно до порад, закладених у ньому.

План уроку у формі запитань допоможе тобі зорієнтуватись у структурі уроку, зрозуміти, про що буде йти мова, зосередитися на важливих його етапах, брати активну участь у кожному з них.

На початку уроку пропонуються нові слова та поняття, які допоможуть поглибити значення важливих для розуміння змісту уроку слів.

Біблійна історія — це Слово Боже, передане для тебе у доступній художній формі. Вона містить приклади моральної поведінки осіб у біблійні часи і допомагає краще зрозуміти тему уроку. Її аналіз, обговорення, порівняння із сучасністю є дуже корисними для твого власного духовного розвитку і морального збагачення.

Оповідання чи вірш морального змісту сприяють подальшому аналізу теми уроку, її розгляду на прикладі художньої літератури вітчизняних чи зарубіжних авторів.

Аналіз ситуацій морального змісту допоможе підготуватися до використання біблійних моральних цінностей у повсякденному житті. Це своєрідний місток від теорії до практики, від Біблії до життя, від уроку до особистого життєвого вибору.

Робота в групах допоможе тобі в умовах спілкування з ровесниками навчитися висловлювати власне бачення моральних проблем, почути міркування інших, дасть можливість подискутувати, зрозуміти, що в реальному житті слід уміти слухати, розуміти, сприймати погляди інших, захищати власні погляди, йти на певні компроміси, водночас зберігаючи вірність християнським моральним цінностям.

Домашнє завдання передбачає творче використання отриманих на уроці знань морального змісту. Під час виконання домашніх завдань ти маєш не лише виконувати різні вправи, а й багато спостерігати, ділитися знаннями з іншими, вдосконалюючи власні знання християнських моральних цінностей.

У добру і благословенну путь у світ християнської етики, шановний семикласнику!

Щиро ваші автори

СПРАВЖНІЙ І ФАЛЬШИВИЙ ІДЕАЛИ

Він — Скеля, а діло Його досконале,
всі-бо дороги Його справедливі,
Бог вірний, і кривди немає в Ньому,
справедливий і праведний Він

Повт. 32: 4.

Докладніше див. Іс. 42: 8, Рим. 5: 12, 2 Кор. 11: 13.

Опрацюй урок 1 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Чому людина шукає свій ідеал?
2. Що таке справжній ідеал для людини?
3. Що таке фальшивий ідеал?
4. У чому полягає сила християнського ідеалу?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Ідеал** — це найвища мета, якої свідомо або підсвідомо прагне кожна людина; взірць досконалості, приклад для наслідування.
- Ідеал справжній** — приклад для наслідування кожній людині, який базується на вічних християнських цінностях, що є основою загальнолюдських цінностей.
- Ідеал фальшивий** — взірць, який базується на тимчасових, мінущих цінностях, помилковість яких усвідомлюється людьми з часом.
- Ідеал християнський** — взірць, поданий у Біблії як позитивний. Для християн ідеалом є Ісус Христос.
- Ідол** — особа, річ або ідея, яка цілком поглинає увагу людини й визначає її поведінку, що проявляється у надмірному перебільшенні його значення та поклонінні йому.
- Критерій істинності** — показник, який визначає істинний, справжній характер і цінність людей, їхньої поведінки, дій та речей, якими користуються люди.

Прочитай текст і поясни, які ідеали є справжніми, а які — фальшивими. Чому розуміння сутності ідеалу (справжній він чи фальшивий) є важливим для людини?

У ПОШУКАХ ІДЕАЛУ

Кожна людина у житті прагне до ідеалу, хоча у кожного з нас власне уявлення про нього. Особливо сильне прагнення ідеалу спостерігається у дитинстві. Діти хочуть бути схожими на казкових героїв, кіноакторів, артистів, політичних діячів, спортсменів тощо. Вони носять схожий одяг, роблять подібну зачіску, почасти навіть копіюють свій ідеал. Але жоден із них, мабуть, не замислюється над тим, що його ідеал — це реальна людина зі своїми проблемами, своїм життям і насправді є не зовсім такою, як її образ, вимріяний кимось. Бо навіть відомі люди не позбавлені певних недоліків характеру, примх і слабкостей.

Іноді діти розчаровуються у своїх ідеалах, якщо ті не відповідають вимріяному образу. Вони плачуть, шукають винних, не хочуть розмовляти з рідними, часто замикаються в собі, адже ідеал виявився фальшивим, не вартий уваги, нецікавим... В очах дитини цей образ виглядає зрадником, якого не пробачити. Кожен ставить собі запитання: «Як я міг не помітити цього відразу?», — відповідь на яке приходиться лише згодом. Ідеал перестає сприйматися як щось високе, прекрасне, гідне. Так відбувається тому, що дітям, а то й дорослим людям просто подобається зовнішній вигляд особи, якою вони захоплюються. Такі ідеали часто вводять в оману. Жодна людина не може буквально втілити, повторити у своєму житті образ, який здається їй ідеальним. Завжди потрібно брати для себе найкращі якості певного образу — доброту, працелюбність, дотепність, а не буквально копіювати тих чи інших героїв.

Отже, слід замислитися над тим, чи є хтось ідеальним у цьому світі. Є люди, які вірять у науку — і вона є ідеалом, який пояснює їм усе незрозуміле у світі. Ідеалом є й українська національна літературна мова, бо її прагнуть вивчати, знати, розмовляти нею, захищати й берегти її. Для окремих людей ідеалом є добро, правда, справедливість тощо. Ідеалом творчості художника є його бачення краси, яке надихає митця на створення шедеврів. У кожній сфері духовного життя ідеал стає провідною зіркою, яка освітлює життєвий шлях людини.

Для християн ідеалом є Ісус Христос. Щоб пізнати Його, треба читати Біблію, відвідувати храм, слухати Слово Боже. Господь забороняє нам створювати ідолів, шукати кумирів і їм поклонятися. Полюбивши Господа, людина почне дотримуватися Його Заповідей, довірить себе та своє життя Богу.

Людина не повинна шукати собі ідеалів деінде, адже ідеальним є лише Господь Ісус Христос. Саме з Нього маємо брати приклад. І будьмо вдячними: Він подарував нам усе, що ми маємо, — наше життя з його обставинами. Якби не Господня воля, нас би не було на світі. Й тоді світ був би іншим. Іншим на одну неповторну людину.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що таке ідеал?
2. Якою для тебе є ідеальна людина?
3. Хто для тебе є ідеалом?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і розкажи, які риси тобі хотілося б перейняти від пророка Даниїла.

ДАНИЇЛ У ЯМІ З ЛЕВАМИ

Одного разу вавилонський цар Дарій видав указ, за яким протягом тридцяти днів не можна було звертатися з жодним благанням чи проханням ні до кого, окрім нього. А того, хто порушить цей закон, слід укинути до ями з левами. Коли Даниїл почув про новий закон, то відразу пішов додому. Там він молився Богу тричі на день. І тепер він знову став на коліна, щоб ушанувати Бога. Але Даниїлові вороги, прагнучи його звинуватити, шпигували й побачили, як Даниїл палко молиться Богу. Вони пішли до царя і сказали: «Хіба ти не оголошував, щоб протягом тридцяти днів усі зверталися лише до тебе й ні до кого іншого — ні до Бога, ні до людей? А того, хто порушить цей закон, слід укинути до ями з левами?»

Цар Дарій відповів: «Авжеж, я так сказав. Це закон для всіх, і його не можна змінити». Тут урядники повідомили: «А от Даниїл, один із юдеїв, не звертає уваги на твої слова! Він порушує твій закон! Тричі на день він стає навколішки й молиться своєму Богу». Почувши це, цар засмутився. Йому хотілося врятувати Даниїла. Проте урядники не давали цареві спокою. Вони твердили: «Закон у твоїй країні не можна змінити — це закон для всієї Мідії й Персії».

Дарій мимоволі звелів, щоб Даниїла вкинули в яму з левами, і при цьому сказав: «Сподіваюся, що Бог, Якому ти віддано служиш, урятує тебе». Даниїла кинули до ями, а зверху її закрили великим каменем, аби покараний не зміг утекти. Цар запечатав камінь власною печаткою та печатками своїх міністрів і пішов до палацу.

Того вечора цар відмовився від вечері й упродовж усієї ночі не міг заснути. На світанку він подався до лев'ячої ями. З острахом і тривогою гукнув: «Даниїле! Чи зміг Бог, Якому ти так віддано служиш, врятувати тебе?» «Царю! — озвався з ями Даниїл. — Навіки живи! Мій Бог послав ангела, й він позамикав левам пащі. Вони мене не чіпали. Богу відомо, що я чистий перед Ним. І перед тобою, царю, я не провинився». Цар надзвичайно здивувався і звелів підняти Даниїла з ями. Всі побачили, що він цілий і неушкоджений.

Тоді цар наказав схопити ворогів Даниїла й кинути їх до ями з левами. Леви вмиють розшматували їх. Після цього цар Дарій до всіх народів і племен свого царства звернувся з листом, у якому написав: «Я наказую, щоб у моєму царстві всі шанували Бога, Якому служить Даниїл. Він — Бог Живий тепер і довіку. Царство Його нездоланне, Він владарює вічно. Він рятує і звільняє. Він творить чудеса на небі й на землі. Це Він урятував Даниїла від лев'ячих зубів».

Так віра, мудрість, твердість переконань Даниїла врятували йому життя. Адже Бог узяв праведника під свою опіку.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Який закон видав цар Дарій?
Чи добрий закон це був? Чому?
2. Чому Даниїл продовжував молитися навіть тоді, коли це було заборонено?
3. Хто допоміг Даниїлу вижити в ямі з левами?
4. Чи траплялися у твоєму житті випадки, коли Бог допомагав тобі у важку хвилину?

Прочитай притчу і поясни, чим цікавилися мавпи та в чому була їхня помилка.

Бруно Ферреро

МАВПИ І СВІТЛЯЧОК

В джунглях, недалеко від поселення людей, жила сім'я мавп. Єдиною річчю, яка їх цікавила, був вогонь. Мавпи приглядалися до полум'я, що витанцьовувало червоними язиками в хатах, а ще більше — на подвір'ях, де навколо нього із задоволеннями, радісними обличчями сиділи селяни.

Одного досить холодного вечора мавпи побачили світлячка, що блимав між листям на кущі. Вони подумали, що то була іскорка тієї дивної речі, яка зігрівала людей, і дбайливо взяли його. Прикривши його сухою травою і гілками, мавпи простягали руки до нього та скреготіли від задоволення, думаючи, що гріються. Одна навіть почала дути на світлячка, бо багато разів бачила, що так роблять люди.

За цим усім із дерева спостерігала пташка із золотими крильцями. Їй стало шкода тих бідних мавп, вона злетіла до них і сказала:

— Друзі, ви обманюєтесь — це не вогонь... Це — тільки світлячок!

Але мавпи, невдоволені, прогнали її геть і стали ще сильніше дути на нього.

— Ви обманюєтесь! — повторювала пташка, літаючи над мавпами, що юрмилися довкола купки сухої трави і гілок. — Захуйтеся деінде від холоду!

Одна з мавп розгнівалася, схопила пташку із золотими крилами й убила її. І знову всі почали дути на світлячка.

Через ніч усі мавпи помирали від холоду.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. У чому була помилка мавп?
2. Чи могли мавпи уникнути помилки? Як?
3. Яку ціну заплатили мавпи за свою помилку?
4. Що чекає на людину, яка плутає справжні та примарні цінності?
5. Чи траплялася підміна цінностей у твоєму житті чи житті твоїх знайомих, близьких?
6. Хто і що допомагає нам уникнути небезпеки?

Завдання 4

Проаналізуй ситуацію і поміркуй, як би ти вчинив у ній.

Ти довго був фанатом одного відомого рок-гурту. Вокаліст цього гурту — талановитий виконавець, а музика і тексти пісень — милозвучні й гармонійні. Та й твій кумир перед телекамерами завжди виглядав привітним, ввічливим, що зовсім не характерно для «рокерів». Проте одного дня по радіо ти почув жахливу звістку — твій кумир потрапив у автокатастрофу через вживання наркотиків і зараз перебуває у тяжкому стані в лікарні.

Звичайно, ти будеш хвилюватися, почувши таку новину. Чи змінить вона твоє ставлення до співака? Чи змінити ти своє уявлення про ідеал?

Завдання 5

Поміркуйте у групах над питаннями:

1. До яких людей ви відчуваєте симпатію? Чим приваблюють вас відомі люди, наприклад співаки, актори? Які сильні риси характеру притаманні їм?
2. Чи варто людині прагнути до ідеалу, якщо досягти його дуже важко? Свої міркування обґрунтуйте.
3. На кого зі своєї сім'ї ви б хотіли бути схожі? Чому?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке справжній ідеал для людини?
2. Що таке фальшивий ідеал?
3. Чому людина шукає свій ідеал?
4. У чому полягає сила християнського ідеалу?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Підготуй усну розповідь на тему «Чи варто шукати ідеал серед людей?».
2. Подумай, чи можна розчаруватися у своєму ідеалі.
3. З'ясуй, якими є ідеали твоїх друзів, рідних, наскільки вони є близькими до християнського ідеалу.
4. Напиши твір-мініатюру на тему «Хто мій ідеал? Чому?».

НА ЧОМУ СТОЇТЬ ХРИСТІЯНСТВО

Тож усе, чого тільки бажаєте,
щоб чинили вам люди,
те саме чиніть їм і ви.
Бо в цьому — Закон і Пророки

Мт. 7: 12.

Докладніше див. Гал. 3: 26, 2 Тим. 1: 13, 1 Іван. 2: 5.

Опрацюй урок 2 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Яка людина є християнином?
2. Чому важливо дотримуватися Заповідей Божих?
3. Чому був Ісус Христос ідеальною Людиною у Своєму земному житті?
4. У чому полягає досконалість?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Досконалість** — стан людини, що характеризується зрілістю, внутрішньою та зовнішньою довершеністю. Досконалим є лише Бог.
- Заповіді Божі** — моральні повчання й настанови, дані людині Богом, а також угода Бога з людиною (Десять Божих Заповідей).
- Істина** — найвище, досконале знання, носієм якого є Господь Бог.
- Мораль** — система поглядів, уявлень, норм та оцінок, що регулюють поведінку людей у суспільстві.
- Моральні засади християнства** — система поглядів та оцінок, уявлень і світоглядних суджень, що закладені в Біблії і є Словом Бога для людей.

Прочитай текст і поясни, чому так важливо виконувати Заповіді Божі.

НАШІ МОРАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ

А уже часто ми не замислюємося над тим, як живемо і для чого. Наше життя минає день за днем, із року в рік. Ми, дорослішаючи, пригадуємо приємні й неприємні моменти, успіхи, невдачі, робимо висновки. Про щось шкодуємо, визнаємо свої помилки, а чого не розуміємо та продовжуємо вірити, що мали рацію.

Закони суспільства керують людиною, визначаючи норми та стиль, «напрямок» її життя. Для водіїв існують світлофори, карти доріг, для виробників різних товарів — технології. Всередині сім'ї діють одні правила поведінки, в середовищі однокласників — інші. Певно, це ви не раз помічали. Також ви не могли не звернути уваги на те, що деякі правила полегшують життя, а деякі — навпаки, ускладнюють. Існують і універсальні правила для благословенного та праведного життя, які доступні християнам і називаються Божими Заповідями. Джерелом вічних християнських істин у Біблії є Десять Заповідей, даних Богом через Мойсея народу Ізраїля, і Нагірна проповідь Ісуса Христа, які наголошують на необхідності виховання в характері людини моральних чеснот, які дають їй повноту духовного існування.

Нас оточують різні люди: рідні, близькі, знайомі та незнайомі, друзі й недружньо налаштовані особи, але Заповіді спонукають нас до того, щоб ми любили всіх: і тих, хто чинить нам добро, й — особливо — тих, хто завдає нам зла. Завжди варто пам'ятати, що втомлений і знервованій людині, безумовно, теж хочеться тепла, ласки, розуміння, тільки вона не може чи не вміє відповісти тим самим. Нам хочеться пом'якшити її душу, зробити привітнішою — і для цього ми починаємо вказувати їй на недоліки, засуджувати, ніби це може змінити особистість на краще. А дієвіше — виявити доброту й тактовність до неї, поводитися чемно, уникати грубощів. І робити це від душі, щоб людина переконалася в тому, що її не скривдять.

Рідко хто з людей відчуває, що Бог супроводжує кожного з нас у всі моменти нашого життя — і в гарні миттєвості, й у найбільш скрутні часи, і в хвилини, коли ми переживаємо відчай чи злість, кривдимо інших. Він як Творець щиро радіє за наші добрі вчинки й засмучується через злі. Й саме щоб уникати злих учинків, Бог дав нам Свої Заповіді. Вони допомагають людині виявити й усвідомити свої гріхи, покаятися в них і стати на шлях праведності. Ісус Христос — найкращий приклад праведного життя, ідеал людської досконалості. Його мудрість, віра, любов до ближнього живуть у душі кожного християнина. Керуючись Десятьма Заповідями, ми також зможемо відчути мир, радість, душевну гармонію, людську привітність, наше життя набуде бажаної повноти, наповниться щастям і сенсом.

Божі Заповіді справляють великий вплив на життя християнина, впорядковують його. Вони чітко вказують нам на недоліки нашої поведінки. Хто забажає керуватися ними в житті — неначе підписує з Богом угоду на мирне і щасливе життя та на розвиток своєї душі. Справа тільки за нашим вибором на користь добра чи зла.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чи задумувався ти коли-небудь над тим, що тебе чекає попереду?
2. Чому, на твою думку, люди бувають роздратованими?
3. Чому потрібно знати Заповіді Божі та дотримуватися їх?
4. Що Ісус Христос може зробити для кожного з нас?
5. Чи знаєш ти Божі Заповіді? Наведи приклади, як ти їх виконуєш.

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і скажи, в чому проявилася мудрість Господня.

За Євангелієм від Івана 8: 1 – 11

ХТО БЕЗ ГРІХА?

Аень життя Ісуса Христа, повний проповідей, наблизився до завершення, і, щоб відпочити й наодинці помолитися Богові, Ісус пішов на гору Оливну. А вранці знову прийшов у храм, — і люди зійшлися до Нього. Ісус сів і навчав їх.

Книжники і фарисеї привели до Нього жінку, яку впіймали під час подружньої зради. Вони поставили її посередині храму й почали підступно запитувати в Ісуса Христа: «Оцю жінку, Вчителю, зловлено на факті перелюбу... Мойсей велів таких побивати камінням. А Ти що скажеш?»

Вони спокушали Господа, щоб мати привід Його оскаржити. Ісус, нахилившись додолу, писав пальцем по піску... А фарисеї стояли над Ним і ставили все те саме

запитання, тож Христос підвівся й промовив до них: «Хто з вас без гріха, — нехай перший кине у неї каменем!» І знов нахилився додолу й писав по піску пальцем...

А вони, почувши це й відчувши докори сумління, почали один за одним виходити, від найстарших до наймолодших. Залишився тільки Ісус та жінка, що стояла посередині... Христос підвівся й, нікого більш не побачивши, звернувся до жінки: «Де ж ти, жінко, що тебе оскаржили? Чи ніхто тебе не засудив?» А вона відказала: «Ніхто, Господи». Ісус сказав їй: «Не засуджую і Я тебе. Іди собі, але більш не гріши!»

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Яку заповідь порушила жінку, котру привели до Христа?
2. Чиїм Законом керувалися книжники і фарисеї?
3. Які слова сказав Ісус, ставши на захист жінки?
4. Чому Господь вчинив не за Законом, що панував у той час?
5. Чи ти прощав іншим людям? Наведи приклади.

Завдання 3

Прочитай притчу і скажи, чому чоловікові вдалося швидко прибрати свій занедбаний дім.

Бруно Ферреро

МАЄ ПРИБУТИ БОГ!

Якось один чоловік довідався, що його збирається відвідати Бог. «Мене? — занепокоївся чоловік. — У моєму домі?» Він почав бігати по всіх кімнатах, піднявся сходами, вийшов аж на дах, знову спустився. Тепер, коли до нього мав прийти Бог, він подивився на свій будинок іншими очима.

— О, неможливо! О, бідний я! — лементував чоловік. — Я не можу приймати гостей у такому безладі. Все брудне, скрізь повно сміття. Немає жодного відповідного місця, де можна було б прийняти Бога. Бракує навіть повітря, немає чим дихати!

Чоловік широко відчинив вікна і двері.

— Браття! Друзі! — загукав він. — Нехай хтось допоможе мені прибрати дім. Але швидко!

Чоловік узявся енергійно прибирати. Крізь стовп пилюки, який піднімався звідусюди, побачив когось, хто прийшов йому допомогти. Удвох було легше. Вони викинули непотрібні речі, поскидали їх на купу та спалили. Помили підлогу і сходи. Багато відер води пішло на те, щоб помити всі вікна. Повимітали бруд, який був у кутках.

— Ми ніколи не закінчимо! — нарікав чоловік.

— Закінчимо! — спокійно відповів другий.

Вони працювали разом, пліч-о-пліч цілий день. Врешті дім виглядав оновленим, чистим, у ньому приємно пахло. Коли вже стемніло, вони пішли до кухні й накрили стіл.

— Тепер, — сказав чоловік, — може прийти мій Гість. Тепер мій Бог може прийти!

— Я вже тут, — сказав Незнайомець. І сів за стіл. — Сідай і ти й розділи зі Мною трапезу!

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Чому чоловік вирішив прибрати свій дім?
2. Чи багато друзів прийшло йому на допомогу? Чому?
3. Чому ввечері дім чоловіка виглядав чистим і охайним?
4. Чи ти відчуваєш Божу допомогу у своєму житті?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Один хлопчик дуже заздирив своїм одноліткам і сердився, коли хтось отримував кращу оцінку, коли комусь купували новий одяг, когось хвалили. Коли матуся засмучувалася від такого його ставлення, він спокійно пояснював їй, що він нічого не краде, нікому не завдає зла й не робить ніяких поганих вчинків.

А як ти вважаєш?

II. У школі ти познайомився з кількома новими друзями, проте згодом виявив деякі дивацтва в їхній поведінці. Друзі тобі пояснюють, що не обов'язково в усьому слухатися батьків, що можна інколи приходити додому пізно і навіть курити або випивати в гарній компанії.

Як ти відреагуєш на їхні слова? Що ти їм скажеш?

Прочитай вірш і розкажи про своє ставлення до Бога.

А. Лісничка

ХТО ДЛЯ МЕНЕ ІСУС

Для мене Ісус означає багато,
Його я люблю і до Нього горнусь.
Зі мною Він в будень, зі мною і в свято,
Йому я Одному щоночі молюсь.

І кращого в світі нічого немає,
Як милість Господня, як Боже тепло.
Ісус найдобріший, Він всім помагає,
Усе подолає, що б там не було.

Його поважатиму завжди, довіку
І славити буду як свого Отця.
Себе віддаю під Господню опіку,
Любові моїй вже не буде кінця.

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому релігія може вважатися світоглядною цінністю сучасної людини?
2. Яким чином ми можемо виражати доброту в щоденному житті?
3. Як ти відчуваєш любов Божу?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Яка людина є християнином?
2. Чи важливо дотримуватися Заповідей Божих?
3. Чому Ісус Христос був ідеальною Людиною у Своєму земному житті?
4. У чому полягає досконалість?
5. Над чим тобі слід працювати, щоб досягти досконалості?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Випиши з Біблії 10 Заповідей (*Вихід 20: 1–26*) у два стовпчики: ті, які стосуються ставлення людини до Бога, і ті, які стосуються ставлення людини до інших людей.

СВЯТІСТЬ ЯК НАСЛІДУВАННЯ ХРИСТА

Але за Святим, що покликав вас, будьте й самі святі в усім вашім поведженні, бо написано: «Будьте святі, Я-бо святий!»

1 Петр. 1 : 15, 16.

Докладніше див. Пс. 150: 1, 2, Пс. 98: 9.

Опрацюй урок 3 — і ти знайдеш відповіді на важливі для кожної людини питання:

1. Кого можна вважати святим?
2. Чи можна досягти святості через віру й добрі вчинки?
3. Чи є святі в наш час?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Святість** — найвищий ступінь духовного розвитку людини, завдяки якому вона наближається до Бога; святість полягає в повній посвяті свого життя Богові, у здійсненні добрих справ, житті за Його Заповідями, готовності до самопожертви заради Бога та свого ближнього.
- Праведність** — спосіб життя, що проявляється в дотриманні Божих Заповідей.
- Наслідування** — мимовільне або зумисне копіювання поведінки або діяльності інших людей, прагнення жити як вони.
- Гріх** — вчинок людини, що суперечить християнському моральному вченню і є докором особі, що його вчинила.
- Гріховність** — спосіб життя, який суперечить християнському моральному вченню.
- Відмежування від гріха** — спосіб життя, який виключає аморальні дії, слова та думки людини і побудований на біблійних Заповідях.

Прочитай текст і поясни, що таке святість.
Чи потрібно наслідувати Господа? Чому?

ПОКЛИКАННЯ ЛЮДИНИ

Нерідко, відвідуючи храм, можна довідатися про людей, життя яких освітлене особливою жертовністю, вірою, подвигами в ім'я Бога й заради людей. Таких людей церква канонізує — зараховує до лику святих. Людина дізнається про святість насамперед із Біблії. Там описано подвиги Святих Пророків, Діви Марії, Сина Божого — Ісуса Христа та Його апостолів. Біблія вчить, що Бог ставить життя святих людей у приклад іншим — благословляє їхнє життя, дає сили для духовних подвигів. Також про святість ми чуємо у храмах: там про неї нагадує священник. Це нашоухує нас на думку, що ми повинні бути готовими до святості.

Святі люди вирізняються чистотою душі, яка робить можливим їхнє щире, довірливе спілкування з Богом. Слід усвідомити: якщо на землі не буде праведників — то вона приречена на катастрофу. Без праведників люди втратили б уявлення про святість і забули б про свою божественну природу, про те, Хто їх створив і для чого. Святість — це чистота душі людини, яка творить добро, не чекаючи за нього подяки, не виставляючи напоказ своїх старань. Свята людина — смиренна, бо, як сказано у Біблії, хто понизиться, буде слугою інших у земному житті, той піднесеться в Небесному Царстві.

Відомо, що серед святих були заможні люди, які не злякалися життєвих труднощів і беззастережно відмовилися від земних благ та маєтків, і пішли за Христом. Отже, ознакою святості є жертовність. Святі жертвували не тільки матеріальними статками, а й життям, вони голодних годували, голих одягали, подорожніх приймали, хворих відвідували, в'язням допомагали. А головне — вони любили Бога та своїх ближніх, постійно служили Небесному Отцеві та людям.

Людина покликана до святості. Бог створив її як Свого співтворця, співрозмовника. Проте перші люди пішли гріховним шляхом. Щоб подолати цей гріх, їхнім нащадкам потрібно здійснювати над собою зусилля, аби уникати спокус. Особливо складно це зробити в наш час, який хтось із учених назвав «епохою всездозволеності». Проте й сьогодні знаходяться люди, які досягають святості.

Досягти святості можна лише копіткою працею і постійною молитвою,

дотриманням Божих Заповідей. Господь сказав, що той, хто забажав стати святим, прирівнюється до Його родичів: «Хто Божу волю чинитиме, той Мені брат, і сестра, і Мати» (Мк. 3:35). Ісус Христос високо цінував чистоту людської душі. Він знав, що досягати святості означає йти не широкою дорогою вседозволеності, а вузькою дорогою християнських чеснот. Хто виховує їх у собі, відкидаючи спокуси, — той, безумовно, здобуде благословення Бога.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що є ознакою святості?
2. Чому Ісус Христос очікує святості від людини?
3. Що, на твою думку, слід робити, щоб досягти святості?
4. Назви людей своєї місцевості, які є прикладом справжньої християнської поведінки.
5. Чи прагнеш ти святості у своєму житті? Чому?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і вислови свою думку щодо рішення Господа.

За Книгою Буття 18, 16–33; 19, 1–24

ПРАВЕДНІСТЬ ЛОТА

ро міста Содом і Гоморру ширилася погана слава. Тому Господь сказав Авраамові: «Гріх Содому й Гоморри великий. Якщо їхні мешканці справді такі, як про них кажуть, то я покараю їх і зруйную ці міста». Проте Авраам відповів Йому: «Не гнівайся, Господи, за моє запитання: якщо в цьому місті знайдеться хоча б десятеро праведних людей — невже Ти вигубиш їх разом із грішниками й не пробачиш цьому місту?» Господь відповів Авраамові: «Якщо знайдеться в місті десять праведників, Я не руйнуватиму його заради них».

А в Содомі мешкав Лот, племінник Авраама. Содомляни були такими злими й розбещеними, що там не знайшлося і десяти праведних людей. Прийшли до Содому два ангели, але не знайшли праведних людей, окрім Лота. Содомляни хотіли навіть поглумитися над двома ангелами, які прийшли врятувати праведника. Вони вже ладні були виламати двері, але ангели уразили їх сліпотою.

Коли почало світати, ангели поквалили Лота: «Піднімайся, бери дружину й обох своїх дочок і тікай з цього міста, не озираючись, бо ми маємо знищити його». Проте він зволікав. Тоді ангели взяли його, його дружину й дочок за руки й вивели їх за межі міста.

Зійшло сонце, коли Лот прийшов до міста Цоар. І Господь пролив на Содом і Гоморру зливу з сірки та вогню і знищив ці міста, і всіх людей у них, і спустошив

місцевість так, що в долині, де знаходилися ці міста, утворилося соляне озеро, відоме тепер під назвою Мертвого моря, в якому не може жити ніщо живе. Коли Содом і Гоморра запалали, тієї ж миті дружина Лотова не втерпіла й озирнулася назад — і стала соляним стовпом.

Рано-вранці Авраам підвівся й рушив до того місця, де розмовляв із Господом. Він подивився на Содом і Гоморру й побачив: лише дим здіймається, як із печі, над тим місцем.

Тим, що Лотова дружина озирнулася на Содом, вона показала, що жалкує за покинутим гріховним життям. Бо коли Господь рятує нас від гріха, треба тікати, не озираючись, не затримуватися і не жалкувати ні про що.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чому Господь розгнівався на міста Содом і Гоморру?
2. Що запитав Авраам у Бога і яку відповідь дав Бог?
3. Кого ангели знайшли у Содомі?
4. Як ти вважаєш, чому Лот зволікав і не хотів іти з міста?
5. Чому дружина Лота, озирнувшись, перетворилася на соляний стовп?
6. Як ти вважаєш, якби ангели знайшли серед мешканців Содома і Гоморри десять праведників, Бог пробачив би всім жителям? Чому?

Прочитай оповідання і скажи, про який папір ідеться і чому він пече.

Б. Лепкий

АХ, ЯК ЦЕЙ ПАПІР ПЕЧЕ!

К

коли зимове сонце сховається за брудні дахи здавна не відновлюваних будинків, вона накидає на голову велику чорну хустку. Тонкими довгими пальцями насовує її на чоло, обтулює нею уста, ціле обличчя, так що тільки ніс і чоло видно. Підносить рамена, переломлюється у поясі, робиться така мала, така маленька, що сама себе не впізнає у дзеркалі передпокою. Нервово й поспішно відчиняє двері. Хвилину стоїть і прислуховується, чи не йде хтось по сходах. Ні... Отже!

І збігає удолину. Як добре, що не світиться у снігах. (Нема нічого злого, щоб на добре не вийшло.) Хтось відчинив вхідну браму. Ага, це сусіди, що мешкають на подвір'ї. Уже пройшли. Ще кілька сходів, кілька кроків по асфальтованих снігах — і поклала руку на клямку вхідної брами. Зиркнула направо й наліво, кілька нервових стрибків, і зникла за рогом будинку. Щастя, що мешкає при дорозі.

Тепер треба лиш широку вулицю перейти, треба обминути трамваї, перейти біля брами костюлу, а там міський сад... На лавках сиділи закохані пари. Їх шепіт тремтить на вітті дерев, як мухи на сітці павутиння. Обсніжені статуї дивляться на них... Статуям добре. Вони з мармуру, не відчувають ні голоду, ні холоду, не знають, що таке інфляція. А вона мусить і в хаті затопити, і зварити обід. Має сина. На лікаря вчиться. Весь день у клініках працює. Уважний такий. Не сміє знати, що у них все так погано, що нема вже й за що обіду зварити...

Перебігла сад. Увійшла в іншу частину міста. Там її ніхто не знає... Лиш та кав'ярня! Для чого там так багато світла? — як заграва, з вікон на протилежні кам'яниці б'є. У кав'ярні музика грає. Прислуга в білих фартухах вино й тістечка розносить. Який контраст до її теперішньої нужди!..

Вздовж попри кав'ярню автомобілі. Шофери нудьгують, чекаючи на своїх панів і пань. Один переходить їй дорогу, знімає шапку й ніби дуже ввічливо питає:

— Може, авто? Куди ласкава пані дозволять? До анатомічного театру чи прямо до крематорію?

Їїго приятелі сміються... (Ближній із ближнього насміхається, і це зветься життям...) Біжить... Скоро! Щоб тільки далі від своєї хати, від людей, котрі її знають, від колишнього забезпеченого життя, від своїх власних думок! Скоро! Прибігла і притулилася до муру. Тут добре. Затишно. Самі вілли. В них мешкають тільки пани. Сюди хто-будь не заходить. Лівою рукою хустку до очей притулила, праву простягла перед себе. Ах, яка ж вона важка, мов з олова. І чужа така, мов не її. Дерев'є, болить.

Хтось іде. Впевнена, поважна хода. Зупиняється. Побачив її, змилосердився, чути шелест паперу... Перебирає гроші... Вибрав банкноту, поклав на простягнуту долоню і далі пішов...

Ах, як же цей папір пече! Як він пече!

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чи часто ти зустрічаєш на вулиці жебраків? Як ти вважаєш, що це за люди? Чому вони жебракують?
2. Чи слід допомагати таким людям і чому?
3. Як ти гадаєш, що означають репліки автора у дужках?
4. Чи можна досягти святості людині, байдужій до чужого лиха?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Один чоловік усім розповідав про те, який він хороший, скільки добрих вчинків робить для бідних, які великі пожертви дає на храм. Справді, він робив багато добра для інших, але при цьому не забував рекламувати свою добродетель.

Чи був цей чоловік святим для Бога? Чому?

II. Твої батьки з дитинства навчали тебе бути добрим, щирим, виконувати Заповіді Божі. Друзі ж переконують тебе, що порушення однієї з них не є чимось поганим, от, наприклад, збрехати вчителю.

Яку позицію ти обереш? Чому?

Завдання 5

Поясни вислови відомих християнських святих і подвижників.

Християни — це люди, які хочуть стати подібними до Бога.

Григорій Низіянський

Згадуйте наставників ваших, які проповідували вам Слово Боже, і наслідуйте віру їх.

Святий Августин

Життя святих — це духовне дзеркало.

Святий Іван Золотоустий

Завдання 6

Знайди і зачитай вислови з Біблії за такими посиланнями та проаналізуй їх.

- а) Лев. 2 Книга Мойсея 19: 2.
- б) Мт. 5: 48.
- в) Євр. 12: 14.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чи може людина бути святою? Чому?
2. Як деякі праведники досягнули святості? Що вони для цього робили?
3. Чи може сучасна людина здійснювати подвиги віри?
4. Як Ісус Христос піклувався про душі людей? Наведи приклад.
5. Чи піклуєшся про свою душу ти? Яким чином?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Кого можна вважати святим?
2. Чи можна досягти святості через віру й добрі вчинки?
3. Чи є святі в наш час?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Проаналізуй молитву «Отче наш». В яких словах мова йде про святість Бога?
2. Що слід робити людині, щоб зберегти душевну чистоту?
3. Напиши і зачитай перед класом, чого в нашому суспільстві потрібно уникати, щоб вирости доброю людиною.

УРОК

4

МАТЕРІАЛЬНИЙ І ДУХОВНИЙ СВІТ ЛЮДИНИ

Не складайте скарбів собі на землі,
де нищить їх міль та іржа і де злодії
підкопуються й викрадають їх.
Складайте ж собі скарби на небі,
де ні міль, ні іржа їх не нищить
і де злодії до них не підкопуються
та не крадуть. Бо де скарб твій, —
там буде серце твоє!

Мт. 6: 19–21.

Докладніше див. Прип. 16: 16, Лк. 12: 15.

Опрацюй урок 4 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке матеріальний світ людини?
2. Що таке духовний світ людини?
3. Яким чином людина духовно зростає?
4. Чому ми повинні робити хороші вчинки?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Духовність** — присутність Святого Духа в людині;
життя за Заповідями Бога.
- Духовний світ** — невидимий для людського ока світ,
який реально існує та впливає на людське життя.
- Матеріальний світ** — фізичний світ зі всіма його законами,
який існує навколо нас і в якому ми живемо;
ми сприймаємо його органами чуттів.
- Чеснота** — доброчесність, позитивна моральна риса людини.

Прочитай текст, поміркуй і скажи, які багатства має накопичувати людина у своєму земному житті.

ЯК СЛІД БАГАТИТИ

богодні більшість людей переймається переважно матеріальними речами й частіше задумується про свій заробіток, шукає високооплачувану роботу, купує різні речі — й не завжди першої необхідності. Багато сил, часу та коштів витрачається на задоволення власних потреб — телефон, транспорт, одяг, їжу, житло. Це матеріальний світ людини — і він важливий для нормального душевного самопочуття. Але в наш час його забезпечення є нерідко головною метою людського життя. Проте чи повинно так бути?

Людина є не лише фізичною, матеріальною, але й духовною істотою. Духовна людина здатна сприйняти божественні істини й жити відповідно до них. Підсвідомо люди наполегливо шукають Бога, проте в житті дехто соромиться цього пориву духовної сутності, надаючи перевагу матеріальним речам. А дехто шукає поради в екстрасенсів: людське розуміння духовності заводять таких в оману. В Старому Завіті описано, як цар Саул звернувся за підказкою до медіума, проте Бог рішуче засудив такі дії можновладця, покарав провідника Ізраїля.

Справжня суть християнського життя людини, на думку великого християнського подвижника Серафима Саровського, полягає не в накопиченні матеріальних благ, а в розвитку духовності, в «стяганні Святого Духа». Для цього слід використовувати такі засоби духовного зростання, як молитва, піст, милостиня, добрі

справи. Отже, головними цінностями є духовні, адже саме вони визначають сенс життя людини на землі та її майбутнє життя у вічності.

Коли в людини переважає духовне начало, безкорисливі прагнення, чисті й високі переконання, благодійні справи, то їй легше живеться, її вважають доброю, з нею прагнуть спілкуватися й мати добрі стосунки.

Таким чином, людина є складною істотою: вона належить водночас як до матеріального світу, так і духовного. Вона потребує як матеріальних цінностей, так і духовних. Кожна людина визначає сама для себе, які цінності є для неї пріоритетними — матеріальні чи духовні. Цей вибір і скеровує напрям життєвого шляху.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чи погоджуєшся ти, що сьогодні більшість людей заклопотана тільки пошуком матеріальних благ? Чи це правильно?
2. Чому люди мало уваги надають духовному розвитку?
3. Що потрібно робити для того, аби збагатити свій духовний світ?
4. Поділися своїм власним досвідом духовного розвитку.

Завдання 2

Прочитай притчу Ісуса Христа про недалекогоглядного багача. Як ти поясниш його вчинок?

За Євангелієм від Луки 12: 15–21

НЕРОЗУМНИЙ БАГАЧ

одного багача гарно вродила нива, і він не мав куди зібрати врожай. Тоді в багатія з'явилася думка: розібрати старі свої клуні та збудувати більші, просторіші й туди зібрати весь великий урожай. Реалізувавши свій задум, чоловік усвідомив, який він багатий і що не треба більше нічого робити, а тільки відпочивати, їсти, пити та веселитися. Бог, почувши це, сказав багачеві: «Нерозумний, — цієї ночі від тебе зажадають душу, й кому залишиться все те, що ти наготував, збудував, наскладав?».

Бог уві сні назвав цього багача нерозумним, бо той не знав, що скоро помре, а багатство його залишиться комусь іншому — дітям, онукам, нащадкам багатьох поколінь. Кожна людина може в будь-яку мить померти. Лягаючи спати, ніхто не знає, чи прокинеться. Йдучи на роботу чи кудись із дому, ніхто не знає, чи повернеться. Так буває з тими, хто не дбає про своє духовне збагачення. До того ж, усе накопичене багатство в будь-яку хвилину може згоріти, затонути, обвалитися під землю й не дістатися нікому.

Так буває з тим, хто правдами й неправдами накопичує матеріальні речі, нерухомість, гроші, коштовності, а не багатіє духовно. «Отож глядіть, остерігайтеся всякої зажерливості, бо життя людини не залежить від достатку, від великого маєтку», — застерігає нас Господь.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Кому багач був зобов'язаний великим урожаєм?
2. Як багач вирішив використати своє багатство?
3. Що Господь сказав йому одного разу?
4. Який висновок можна зробити з цієї притчі?
5. Чи знаєш ти людей, які живуть так, як євангельський нерозумний багач?
6. Уяви собі, що тобі випало велике багатство. Як би ти ним розпорядився?

Завдання 3

Прочитай оповідання і скажи, в чому полягає багатство баби Наді.

Л. Ганжельюк

НАЙБАГАТША БАБА НАДЯ

*Маєток багатому — місто твердинне його,
і немов міцний мур в уяві його.*

Прип. 18: 11

Софія третій день метушилася, як птаха в клітці, й шукала гроші дочці на взуття. Думалося, ще цю зиму доходить, а на другу нові будуть. Якби ще не відлига, то, може, послужили б довше. Висушила і принесла до чоботаря Макара, а він каже: «Тут, голубко, й лагодити нічого. Хоч і зроблю, то на день».

Найперше побігла до родичів: «Виручіть, Бога ради, пенсію отримаю — віддам». — «Нема», — кажуть. Пішла Софія до місцевого бізнесмена Федька Кирпатого. Поки за високою брамою стояла, змерзла дуже. А не зайдеш, собака у дворі в ріст людини, а лиха така, як і господарі.

— Чого прийшла? Хіба ми тобі банк чи ощадна каса? — відповіли вдовиці у тому домі.

Назар Заблоцький не заперечував:

— Гроші є, але в доларах. Хіба ж то через чоботи буду міняти на гривні? О ні, розійдуться. Копійка любить триматися купки! — Та й закрив двері перед Софією. Марія Чобітко пояснила, що гроші тримає на машину:

— А коли мені бракне, тоді як?

Софія працювала двадцять років дояркою. Колгоспів тепер немає, а голова перекваліфікувався на орендатора. Землі має 300 гектарів.

«Може, хоч Іван Петрович допоможе?» — засяяла жінка й попрямувала до багатого, під червоним дахом, будинку. Вийшла його дружина:

— Чого тобі, Софіє? Якщо позичити чого, то знай: у нас немає ні зайвих грошей, ані зерна.

Нещасна і слова не вимовила.

Вечоріло. Більш нікуди не заходила й уже біля дому мало не стукнулася з кимось у чорному.

— А, це ти, Софійко. Зайди погрітися. Мороз великий бере! — щебетала сусідка — баба Надя. Розпитала все, вийняла замотану в хусточку пенсію та подала щасливій співбесідниці.

— Купи, купи чоботи. Хай дівчина здорова носить, а будеш мати гроші — віддаси.

Софія привезла з міста нові чобітки й тепер знала, що найбагатша у селі баба Надя. Хай пошле їй Бог здоров'я!

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Навіщо Софії були потрібні гроші?
2. До кого зверталася жінка та чи мали ті люди можливість допомогти їй?
3. Як ти думаєш, чому баба Надя вчинила саме так?
4. Чи відомі тобі такі люди, як баба Надя?
5. Чи допомагаєш ти людям у скрутну хвилину? Наведи приклади.

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. У розмові з другом ти торкнувся теми багатства та заможного життя. Твій друг відразу ж почав мріяти: «От якби мати багатопверховий будинок біля моря, дорогу іномарку та багато грошей, щоб задовольнити всі свої бажання! Такі люди найщасливіші, бо багаті, і життя їм здається казковим».

А яке твоє уявлення про щастя? Чи згідний ти з другом?

II. В одній із газетних статей ішлося про жінку, яка займалася доброчинністю й допомагала безпритульним людям, була головою громадської організації «Любов у кожному з нас». За свою роботу вона не чекала платні, а виконувала її максимально щиро та віддано. У кінці статті ти прочитав її відповідь на запитання: «Що спонукало Вас вдатися до такої нелегкої та альтруїстичної роботи?» Жінка відповіла: «Життя коротке, тож потрібно творити добрі справи, бо лиш від них залежить...».

Як ти гадаєш, що далі могла сказати жінка?

Завдання 5

Проаналізуй ситуацію.

Уяви, що ви з другом, йдучи вулицею, побачили, як невідома людина загубила попереду гаманець. Ви з другом підібрали його і виявили, що там — значна сума грошей. Твій друг запропонував забрати гроші.

Що зробиш у цьому випадку ти?

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Як ти вважаєш, чому обличчя святих завжди красиві?
2. Що важливіше, на твій погляд, матеріальний достаток, фізична краса чи душевне благородство?
3. Чи потрібно дбати про матеріальний світ? Для чого?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке матеріальний світ людини?
2. Що таке духовний світ людини?
3. Яким чином людина духовно зростає?
4. Чому ми повинні робити хороші вчинки?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Запитай рідних, чи знають вони, що таке духовний світ, як потрібно дбати про нього.
2. Як потрібно піклуватися про матеріальний світ? Їхні відповіді запиши в зошит.
3. Виконай одне із завдань за вибором:
 - а) Знайди біблійний текст про багатого юнака (Мт. 19: 16–26) і напиши твір-мініатюру, в якому дай відповіді на запитання:
 - 1) Що спільного між нерозумним багатієм і багатим юнаком?
 - 2) Що в цих постатях викликало осуд Бога-Отця та Ісуса Христа?
 - 3) Як можна уникнути Божого осуду і гніву?
 - б) Напиши твір-мініатюру, як ти розумієш біблійний вірш:

*Царство Небесне подібне до скарбу,
захованого в полі, що його чоловік,
знайшовши, ховає і, радіючи з того,
йде й продає все, що має, а купує те поле.*

(Мт.13: 44).

ПРАГНЕННЯ ДО ІСТИНИ

І пізнаєте правду, —
а правда вас вільними зробить!

Ів. 8: 32.

Докладніше див. Пс. 25 : 5, Пс. 86 : 11.

Опрацюй урок 5 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке Істина?
2. Що сказано у Євангелії про Істину?
3. Чому потрібно пізнавати Істину?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Віра** — прийняття людиною тверджень, свідчень, фактів як істинних, об'єктивних без попередньої перевірки на основі внутрішнього переконання.
- Віра релігійна** — впевненість у реальному існуванні надприродних істот; припущення щодо якогось факту як істинного; визнання існування Бога.
- Істина** — правильне відображення об'єктивної дійсності у свідомості людини та правильне безпомилкове передання її в поняттях, судженнях, умовиводах, діях.
- Істина абсолютна** — цілковите, вичерпне знання дійсності; доступна лише Богові.
- Істина об'єктивна** — такий зміст наших знань, який не залежить від нас, а об'єктивно існує у світі.
- Істина відносна** — такий обсяг знань і світоглядних переконань, який доступний людині на певному етапі розвитку науки та світогляду.
- Пізнання** — процес набуття справжніх знань; сукупність процесів і методів набуття знань про явища й закономірності світу.
- Прагнення** — мотиви поведінки, які виражають потреби та внутрішні стимули, бажання людини.

Прочитай текст і скажи, для чого людині пізнавати істину. Як її пізнати?

ІСТИНА – В БОЖІ

Кожна людина рано чи пізно замислюється над тим, що ж таке істина. Чи можна сформулювати її як «точне знання про світ», чи вона є дечим більшим? Адже кожен із нас потребує постійного пізнання навколишнього світу й удосконалення своєї особистості. А для цього людина шукає істину для свого розвитку.

Людство скільки існує — стільки й шукає істину. Мрія про абсолютне знання супроводжувала його від початку часів. Але вона залишається нездійсненною, бо людина не може досягнути те, що під силу тільки Богу.

Кожній людині важливо знати, звідки вона походить, яка мета її життя, що станеться з нею по смерті. Існує ряд наукових установ, де працюють фахівці, які допомагають людям шукати відповіді на ці питання. Як впливає з наукових досліджень, кожна людина протягом свого життя безперервно шукає істину, яку цінує вище за будь-що, навіть за власне життя. Пізнання істини робить її вільною від почуття невпевненості, яке супроводжує людське буття, вільною від страху за майбутнє, від гріха, від комплексів та хибного уявлення про себе. Апостол зазначив: «...пізнаєте правду, а правда вас вільними зробить». Ісус Христос особисто навчав людей шукати шляхи до пізнання істини. Його Заповіді були простими: підтримувати добрі стосунки з рідними та близькими, шанобливо та з любов'ю ставитися до ворогів, легко й охоче прощати провини, бути чемними та покірними, милосердними, не надто перейматися накопиченням багатств. Ісус Христос підтвердив те, про що йшлося у Старому Завіті: людина є творінням Божим.

Істинні знання й Боже Слово допомагають людині правильно зорієнтуватися в житті, відкинути зло й рішуче стати на бік добра. Праведним людям Господь посилає благодать через Святого Духа, щоб вони мали силу протистояти злу й привносити у світ часточку добра. Кожні знання мають бути освячені праведністю. Тільки тоді життя людини в суспільстві стане змістовним і наповненим милістю Бога.

Істинні знання життєво важливі для кожного. Ми можемо почерпнути їх від людей, із книг, а особливо — з Біблії, де вони викладені найбільш повно й переконливо. Ці знання допомагають нам жити праведним життям, сповненим любові до людей і до Бога.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Хто з відомих тобі літературних героїв чи вчених займався пошуками істини? Наскільки успішними були ці пошуки?
2. Чи може людина знайти істину? Чому?
3. Які є Заповіді Христа щодо пізнання істини?

Прочитай біблійну історію та поділися своєю думкою про вчинок Ісуса Христа.

За Євангелієм від Луки 19: 1–10

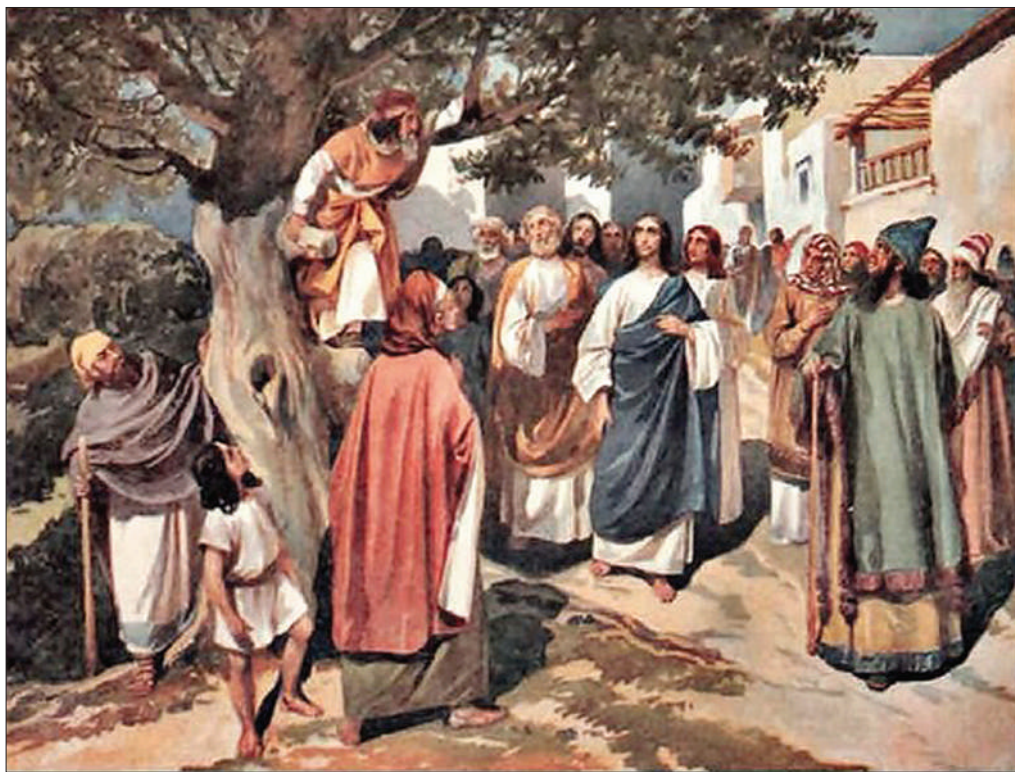
ХРИСТОС І МИТНИК

I

Ісус переходив через Єрихон. А чоловік на ім'я Закхей — старший над митниками й досить багатий — бажав бачити Ісуса, але через натовп не міг, бо був низький на зріст. І, забігши вперед, він виліз на дерево, щоб бачити Христа, бо Він мав побіч нього проходити.

А коли Ісус підійшов на це місце, то поглянув угору до митника й промовив: «Закхею! Зараз зійди додолу, бо сьогодні Мені потрібно бути в тебе вдома!» І той зліз із дерева й запросив Ісуса в гості з великою радістю. А люди, як побачили це, почали нарікати, кажучи: «Він до грішника в гості зайшов!»

Закхей промовив до Ісуса: «Господи, половину свого маєтку я віддам убогим, а коли кого скривдив, — верну вчетверо». Ісус сказав йому: «Сьогодні на цей дім спасіння зійшло, бо й Закхей — син Авраамів. Син-бо Людський прийшов, щоб знайти та спасти, що загинуло!»

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Хто такий митник? Чому митник у той час вважався найгіршим грішником?
2. Чому, на твою думку, митник Закхей так бажав зустрічі з Ісусом Христом?
3. Чому, на твою думку, Ісус Христос зайшов до митника на вечерю?
4. Як ти розумієш слова: *Син-бо Людський прийшов, щоб знайти та спасти, що загинуло?*
5. Яку істину зрозумів ти, прочитавши біблійну історію про зустріч митника Закхея з Ісусом Христом?

Завдання 3

Прочитай роздуми письменниці і скажи, якою вона бачить людину, що осяяна Істиною.

Марія Ганзюр

ЛЮДИНА, ЩО ОСЯЯНА ІСТИНОЮ

Людина, що осяяна Істиною, — чуйна та милосердна, вміє бачити прекрасне й робити добро. Вона не прагне виділитися, хоча в душі знає, що в чомусь не така, як інші. Ця людина вміє творити. Все, що вона робить, завжди естетично виразне. Така людина цінує друзів, поважає старших і вірить у щастя. Чомусь у неї має бути приваблива зовнішність. Бо гірко, коли людина буває ідеальна всередині, а потворна — ззовні. Її зовнішність повинна вабити, а не відштовхувати.

Ми нерідко говоримо: «ти справжній друг», «ти справжній герой». А чи задумувалися над тим, яка це людина — справжня і як нею стати? Це Людина з великої літери, яка робить добро собі та ближнім. Вона творить добро не тільки в умовах лихоліття. Хіба мало випробувань випадає нам щодня? Щоб бути справжньою Людиною, потрібно насамперед бути люблячим. Мабуть, кожен із нас бачив, як якийсь лобуряка мучить кошеня чи іншу беззахисну тваринку. Та чи кожен реально намагався зупинити його? Справжня людина завжди стає до боротьби за чуже щастя, адже ще Платон сказав: «Здобуваючи щастя для інших — ми знаходимо його для себе».

Людина, що пізнала Істину, завжди підтримає та допоможе. Чи то старій бабусі принесе хліба, чи малому сусіду допоможе розв'язати домашнє завдання. Така людина цінує життя. Вона живе сьогоднішнім днем. Але за свій день встигає попрацювати на благо інших.

Зараз нелегко стати Людиною. Справжніх Людей не багато. Зокрема, це ті, хто сам відчув горе, страждання. Тож у сучасному житті молодим людям нелегко знайти, з кого брати приклад. Бо, здобуваючи щось, більшість людей іде «по головах» інших. Заради грошей і статку, через ревності, заздрість вони вбивають, нищать, крадуть.

Молоді люди не розуміють, що задля досягнення певних результатів (визнання на роботі або гідна матеріальна винагорода) треба багато працювати. Вони ж хочуть все й одразу, але так не буває.

Бути Людиною, яка осяяна Істиною, — означає жити високодуховним, цілеспрямованим життям, мати свою незламну життєву позицію. А ще більшої поваги заслуговує Людина, котра не зреклася людяності після всіх життєвих випробувань.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Чи знаєш ти когось, про кого можна сказати, що це — справжній друг чи справжній герой?
2. Що означає бути Людиною, яка осяяна Істиною?
3. Чи можна погодитися з думкою, що творити добро треба щодня? Які добрі вчинки ти можеш робити щодня?
4. На що орієнтується справжня Людина? Чи хотілося б тобі запозичити цей орієнтир?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Проходячи вулицею, ти почув голос дивакуватого чоловіка. Він запевняв перехожих, що володіє істинними знаннями, які можуть стати основою людського життя та полегшити його. Будь-хто зміг би отримати такі знання та стати щасливою, безтурботною й успішною людиною, але за певну плату.

Як ти відреагуєш на слова цього чоловіка? Як ти вважаєш, чи може він володіти Істиною, чи всього лише займається шахрайством?

II. У твоїй сім'ї прийнято наполегливо працювати й економити для того, щоб купити якусь цінну річ. Проте ти познайомився з друзями, які стверджують, що зовсім не обов'язково економити та відмовляти собі у всьому, що можна просто «подивитися», де щось «погано лежить», — і взяти це. І, на їхню думку, ніяких проблем. Крім того, нові друзі тебе ще й жорстоко висміяли, бо ти, на їхню думку, живеш неправильно, а вони — правильно.

Як би ти пояснив їм хибність їхніх поглядів?

Завдання 5

Коли слід вітатися «Христос воскрес! Воістину воскрес!» і що це означає? Наведи приклад ситуації, у якій використовувалися б ці слова.

Завдання 6

Прочитай оповідання і скажи, якою істиною володіла жінка і яку істину пізнав випадковий перехожий.

Віка і Саша

БІЛЯ ЦЕРКВИ

Проходила жінка біля церкви. Зупинилася, перехрестилася і сказала: «Христос воскрес!». А один чоловік помітив це, підходить і запитує:

— Навіщо ви це сказали?

— Я радію, що воскрес Христос! — відповіла жінка.

Чоловік задумався.

— Все своє життя я намагався зрозуміти зміст цих слів. Що це означає?

— А ви читаєте Біблію? — запитала жінка.

— Ні, ніколи не читав.

Жінка здивувалася. Вона не могла зрозуміти, як можна не читати Святе Письмо.

— Візьміть, — і простягнула чоловікові невеличку книжечку. — Це Біблія, тут ви знайдете відповідь на всі свої запитання.

Через деякий час чоловік знову зустрів жінку і промовив:

— Воістину воскрес!

Завдання 7

Прочитай біблійну історію і скажи, Хто насправді є Істиною й чому.

За Євангелієм від Івана 3: 1–21

ТАЄМНИЙ УЧЕнь ІСУСА ХРИСТА

Якось уночі Никодим прийшов до Ісуса Христа і сказав Йому:

— Учителю! Я знаю, що Ти посланий Богом, бо такі чуда, як Ти звершуєш, ніхто не може здійснити без Божої допомоги.

У відповідь Ісус промовив:

— Я більше скажу тобі: той, хто не народиться вдруге — згори, — не зможе побачити Божого Царства.

Никодим здивувався й запитав Христа:

— Хіба стара людина може вдруге народитися? Невже вона може вдруге ввійти в утробу своєї матері?

А Ісус відповів:

— Хто не народиться від води й Духа, той не зможе увійти до Божого Царства. Народжене тілом є тіло, а народжене Духом є дух. Не дивуйся тому, що Я сказав тобі: треба вдруге народитись. Вітер дме, як йому заманеться: звук його чуєш, а звідки він приходить або куди йде — не знаєш, — так само з кожним, хто народжений Духом.

У відповідь Никодим спитав:

— Як це може статися?

Ісус йому на те:

— Так Бог полюбив світ, що віддав єдинородного Сина, аби кожен, хто повірив у Нього, не загинув, але успадкував вічне життя. Адже Бог надіслав до світу Сина Свого не для того, щоб засудити світ, а щоб світ був порятований Ним і пізнав Істину. Кожен, хто чинить зло, ненавидить Світло й Істину і не йде до Світла, щоб не викрилися учинки його, а хто чинить добро — йде до Світла, аби виявилися вчинки його, бо вони звершуються з Божої волі.

Завдання 8

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Вчитель запитує, діти відповідають, передаючи умовний мікрофон одне одному.

1. Як ви розумієте, що таке Істина?
2. Що сказав Христос про Істину? Хто є Істиною?
3. Що Никодим зрозумів із розмови з Ісусом про Істину?
4. Що означає «пізнати Істину»?
5. Як пізнання Істини впливає на наше щоденне життя?

Завдання 9

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому вважається, що всі люди грішні від свого народження?
2. Упродовж історії людства виникали численні релігії. Джерелом їх, безперечно, є психічні та психологічні передумови розвитку людини. На що наштовхує нас таке наполегливе шукання людством вищих істот?
3. Чому, на твою думку, Бог Саваоф так наполегливо боровся з ідолопоклонством стародавнього народу Ізраїля? Чому ізраїльтяни, зі свого боку, часто виявляли непослух Богові?

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке Істина?
2. Чому треба пізнавати Істину?
Як її можна пізнати?
3. Що говориться у Новому Завіті про Істину?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Що говориться у Євангелії про Істину?
Випиши кілька цитат.
2. Поясни значення цього біблійного вірша:
І пізнаєте правду, — а правда вас вільними зробить!
(Ів. 8: 32).
3. Досліди і запиши, яке визначення поняття «істина» дають твої рідні, знайомі, ровесники.

НАПОЛЕГЛИВІСТЬ

Просіть — і буде вам дано,
шукайте — і знайдете,
стукайте — і відчинять вам,
бо кожен, хто просить, — одержує,
хто шукає, — знаходить,
а хто стукає, — відчинять тому

Мт. 7: 7–8.

Докладніше див. Мт. 21: 22.

Опрацюй урок 6 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. У чому суть наполегливості?
2. Що потрібно робити, щоб досягти хороших результатів?
3. Яким було би життя людини без зусиль для досягнення певної мети?
4. Чи важливо бути наполегливим?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Мета, або ж ціль** — елемент поведінки та свідомої діяльності людини, що полягає в передбаченні наслідків діяльності та докладанні зусиль для досягнення позитивного результату.
- Наполегливість** — вміння тривалий час іти до мети, не зменшуючи енергії в боротьбі із труднощами.
- Прагнення** — мотиви поведінки, які виражають потреби та внутрішні стимули, бажання людини.
- Цілеспрямованість** — риса характеру людини, яка проявляється в умінні постійно думати про мету й постійно докладати зусиль, аж поки її не буде досягнуто.

Прочитай текст і поясни, чому важливо бути наполегливим.

НАПОЛЕГЛИВІСТЬ ЯК СИЛА ДУХУ

рокидаючись уранці, ми стільки плануємо зробити, але ввечері бачимо, що мало що встигли. Кожна людина за життя ставить перед собою певні цілі, яких будь-що намагається досягти. Скільки виникає планів, мрій, творчих ідей, які іноді дуже хочеться втілити в життя! Проте це не завжди вдається. Нам заважають щоденні турботи, невідкладні справи, так що на втілення мрії зовсім не лишається часу. Звичайно, найлегше від неї відмовитися. Тоді життя піде звичним чином. А можна щодня присвячувати час улюбленому заняттю — й одного дня виявиться, що ми досягли грандіозних результатів. Чи будемо ми задоволені? Звісно.

Будь-яка робота потребує мудрості, терпіння. Не менш важливу роль у досягненні мети відіграє наполегливість. Бути наполегливим означає не просто намагатися виконати задумане, а й не відступати, відганяти геть розчарування, сподіватися на краще, вірити у власні сили. А головне — завжди покладатися на Бога, бо тільки Він посиляє людині особливу силу — благодать, яка мобілізує фізичні та духовні сили на досягнення бажаної мети.

Наполегливій людині часто вдається те, що не виходить у людини, яка відступає, не доклавши належних зусиль для реалізації своїх прагнень. Отже, щоб досягти хороших результатів, потрібно мати високу мету, почати втілювати її й на кожному етапі контролювати, поки справа не буде завершена.

Як висловився відомий український філософ Г. Сковорода, «почати — це наполовину завершити». Дехто може сказати, що інколи мета для свого втілення потребує надто багато зусиль. Проте без зусиль було б нецікаво її досягати. Народна мрія про скатертину-самобранку позбавлена під собою ґрунту, бо миттєве здійснення бажань позбавило б людину самого інтересу до життя. Показовою є історія про царя Соломона. Змалку він хотів стати наймудрішим на землі. Певно, юний царевич мав багато видатних учителів і мудрих книг, проте насамперед він звернувся з молитвою

до Бога, щоб Той послав йому мудрість. Бог не тільки дав Соломонові бажане, а й нагородив юнака славою й багатством.

Всі видатні біблійні особи були наполегливими. Апостоли Ісуса Христа ходили з міста до міста, від країни до країни, проповідуючи Слово Боже. Їх били, цькували собаками, над ними знущалися й насміхалися, але їхнє прагнення донести до сердець світло вчення Христа вело їх тернистими шляхами. В нагороду за зусилля Христових учнів у язичницьких землях люд наvertsався до Бога й засновувалися церкви, які сьогодні мають тисячі парафіян. Так Бог винагородив служителів Церкви за їх наполегливість. Інші приклади з Біблії, світової історії та з життя доводять, що наполегливість — не просто одна з рис характеру, а й один зі стимулів, що є орієнтиром у житті людини.

Отже, кожна людина в житті ставить перед собою мету, якої намагається досягти. Але щоб отримати бажаний результат, потрібно докласти чимало зусиль. Наполегливість — добра риса. Бути наполегливим означає досягати поставленої мети. Перешкоди й випробування, які посиляє Бог, мають на меті загартувати нас, навчити доводити розпочате до завершення.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що потрібно робити, аби досягти мети?
2. Яку роль у досягненні мети відіграє наполегливість?
3. Як Ісус Христос ставиться до наполегливості?
4. Чи вважаєш ти себе наполегливою людиною? Чому?
5. Пригадай уроки літератури, історії, інших предметів. Кого з літературних героїв, історичних діячів можна назвати наполегливими?

Завдання 2

Прочитай біблійні історії й поясни, чим мотивувалася наполегливість у діях людей. Як вона проявлялася?

За Євангелієм від Луки 18: 1–5

ПРОХАННЯ ВДОВИ

Ісус Христос розповів своїм учням притчу про те, що треба завжди молитися й не занепадати духом: «У якомусь місті був суддею один чоловік, що Бога не боявся й людей не соромився. У тому ж місті перебувала вдова, що до нього ходила й казала: «Оборони мене від мого супротивника!» Але він довго не хотів. А згодом сказав сам собі: «Хоч я й Бога не боюся, й людей не соромлюся, але через те, що ця вдова докучає мені, візьму її в оборону, щоб вона без кінця не ходила й не докучала мені».

За Євангелієм від Луки 11: 5–10

ІСУСОВА ПОРАДА

Ісус, продовжуючи навчати учнів, сказав до них: «Хто з вас матиме приятеля, й піде до нього опівночі, та й скаже: "Позич мені, друже, три хліби, бо прийшов із дороги мій друг, я ж не маю що йому дати". А той у відповідь скаже: "Не завдавай мені клопоту, вже замкнені двері, я на ліжку. Не можу я встати й дати тобі хліба". Кажу вам: коли він не встане й не дасть ради дружби йому хліба, то дасть хліба, щоб відчепився й дав спокій. І Я вам кажу: просіть — і буде вам дано, шукайте — і знайдете, стукайте — й відчинять вам! Бо кожен, хто просить, — одержує, хто шукає, — знаходить, а тому, хто стукає, — відчинять».

За Євангелієм від Марка 10: 46–52

НАПОЛЕГЛИВІСТЬ ВАРТИМЕЯ

Ісус Христос із учнями прийшли в Єрихон. А коли з Єрихона виходив Ісус Христос разом зі Своїми учнями й безліччю люду, сидів і просив при дорозі сліпий Вартимей, син Тимея. Почувши, що йде Ісус Назарянин, сліпий Вартимей почав кликати: «Сину Давидів, Ісусе, змилуйся наді мною!» Люди сварилися на нього, щоб мовчав, а він іще голосніше кричав: «Сину Давидів, змилуйся наді мною!»

Зупинився Ісус та й сказав: «Покличте Вартимея!» Сліпого покликали: «Вартимею, устань, Ісус кличе тебе». Вартимей скинув плаща, й підхопився з місця,

й прибіг до Ісуса. Христос запитав сліпого: «Що ти хочеш, щоб Я зробив тобі?» Вартимей відповів Йому: «Вчителю, нехай я прозрію!» Ісус промовив: «Іди, твоя віра спасла тебе!» Той відразу прозрів і пішов за Ісусом дорогою.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Як Ісус допоміг людям, які звернулися до Нього?
2. Чому потрібно молитися завжди й не занепадати духом?
3. Як ти розумієш зміст біблійного тексту?

Завдання 3

Прочитай притчу й поясни, чому Бог не відповідав на настирливі прохання чоловіка.

Бруно Ферреро

НАСТИРЛИВІ ПРОХАННЯ ЧОЛОВІКА ДО БОГА

Я

благав Бога забрати мою гордість, і Бог сказав «Ні». Він сказав, що це не Він повинен забрати, а я маю її залишити, відмовитися від неї...

Я молив Бога зробити мою дитину-інваліда знову здоровою, і Бог сказав «Ні». Він сказав, що дух дитини здоровий, а тіло — лише тимчасове...

Я попросив Бога подарувати мені терпіння, і Бог сказав «Ні». Терпіння — це результат страждання, воно не дарується, воно здобувається...

Я просив Бога подарувати мені щастя, і Бог сказав «Ні». Він сказав, що Він дає благословення, а щастя залежить від мене самого...

Я попросив Бога позбавити мене від болю, і Бог сказав «Ні». Він сказав: «Страждання відводить тебе від мирських турбот і наближає до Мене...».

Я благав Бога, аби Він зробив так, щоб я виріс духом, і Бог сказав «Ні». Він сказав, що я сам повинен вирости духом, а Він лише допоможе в тому, аби мої зусилля були плідними...

Я молив у Бога сили... І Бог дав мені труднощі, які зробили мене сильнішим. Я просив мудрості. І Бог дав мені проблеми, щоб я їх вирішив. Я просив відваги. І Бог дав мені небезпеку, щоб я її подолав. Я просив смирення. І Бог послав мені обставини і людей, які непокоїли мене, щоб допомогти мені навчитися смирятися. Я просив любові. І Бог послав до мене людей, які потребували моєї турботи, щоб допомогти мені навчитися любити. Я просив достатку. І Бог дав мені можливості.

Я не отримав нічого з того, що хотів. Але я отримав усе, що мені було потрібно. Бог відповів на мою молитву... Й тільки пізніше я зрозумів: Бог дає нам не те, що ми хочемо, а те, що нам потрібно.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що чоловік просив у Бога?
2. Що Бог йому послав у житті? Чому?
3. Чи був чоловік готовий до життєвих труднощів? Із чого це видно?
4. Чи відомі тобі люди, які звертаються до Бога з проханнями?
5. Чи часто ти звертаєшся до Бога з молитвою? З якою? Якими є результати твоїх прохань?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Тебе та твого друга запросили відвідати безкоштовні курси з англійської мови, оскільки скоро мала відбутися важлива контрольна робота з цього предмета. Але коли ти повідомив про це другові, він тільки засміявся і промовив: «Та заспокойся ти, нащо нам ті курси? Якось напишемо контрольну, аби пощастило».

Як ти відреагуєш на слова товариша? Ти пристанеш на його пропозицію не йти на курси чи все ж підеш?

II. В одній із газет ти прочитав історію про спортсмена, який на шляху до перемоги провів п'ять довгих років у наполегливій праці та тренуванні, відмовляючи собі у розвагах і задоволеннях.

Як ти вважаєш, чи варті досягнуті успіхи таких жертв?

Завдання 5

Подумай і запиши декілька аргументів, чому треба бути наполегливим. Зачитай їх перед однокласниками.

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Кожен із вас, безумовно, хотів чогось досягнути, щось здійснити — для себе чи для інших. Чи довелося вам при цьому виявляти наполегливість?
2. Коли не слід виявляти наполегливості?
3. Чи дає наполегливість справжню свободу дій?
4. Чи потрібно ще щось, окрім наполегливості, щоб досягти мети?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. У чому суть наполегливості?
2. Чи важливо бути наполегливим?
3. Яким було б життя людини без зусиль для досягнення певної мети?
4. Що потрібно робити, щоб досягти мети?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Поясни батькам та друзям, що означає біблійний вірш:

*Просить — і буде вам дано,
шукайте — і знайдете,
стукайте — і відчинять вам,
бо кожен, хто просить, — одержує,
хто шукає, — знаходить,
а хто стукає, — тому відчиняють.*

2. Напиши невеличкий твір
«Як я проявив наполегливість у своєму житті».

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛЮДИНИ

Було тобі виявлено,
о людино, що — добре,
і чого пожадає від тебе Господь, —
нічого, а тільки чинити правосуддя,
і милосердя любити, і з твоїм Богом
ходити сумирно

Мих. 6: 8.

Докладніше див. I Пет. 1: 7.

Опрацюй урок 7 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке життєвий шлях людини?
2. Чому людське життя буває непростим?
3. Як надати життю необхідного сенсу?
4. Яким було земне життя Ісуса Христа?
5. Чому важливо робити добрі справи?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Життєвий шлях — сукупність учинків, які здійснила людина за своє життя.

Сенс життя — філософська та духовна проблема, що стосується визначення мети життя людини та людства; світоглядне поняття, що має основне значення для духовно-морального становлення особистості.

Вдосконалення — покращення чогось, наближення речі або істоти до ідеалу.

Вдосконалення моральне — поліпшення моральних якостей людини.

Прочитай текст і поясни, як треба прожити своє життя, щоб отримати милість Господню та увійти в Царство Небесне.

ЗАЛИШИТИСЯ ЛЮДИНОЮ

життя... Скільки прихованих сенсів, уявлень, бажань, прагнень укладено в це слово. Кожен по-своєму розуміє життя й відповідно до цього розуміння будує своє майбутнє. Як гідно прожити життя, щоб не було соромно ні нам, ні нашим нащадкам?

Відомо, що тривалість людського життя в середньому становить 600 тис. годин. Із них на підтримку фізичного стану (на сон, їжу, гігієну) витрачається 400 тис. годин. Отже, на пошук сенсу життя залишається приблизно третина — 200 тис. годин. Як використати цей час, щоб увійти в ці духовні виміри, які дають можливість людині жити в гармонії з собою та світом?

Справді, навряд чи можна назвати людське життя простим. Як правило, на життєвих дорогах трапляються найрізноманітніші випробування, пов'язані з навчанням, вибором професії та працевлаштуванням, фінансами, станом здоров'я, стосунками. Але попри все завжди важливо залишатися Людиною, чинити так, як ми хотіли б, щоб чинили з нами, робити те, що приємне не лише нам, а й іншим людям. Для цього держава та різні соціальні служби напружували низку законів, правил, вимог, які повинна виконувати кожна людина.

Але найважливішим нашим порадником є Біблія з Божими Законами та християнськими заповідями. Наскільки простішим стало б життя людини та суспільства, коли б усі жили за Словом Божим! Зникли б злочинці та тюрми, припинилися б сімейні чвари та будь-які негативні прояви — всі жили б у мирі та злагоді, в любові та повазі один до одного!

Згадаймо земний життєвий шлях Ісуса Христа та біблійних персонажів. Йосип зазнав величезних страждань та поневірянь, аж поки став намісником фараона в Єгипті. Пророка Даниїла цар Вавилону Навуходоносор кинув у рів із левами, а потім зробив своїм особистим радником. Пастух Давид став царем свого народу, перемігши в бою велетня Голіафа — надію армії філістимлян. Ісус Христос із апостолами зазнав мук за проповіді Слова Божого. Важко назвати життя цих людей легким. Проте вони жили справжнім християнським життям, довіряючи кожен свій крок Богу й цілковито віддаючи все в Його святі руки. Саме завдяки цьому вони досягли своєї мети й отримали вінець Царства Небесного.

Молода людина, яка розпочинає життя, думає, що воно довге. А людина на схилі життя, оглядаючись назад, говорить, що життя минуло швидко, як одна мить. Звичайно, життя прожити — не поле перейти. Воно дається людині лише один раз і прожити його слід гідно, відповідно до біблійних Заповідей.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що таке життя?
2. Назви відомих тобі літературних героїв, історичних діячів, життєвий шлях яких викликає у тебе захоплення.
3. Хто є моральним дороговказом людини?
4. Яким було життя Ісуса Христа і святих праведників?
5. Що треба робити, щоб прожити своє життя якнайкраще?
6. Чи замислюєшся ти над своїм життям і що робиш, щоб гідно його прожити?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію, поміркуй і поясни сенс життєвого шляху Івана Хрестителя.

За Євангелієм від Матвія 11: 1–15

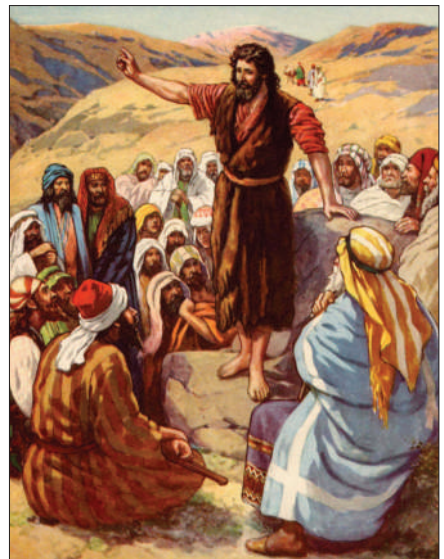
ПРОВІСНИК СИНА БОЖОГО

Іван Хреститель, почувши у в'язниці про дії Христа, послав своїх учнів запитати Його: «Чи ти Той, Хто має прийти, чи нам чекати Іншого?»

Ісус відповів їм: «Ідіть і перекажіть Іванові, що ви чуєте й бачите: сліпі прозрівають, криві ходять, зцілюються прокажені, чують глухі, померлі оживають, а вбогим звіщається Добра Новина. Блаженний, хто через Мене спокуси не матиме!»

Про Івана Ісус сказав до людей: «На що ви ходили в пустелю дивитися? Чи на очерет? Чи на чоловіка, одягненого у м'які шати? Бо ті, хто носить м'яке, — по царських палатах. По що ж ви ходили? Може, побачити пророка? Так, навіть більш ніж пророка. Це той, про якого написано: “Ось перед обличчя Твое посилаю Свого посланця, який перед Тобою дорогу Твою приготує!”

По правді кажу вам: між народженими від жінок не було більшого над Івана Хрестителя! Та найменший у Царстві Небеснім — той більший від нього! Від Івана Хрестителя й досі Царство Небесне здобувається силою, й ті, хто вживає зусилля, досягають його. Усі Пророки й Закон про Івана провіщали. Коли ж хочете знати, — Ілля він, що має прийти. Хто має вуха — нехай слухає!»

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Де перебував Іван Хреститель, коли почув про Ісуса Христа?
2. Що запитали учні у Христа?
3. Яку відповідь їм дав Господь?
4. Прокоментуй фразу: «Хто має вуха — нехай слухає!»
5. Чи важкий, на твою думку, був життєвий шлях Івана Хрестителя? А Ісуса? Чому?
6. Що корисного для себе ти можеш почерпнути, проаналізувавши життєвий шлях Івана Хрестителя?

Завдання 3

Прочитай біблійну історію і скажи, яким був життєвий шлях самарянки — до зустрічі з Ісусом Христом і після зустрічі з Ним.

За Євангелієм від Івана 4: 1–30

ЖИВА ВОДА ДЛЯ САМАРЯНКИ

к Господь довідався, що фарисеї почули про прихильне ставлення людей до Його проповідей і про масові хрещення, які проводилися Дванадцятьма учнями, то покинув Юдею та знову пішов у Галілею. Йому потрібно було переходити Самарію. Отож, Господь прибув до самарського міста Сіхар, недалеко від криниці Якова. Ісус, зморений дорогою, сів на цямрину криниці. А Його учні пішли в місто купити їжі. Було біля дванадцятої години дня.

Підійшла самарянка набрати води. Ісус каже до неї: «Дай Мені напитися!» Тоді самарянка відповідає Йому: «Як же Ти, юдей, просиш води у мене, самарянки? Бо юдеї не спілкуються з самарянами». Ісус промовив: «Коли б ти знала Божий дар, ти б у Нього просила, і Він дав би тобі живої води». Жінка запитала Його: «Звідки ж Ти маєш живу воду? Чи Ти більший за нашого отця Якова, що нам дав цю криницю?» Ісус відповів їй: «Кожен, хто цю воду п'є, буде прагнути знову. А хто питиме воду, що Я йому дам, прагнути не буде повік, бо та вода тече в життя вічне». Каже жінка до Нього: «Дай мені, Пане, цієї води, щоб я пити не хотіла, й сюди не приходила брати». Говорить до неї Ісус: «Іди поклич свого чоловіка й вертайся сюди». Жінка відповіла: «Не маю чоловіка». Відказав Ісус: «Ти добре сказала: не маю чоловіка. Бо ти мала п'ятьох чоловіків, а той, кого маєш тепер, не муж тобі. Ти правду сказала».

Каже жінка до Нього: «Бачу, Пане, що Ти Пророк. Отці наші вклонялися Богу на цій горі, а ви твердите, що потрібно в Єрусалимі». Ісус промовляє: «Повір, наближається час, коли ні на горі, ані в Єрусалимі вклоняться не будете ви. Вклоняться

будуть Отцеві в душі та в правді, бо Отець Собі прагне таких богомольців. Бог є Дух, і ті, що Йому вклоняються, повинні в душі та в правді вклонятись». Відказує жінка: «Я знаю, що прийде Месія Христос і все нам розповість». Промовляє Ісус: «Це Я, що розмовляю з тобою».

Надійшли Його учні, й дивувалися, що Господь розмовляв із жінкою. Проте жоден із них не спитав: «Про що з нею говориш?» Покинула жінка Ісуса, побігла до міста й каже людям: «Ходіть, побачте пророка. Чи Він не Христос?» І вони прийшли до Нього.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чому юдеї не знаходили спільної мови з самарянами? На ґрунті чого виникали суперечки?
2. Чому Ісус Христос почав бесіду з самарянкою?
3. Що зробила жінка в подяку Ісусу за проповідь?
4. Як до проповіді Ісуса поставилися учні? Чи заважали вони?
5. Яку велику Істину відкрив Ісус Христос самарянці?

Прочитай вірш і скажи, що означає для тебе «із гідністю пройти свій Еверест».

А. Білий

ЕВЕРЕСТ

ЧОЛОВІК

Моє життя! Моя свята дорого!..
Куди мене ти, врешті, приведеш?

ЖИТТЯ

Дізнаєшся... Гляди під ноги! Стеж!
Без *пильності* не знатимеш нічого!

ЧОЛОВІК

Якийсь горбок? Ти ніби йдеш угору?
А я тобою, радісний, іду!
Так високо... Я звідси не впаду
В життя чийогось прірву неозору?!

ЖИТТЯ

Ти йдеш *крутою* стежкою до раю,
Вона тебе, повір, не підведе!
Тобі ж я щиро дякую за те,
Що я від тебе зовсім не страждаю.

ЧОЛОВІК

До раю?!

ЖИТТЯ

Так! Та то — вже інший світ!
До нього ти пройдеш земну вершину,

А потім я тебе поволі... кину,
Як кидає весняну річку лід...

ЧОЛОВІК

А зараз я виходжу на цей пік?!
Який же ж я нещасний чоловік!!

ЖИТТЯ

Чому «нещасний»? Бо *мені* покірний?!
Обабіч від твоїх порожніх слів —
Мільйони перекоцаних життів!
Мільйони, чуєш?! І людей, безвірний!!

Тягнуся я без ям і калабатин
Від двох життів твоїх святих батьків
Повз ціле море різних рівчаків
На Еверест твій, повний конопатин.

Твого життя тонесенька дорога
Виходить на шалену висоту,
Та попри вітер, темряву, сльоту
Ти йтимеш далі, поки буде змога!

Бо в кожного на світі власний хрест —
Із гідністю пройти свій Еверест.

Завдання 5

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

І. Розмовляючи з однокласником про те, що є основою життя людства й заради чого потрібно жити, ти почув від нього фразу: «Завжди були й будуть головними в житті гроші. Вони керують світом, вирішують усе та роблять наше життя щасливішим».

Ти погоджуєшся з цим? Що є сенсом життя для тебе?

II. Народна мудрість вчить, що за життя кожна людина має зробити три найважливіші речі: посадити дерево, збудувати будинок і виростити дітей.

Про що тобі говорять ці слова? Чи важливо їх розуміти лише буквально, чи в них є ще, крім того, якась важлива істина?

Завдання 6

ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ

Переконай свого співрозмовника у тому, що жити треба згідно із Заповідями Божими.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. У кожної людини трапляються відступи від життєвого шляху. Чому так важливо просити прощення й чи не можна обійтися без каяття? Чому ви так гадаєте?
2. У Святому Письмі часто йдеться про одягу праведності. Про яку одягу йдеться? Якою має бути та одяга, щоб людина вважалася праведною?
3. Чи є в твоїй родині люди, які загинули трагічною смертю? Якщо є, то як потрібно вшановувати їх пам'ять?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке життєвий шлях людини?
2. Чому людське життя буває непростим?
3. Як надати життю необхідного сенсу?
4. Яким було життя Ісуса Христа?
5. Чому важливо робити добрі справи?
6. Чи дбаєш ти, щоб пройти свій життєвий шлях належним чином? Що ти для цього робиш?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Знайди в Біблії історії за цими посиланнями та поясни їх
(Мк.1: 1—11; 14: 1—9; Лк. 1: 5—25; 7: 18—29; Ів.1: 19—34; 4: 4—42).
2. Як ти уявляєш найкращий життєвий шлях людини? Поясни, чому саме так.
3. Наведи приклади відомих тобі людей, життєвий шлях яких є гідним для наслідування.
4. Напиши міні-твір про те, як треба жити, щоб потім не шкодувати за прожитим.

УРОК

8

ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ

А тепер залишаються
Віра, Надія, Любов, — оці три.
А найбільша між ними —
Любов!

1 Кор. 13: 13.

Докладніше див.

Мт. 17: 20, Як. 2: 1, 1 Пет. 1: 21, Рим. 1: 17.

Опрацюй урок 8 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке Божі чесноти?
2. Чому наше життя неможливе без віри?
3. Який порятунок нам дає надія?
4. Чому любов є найбільшою серед Божих чеснот?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Чеснота християнська — якість, подарована людству Богом: віра, надія, любов.

Віра — визнання існування Бога.

Надія — Божа чеснота, що окреслює прагнення щастя, вміщене Богом у серце кожної людини; сподівання й мотиви, які керують діями людей; опір зневірі, підтримка в самотності.

Любов — почуття приязні однієї людини до іншої, що супроводжується довірою, милістю, співчуттям, безкорисливістю та є проявом Божої природи в людині.

Прочитай текст і поясни, що таке Божі чесноти. Яка з них є найголовнішою? Чому?

ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ...

се європейське християнство від початків існування базується на трьох основних чеснотах, як пише апостол Павло: «Нині діють оці три: віра, надія, любов». Ці чесноти так тісно пов'язані між собою, що вдосконалюють людський характер тільки тоді, коли діють разом. Сам Христос проголосив їх цінність. У християнстві основну увагу звернено саме на активні якості характеру людини, які потрібно розвивати й заохочувати. Ці якості названо особистісними чеснотами, яких є сім: доброчесність, стриманість, щедрість, старанність, лагідність, доброзичливість, смирення.

У чеснотах слід постійно вправлятися, бо тільки так людина набуває легкості в їх виконанні. Це вправлення можна прирівняти до будівництва оселі. Будинок повинен мати основу — віру, каміння, з якого будуємо стіни — чесноти, цемент, що скріплює каміння, — смирення, каркас і комунікації — розсудливість, покрівлю — любов. Бачимо, що всі чесноти поєднані між собою і жодна з них не може існувати окремо. Божі чесноти дають можливість людині жити в єдності з Господом.

У наш час стрімкого розвитку науки й техніки віру часто вважають недостатньою порівняно зі знаннями та здібностями розуму. Але не слід забувати, що вміння мислити й творити дане Богом.

Значення віри в нашому житті полягає в тому, що вона дає потрібний напрямок усім душевним силам людини: розуму — ясність світобачення, волі — мету, почуттям — облагородження й очищення. То що ж означає вірувати? Це бути впевненим в існуванні Бога та правдивості заповідей Святого Письма. Без віри ж неможливо ні служити Господу, ні молитися, адже молитва без віри — порожні слова. Згадаймо, які чудеса здійснював Ісус для тих, хто увірував у Нього. Навіть мертві воскресали, а бідняки одержували найдорожчий скарб — Благую Вість, Євангеліє. Сила Господня величезна, але діє вона тільки в житті тих, хто повірив у Творця.

Не менш важливою в житті людини є надія. У християн — це заспокоєння душі у Христі. Люди впевнюються в тому, що Бог турбується про них, дбає про їхнє спасіння. Ми повинні допомагати Йому в цій нелегкій справі, виконуючи Заповіді. Християнська надія полягає в тому, що істинний християнин не сподівається ні на свою силу, мудрість, багатство, ні на «знайомих», а лише на Бога (2 Кор. 1: 9). Не випадково втрата надії є смертним гріхом. Ісус Христос є найбільшою надією людини. Ніхто, крім Нього, не зможе дати спасіння, показати дорогу до Неба.

Найважливішою, проте, є й завжди буде любов. Християнська любов — це почуття, яке невидимими нитками пов'язує нас із Богом. Через любов ми стаємо одним цілим із Христом. Ця любов велична. Таке людина відчуває, коли всією душею вірує в Бога, бо без віри любити не можна. Віра тоді істинна, коли вона поєднується з любов'ю до Господа та ближніх і проявляється в добрих справах. У Святому Письмі заповідь любові є найголовнішою. Господь говорить: «Люби Господа Бога

свого всім серцем своїм і всією душею своєю, і всією думкою своєю», а також «Люби свого ближнього, як самого себе» (Мт. 22: 37–39). Найперше до людини повинна прийти любов до Христа, а потім — до всіх і всього, що перебуває поруч. Якщо буде любов — то буде мир, спокій, добро, прощення.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Про які три чесноти говорить апостол Павло?
2. Яке значення має віра?
3. У чому полягає християнська надія?

Завдання 2

Прочитай біблійний текст і поясни,
чи всі Ісусові учні мали віру?
Чи можна було їм розвивати віру? Чому?

За Євангелієм від Матвія 14: 21–33

ХОДІННЯ ПО ВОДІ

ісля того, як Господь здійснив чудо, нагодувавши натовп п'ятьма хлібами й двома рибами, Ісус звелів учням сідати до човна і переплисти на той бік раніше за Нього, аж поки Він відпустить народ. Відпустивши ж народ, Господь пішов на гору помолитися на самоті; і як настав вечір, був там Сам.

А тим часом Його учні в човні допливли до середини моря, і зірвався супротивний вітер, і його почали кидати хвилі. А о четвертій нічній сторожі Ісус підійшов до них, ідучи по морю. Як учні побачили, що Він іде по морю, то злякалися й сказали: «Мара!» І закричали від страху...

А Ісус озвався до них і сказав: «Заспокойтесь, — це Я, не лякайтесь!» Петро відповів: «Коли, Господи, Ти це, то звели, щоб я прийшов до Тебе по воді». «Іди», — сказав Ісус.

Вилізши з човна, Петро почав іти по воді, підійшов до Ісуса. Але, бачачи велику бурю, злякався й почав потопати, й закричав: «Рятуй мене, Господи!»... Ісус простягнув руку й схопив його, і каже: «Маловірний, чого засумнівався?»

Як Ісус із Петром увійшли до човна, буря вщухла. А решта учнів у човні вклонилися Господові та й сказали: «Ти справді Син Божий!»...

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що Ісус звелів робити своїм учням? Чому?
2. Куди Христос пішов молитися?
3. Чому злякалися учні, коли побачили Ісуса?
4. Хто з учнів пішов назустріч Христу? Чому?
5. Що сказали учні Ісусу, перебуваючи на човні?
6. Чи визнали учні Божественну природу і походження Ісуса?
7. Чи відомі тобі інші чудеса Ісуса Христа? Які?

Завдання 3

Прочитай біблійну історію і поясни силу віри сотника.

За Євангелієм від Матвія 8: 5–13

ЗЦІЛЕННЯ СЛУГИ СОТНИКА

коли Ісус Христос увійшов до Капернауму, до Нього наблизився сотник. Він благодіє почав, кажучи: «Господи, мій слуга лежить удома паралізований і тяжко страждає». Ісус говорить сотникові: «Я прийду й уздоровлю його».

А сотник йому відповів: «Недостойний я, Господи, щоб зайшов Ти під стріху мою... Та промов тільки слово — й видужає мій слуга! Бо й я — людина підвладна, і вояків під собою я маю, і одному кажу: піди — то йде він, а тому: прийди — і приходить, або рабові своєму: зроби те — і він зробить».

Почувши таке, Ісус здивувався і промовив до тих, хто йшов услід за Ним: «По правді кажу вам: навіть серед Ізраїля Я не знайшов такої

великої віри! Кажу ж вам, що багато хто прийде від сходу та заходу і засяде у Царстві Небеснім із Авраамом, Ісаком та Яковом. Сини ж Царства повкидані будуть до темряви зовнішньої — буде там плач і скрегіт зубів!..» І сказав Ісус сотникові: «Іди, і як повірив ти, — нехай так тобі й станеться!» І тієї ж години одужав слуга його.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Де перебував Ісус, коли до Нього підійшов сотник?
2. За кого просив сотник?
3. Як ти розумієш слова Христа до тих, хто йшов услід за Ним?
4. Яка мораль цієї історії?
5. Чи ти просив Бога за зцілення інших людей? Коли?

Завдання 4

Прочитай переказ про Віру, Надію, Любов та їхню матір Софію. Поясни, чим вони керувалися у житті. Як ти вважаєш, чи правильно чинила мати, прищеплюючи дівчатам навички непохитності?

ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ ТА ЇХНЯ МАТІР СОФІЯ

а часів царювання імператора Адріана жила в Римі вдовиця, італійка Софія. Вона була християнкою і жила розважливо, народила трьох дочок, яким дала імена Віра, Надія та Любов. Невдовзі після народження третьої дочки Софія втратила чоловіка. Лишившись удовою, вона продовжувала жити благочестиво; дочок виховувала, привчаючи виявляти в житті християнські чесноти.

У міру того, як діти росли, зростали і їхні чесноти. А оскільки вони були дуже красивими та розсудливими, то на них незабаром почали звертати увагу. Почув про них і Антіох — начальник області, й забажав їх побачити. Відразу переконався, що вони християнки. Про все це Антіох сповістив царя Адріана, і той послав слуг, щоб вони привели дівчат до нього.

Мати і дочки пішли до царя. Цар почав розпитувати, якого вони роду, як їх звати, яка їхня віра. Мати відповідала так розважливо, що всі присутні дивувалися її розумові та мудрості. Згадавши про своє походження та ім'я, Софія почала говорити про Христа, походження Якого пояснити ніхто не може, але Імені Якого мають поклонятися всі роди. Вона славилася Його Ім'ям.

Цар-язичник розгнівався і послав Софію з дочками до однієї знатної язичниці Палладії, доручивши їй переконати їх і через три дні привести до нього на суд. Живучи в домі Палладії, Софія утверджувала дітей у вірі.

На третій день їх привели до царя на суд. Цар промовив до них:
— Діти! Раджу вам, як батько: вклоніться богам, володарям світу, — і я назву вас своїми дітьми.

Але дівчата відмовилися від його батьківства, за яке мали б зрадити свою віру. Почувши це, цар став змушувати кожну з сестер до нечестя. Але вони відмовилися. Тоді цар віддав їх на муки. Дівчат довго катували, а потім стратили мечем.

Мати Софія поклала тіла дочок у коштовну домовину й, прикрасивши як належить, поставила її на погребальну колісницю, вивезла за місто і з честю поховала на високому пагорбі. Мати плакала — і дякувала Господові. Перебуваючи на могилі три дні, вона ревно молилася й сама спочила у Господі. Віруючі поховали її разом з дочками.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Чому імператор Адріан примушував сестер «вклонитися богам, володарям світу»?
2. Чому дівчата відмовилися це зробити?
3. Чого навчала Софія своїх дочок, коли жила в домі Палладії?
4. Як цар вчинив із сім'єю Софії?
5. Наведи інші приклади стійкості людей у своїх переконаннях.
6. Поділися своїм досвідом вірності особистим переконанням.

Завдання 5

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. На уроці української літератури ти натрапив на вислів поета Богдана-Ігоря Антонича «Щастя – це трикутник, а в нім три боки: віра, надія, любов».

Чи згідний ти зі словами письменника? Чому?

II. У Біблії є слова: «...А тепер залишаються Віра, Надія, Любов, оці три. А найбільша між ними Любов!» (1 Кор. 13: 13).

Як ти розумієш ці слова?

Чому любов є такою важливою для життя людини?

Завдання 6

Є сім смертних гріхів, які нівелюють чесноти, знищують їх: хтивість, нестриманість, захланність, лень, гнів, заздрість, гординя. Яким чеснотам протиставляється кожен із гріхів? Уклади таблицю.

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому про Віру, Надію та Любов розповідає у Своїх проповідях Ісус Христос? Якого значення Він надає цим чеснотам?
2. Уявіть, що ви маєте віру як гірчичне зерно і здатні силою віри здійснювати чудеса. Що б ви насамперед здійснили?
3. Поясніть біблійні вірші про віру:
Догодити ж без віри не можна. І той, хто до Бога приходить, мусить вірувати, що Він є, а тим, хто шукає Його, Він дає нагороду (Євр. 11, 6);
А віра — то підстава сподіваного, доказ небаченого (Євр. 11: 1);
Бо як тіло без духа мертво, так і віра без діл — мертва! (Як. 2: 26).

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке Божі чесноти?
2. Чому наше життя неможливе без віри?
3. Який порятунок нам дає надія?
4. Чому любов є найголовнішою серед Божих чеснот?
5. Наведи приклади вчинків відомих тобі людей, які керувалися любов'ю до інших.
6. Наведи приклади з власного життя, коли ти допомагав іншим людям з почуття любові.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Розкажи про мучениць Віру, Надію, Любов та їхню матір Софію своїм рідним та друзям.
2. Поміркуй і письмово поясни біблійні вірші:
Не журіться про життя своє — що будете їсти та що будете пити, ні про тіло своє, — у що зодягнетесь. Чи ж не більше від їжі життя, а від одягу тіло?
(Мт. 6: 25, 34);
Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією думкою своєю.
Люби свого ближнього, як самого себе
(Мт. 22: 37–39);
Всякий, хто трудиться, заслуговує на нагороду свою
(Лк. 10: 7).

ВЧИМОСЯ ВДЯЧНОСТІ

Подяку складайте за все,
бо така Божа воля про вас
у Христі Ісусі

1 Сол. 5: 18.

Докладніше див. Лк. 6: 33, Пс. 69: 30.

Опрацюй урок 9 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке вдячність?
Що означає бути вдячним?
2. Звідки людина черпає почуття вдячності?
Що є мотивом для вдячності?
3. За що повинні люди дякувати Богу?
4. Яким чином можна бути вдячним Господу?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Вдячність — вміння належно оцінити зроблене нам добре діло та виявлену до нас увагу і відповісти взаємністю; велике й піднесене почуття.

Благодійник — людина, яка надає допомогу іншій людині або установі, не чекаючи за це винагороди.

Вміння — здатність належним чином виконувати якісь дії, які є основою провадження певної діяльності.

Потреба — необхідність для людини таких умов, які забезпечують її існування і самозабезпечення.

Завдання 1

Прочитай текст і поясни способи та умови вдячності.

СЛОВО ПРО ВДЯЧНІСТЬ

иття кожної людини сповнене радісних хвилин і розчарувань, цікавих зустрічей і втрат, життєвих перемог і тимчасових невдач. У цій життєвій круговерті комусь допомагаємо ми, хтось допомагає нам, і за наші зусилля хочеться інколи почути ніжне і щире слово «Дякую!». Відразу на душі стає легше й хочеться жити!

Що ж таке вдячність? Що означає бути вдячним? Вдячність — це високе почуття, яке ґрунтується на великому душевному піднесенні, радості, що у цьому світі ти не один, що у скрутну хвилину життя хтось подав тобі руку допомоги. У сім'ї батьки дякують дітям за дрібні послуги: прибирання, похід до магазину тощо; а діти дякують матері за гарно приготовані страви, батькові — за дбайливо прибиту полицку. Причин для вдячності може бути безліч, головне — помічати їх.

Інколи буває дуже важко подякувати якійсь людині. Перешкодою може бути власна сором'язливість, небажання виглядати слабшим в очах інших, думка про несхвалення друзів тощо. В такі моменти слід переборювати себе та все одно дякувати людині, щоб бути справедливими. Адже ми хочемо, щоб із нами поводитися справедливо? Часто тому, хто зробив тобі добро, досить подарувати оте чарівне слово «Дякую», чи просто лагідний, щирий погляд, або дружній потиск руки, прощення прикрощів, які він, можливо, завдавав раніше.

Останнім часом є досить популярним виражати свою вдячність матеріально: робити дорогі подарунки, послуги. Проте хіба така вдячність завжди йде від серця? Звичайно, ні! Вдячна людина може не мати грошей на дорогі подарунки, зате вона може висловити свою подяку теплим словом, і ніякі кошти не замінять того тепла. Саме тому у вдячності немає дрібних і великих справ, бо потрібно дякувати за все.

А от чи потрібно дякувати Богові? Чимало людей вважає, що — ні, проте ще старозавітні пророки думали інакше. Людина повинна бути вдячною Богові за те, що Він створив цей дивовижний світ, за те, що створив нас, за те, що супроводжує нас кожную мить у нашому житті, милосердно допомагає долати труднощі, вказує на праведний шлях. Бути вдячним Богові — значить вірити в Його безмежну силу, велич і милосердя.

Яким чином можна бути вдячним Богові? Свою вдячність ми висловлюємо Йому, коли виконуємо Його Заповіді й живемо за Словом Господнім. Її ми проявляємо також тоді, коли робимо добрі, безкорисливі вчинки, допомагаємо ближнім, співчуваємо, подаємо милостиню тощо. Як приємно, коли хтось дякує нам за вчинене добро! А як приємно Ісусу чути слово «Дякую!», бо Він бачить наше серце, яке в ту мить звільняється від егоїзму й стає проникним для дії Святого Духа. Вважається, що Господу слід дякувати не лише за добрі справи, а й за ті, що не вдалися. Те, що ми часто розцінюємо як невдачу, в разі успішного здійснення могло б обернутися для нас бідою, а то й катастрофою. Наприклад, біблійний цар Ахав хотів запровадити в Ізраїлі ідолопоклонство, проте це йому не вдалося. А якби вдалося? Тоді це відкинуло б націю на багато років назад у розвитку.

Будьмо вдячні! Вдячність — це одне з тих невичерпних багатств, яке ми можемо легко й охоче подарувати одне одному. Але слід насамперед дякувати Господу та Ісусу Христу, адже це — Заповідь Божа.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що означає слово «Дякую!» в житті людини?
2. Що таке вдячність і як вона проявляється у стосунках між людьми?
3. Яким чином ми можемо висловлювати свою вдячність Господу?
4. Пригадай і порівняй, як виражали вдячність відомі тобі літературні герої, твої друзі, рідні.
5. Які, на твою думку, причини невдячності?
6. Чи шкодуєш ти, якщо з якихось причин буваєш невдячним? Чому?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і поясни, чому, на твою думку, лише один зцілений виявився вдячним Ісусу.

За Євангелієм від Луки 17: 11–19

ДЕСЯТЬ ПРОКАЖЕНИХ

Коли Ісус ішов до Єрусалима, то проходив поміж Самарією та Галілеєю. І в одному селі зустріли Його десять чоловіків, хворих на проказу, що стали здалеку і кричали: «Ісусе, Наставнику, — змилуйся над нами!»

Побачивши їх, Він промовив: «Підійть і покажіться священикам!» Чоловіки негайно пішли до священиків, і коли йшли, то очистилися... Один із них як побачив, що видужав, то повернувся й почав гучним голосом славити Бога. І припав обличчям до ніг Ісуса Христа, складаючи Йому подяку. Це був самарянин... Юдеї недолюблювали самарян за те, що ті поклонялися не в Єрусалимі, а на своїх пагорбах і були відносно релігійно незалежними від них. Однак самаряни були людьми м'якими й добросердими.

Ісус запитав самарянина: «Хіба не десять очистилось, — а де ж дев'ятеро? Чому вони не повернулися віддати хвалу Богові, а тільки іноплемянник цей?» А потім Ісус сказав до самарянина: «Підведися й іди: твоя віра спасла тебе!»

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Куди йшов Ісус, коли Його перестріли десять чоловіків, хворих на проказу?
2. Про що вони просили Ісуса?
3. Скільки зі зцілених повернулися й висловили подяку Богові?
4. Що, на твою думку, означають слова: «Твоя віра спасла тебе!»?

Завдання 3

Прочитай оповідання і скажи, чому у відділі подяк було найменше справ.

ВДЯЧНІСТЬ БОГОВІ

(Англійське народне оповідання)

Якось мені приснився сон, ніби я на небесах, а моїм поводитирем є один із ангелів. Він показував мені все довкола й пояснював, що до чого. Ми увійшли до великого приміщення, вщерть заповненого ангелами. Перед входом мій провідник зупинився й пояснив: «Тут — приймальня. Сюди надходять усі людські прохання, висловлені в молитвах до Бога». Я оглянувся довкола — все нуртувало, було сповнене дивовижної енергії багатьох ангелів, які сортували людські прохання, що були записані на численних аркушах паперу та сувоях.

Далі ми йшли довжелезним коридором, допоки не потрапили до другої великої кімнати. Ангел пояснив: «Це Відділ пакування й доставки. Тут розглядаються людські прохання про ласки та благословення й відправляються до тих, хто їх просив». Ангели, які працювали в цьому відділі, були зайнятими, адже так багато благословень, про які благали люди, потрібно було відправити на землю.

Потім ми знову йшли довгим коридором, аж поки в кінці не зупинилися перед дверима невеликої кімнати. На моє здивування, в кімнаті був лише один ангел, який фактично нічого не робив. Мій поводитир пояснив: «Це Відділ подяки». Я запитав його: «А чому тут нічого не робиться?», на що він відказав: «Сумно про це говорити... На жаль, більшість людей, отримавши своє благословення, забуває подякувати Богові». Я спитав: «А як це зробити?» Ангел відповів: «Дуже просто, лише скажи: “Дякую Тобі, Господи!”»

Я сказав: «А які благословення я маю наразі, щоб за них дякувати Богу?» Ангел промовив: «Якщо в тебе є їжа на столі, одяга на плечах, дах над головою та місце для сну — ти багатший за 75 % людей у цьому світі. Якщо в тебе є гроші в банку та в гаманці й можливість вибору страв — ти належиш до 8 % найзаможніших людей світу. Якщо ти маєш комп'ютер — ти належиш до 1 % людей на землі, які мають можливість ним користуватися. Якщо ти прокинувся сьогодні вранці не хворим, а здоровим, — ти щасливіший за багатьох, хто не дожив до цього дня. Якщо ти ніколи не зазнав гіркоти війни, самотності ув'язнення, агонії тортур і страждання від голоду, — ти щасливий, що не поділяєш гіркої долі 700 млн людей у світі. Якщо ти

можеш вільно ходити до церкви, не боячись арешту, переслідування, мученицької смерті, — ти щасливіший за мільйони людей в цьому світі. Якщо твої батьки досі живі та здорові, не розлучені, — ти справді належиш до небагатьох найбільш щасливих людей. Якщо ти можеш іти з високо піднятою головою та посмішкою на вустах, — ти значно щасливіший від багатьох, сповнених сумнівів і розпачу».

Ти маєш за що дякувати Богові! Тож промов зараз без вагання: «Дякую Тобі, Господи, за все!»

Переклав Т. Коковський

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що наснилося розповідачеві одного разу?
2. Для чого Бог показав людині «відділи» небес?
3. Коли мандрівник дізнався, що йому неймовірно пощастило?
4. Що на прохання ангела він повинен був зробити негайно?
5. Коли ти проявляєш вдячність Богові, батькам, іншим людям?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Ти запитав у свого друга, які почуття переполюють його, коли він отримує в подарунок річ, про яку давно мріяв. Очікуючи відповіді, що, перш за все, це має бути радість, задоволення та щастя, ти почув слово «вдячність». Більше того, товариш сказав, що він завжди в такі моменти щиро дякує Богу, бо від Нього походить усяка милість та щедроти світу.

Чи здивувала тебе така відповідь? Чому?

А чим для тебе є вдячність?

За що треба дякувати Богу?

II. Одного разу з екрану телевізора до тебе долинула думка, що вдячність Богові — це перш за все віра в Нього. В Євангелії від Луки (17: 11–19), де йшлося про зцілення десяти прокажених, Господь сказав, що саме віра врятувала вдячного самарянина.

Як ти розумієш такі слова?

Чи віра породжує вдячність?

Завдання 5

Прочитай вірш і розкажи про ту вдячність Богові, яку висловлює автор. А як ти дякуєш Ісусові за Його добро?

БОГ ЗІ МНОЮ...

Коли наступають у серці моєму хвилини печалі
 Чи сум огортає окрилену душу мою,
 Я вихід запитую в Бога і вже якось далі
 Сильнішою навіть за будь-яку кривду стаю.
 Щодень відчуваю Господню любов і підтримку,
 Не страшно нічого, коли ти з Ісусом ідеш.
 Він завжди зі мною: в час праці і в час відпочинку,
 За це Йому завжди я вдячною буду без меж.

Завдання 6

ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ

Складіть діалог між людиною, якій допомогли, і благодійником. Висловіть вдячність людині за її вчинок.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Уявіть, що ви зіткнулися з людиною, яка не знає, що таке вдячність. Як краще навчити її вдячності?
2. Як потрібно дякувати членам родини за те, що вони просто існують? Чому іноді буває важко пробачити їм дрібні недоліки й виявляти вдячність?
3. Чому стародавні ізраїльтяни так рідко дякували Богу за блага й впадали в ідолопоклонство? Чи мусили вони дякувати Богу за те, що Він їм посилав лихоліття? Чому?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що означає бути вдячним?
2. Звідки людина черпає вдячність?
Що є мотивом для вдячності?
3. За що люди повинні дякувати Богу?
4. Яким чином можна бути вдячним Господу?
5. За що можеш бути вдячним Богові ти?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Знайди в Біблії декілька місць, де люди виражають вдячність Богу за Його чудеса (вкази місця).
2. Напиши твір-мініатюру про те, як ти розумієш вислів: «Вдячність — справа доброї людини».

РІШУЧІСТЬ І ВІДВАГА

Через те ми відваги не тратимо,
бо хоч нищиться зовнішній наш чоловік,
зате день у день відновляється внутрішній

2 Кор. 4: 16.

Докладніше див. Євр. 10: 35, Прип. 28: 1.

Опрацюй урок 10 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке рішучість?
2. Як рішучість впливає на людину?
3. Що таке відвага?
4. Яка позитивна роль відваги?
5. Як виховати в собі рішучість і відвагу?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Відвага** — індивідуальна властивість волі людини, пов'язана зі здатністю здійснити якийсь учинок, відкинувши страх.
- Рішучість** — волюва якість людини, пов'язана з умінням самостійно приймати відповідальні рішення й наполегливо реалізовувати їх у своїй діяльності.
- Прояв рішучості** — не завжди миттєве, але завжди вчасне рішення, прийняте зі знанням справи та з урахуванням конкретних обставин.
- Цінності моральні** — моральні зразки, поняття, вимоги, що дають можливість людині оцінювати дійсність за певними критеріями й таким чином орієнтуватися в ній.

Завдання 1

Прочитай текст і поясни, наскільки важлива роль відваги та рішучості в житті кожної людини.

ВАЖЛИВІСТЬ РІШУЧОСТІ В ЖИТТІ

Рішучість і відвага — важливі риси, які людині слід розвивати впродовж усього життя. Вони дають можливість досягти бажаних результатів у будь-якій сфері, роблять людину сміливою для здійснення добрих справ.

Рішучість — це сміливість, непохитність у своїх рішеннях, діях, учинках; наполегливість, енергійність, завзятість, вміння проявити свою ініціативу в якійсь справі. Стати рішучим не так просто, як здається на перший погляд. Треба перебороти сором'язливість, яка стримує нас від спілкування з іншими людьми.

Ісус Христос засудив сумнів у притчі про гірчичне зерно, яке з маленької насінини виростає у велике дерево й пригнічує собою добрі починання. Сам Господь рішуче відстоював Істину, так що люди вірили Йому, йшли за Ним. Звичайно, Христос не мав і тіні сумніву у власних переконаннях, не шкодував про них навіть будучи розп'ятим на хресті, бо був сповнений віри в Отця Небесного, Який послав Свого Сина до людей.

Важко назвати рішучим того, хто при першій же невдачі відступає, шукає причини, щоб утекти. Своєю рішучістю ми найчастіше відстоюємо істину, яка є вищою за нас. Так, ми можемо піднімати свій голос за мир у світі або проти наркоманії. Не треба боятися труднощів у боротьбі за свої переконання. Рішучою можна назвати лише ту людину, яка, поставивши перед собою непросте завдання, попри всі труднощі крокує до мети.

Рішучість у відстоюванні правди не має нічого спільного з відчайдушністю, необачністю. Завжди слід контролювати свої дії, не відволікатися, коли це стосується нашого життя чи життя рідних, друзів.

Рішучість повинна бути доброзичливою, поміркованою. В деяких випадках вона поєднується з відвагою. Відвага — це відсутність у людини страху перед небезпекою, це вміння людини тверезо оцінювати складні й небезпечні ситуації, які загрожують життю, вміння діяти в них. Нерідко це конфліктні ситуації, які слід вирішувати мирно.

Звісно, відважній людині важко нав'язати чужі переконання, адже вона стояти-ме на своєму до кінця. Це відвага спонукає її активно демонструвати свою позицію словом і ділом. Але відвагу треба постійно контролювати, оскільки вона допомагає нам лише до певної межі.

Проявлена понад міру відвага може завдати шкоди іншим. Згадаємо приклад апостола Петра. Коли Ісуса Христа арештували в Гефсиманському саду, він так захищав свого Вчителя, що відрубав римському солдатові вухо! Проте Ісус зцілив рану, а Петрові сказав, що його відвага гідна кращого застосування.

Чимало людей розмірковує над тим, як виховати в собі рішучість і відвагу. Потрібно чітко усвідомити свій ідеал і просити в Бога підтримки для його втілення. Коли з'являться перешкоди для втілення ідеалу, Бог пошле рішучість і відвагу гідно протистояти їм.

Завжди у своєму житті слід бути насторожі, адже в будь-яку мить гріх може заволодіти нашими думками, увійти у наш розум — і тоді дуже легко перейти грань дозволеного. Тому думаймо перед тим, як щось робити, аби наша рішучість та відвага не зіграли проти нас самих. Більше покладаймося на Господа, дослухаймося до Його порад, керуймося Його Законами, аби бути гідними людьми.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чому рішучість і відвага – важливі риси людини?
2. Яку людину можна назвати рішучою?
3. Чому треба постійно контролювати свої вчинки?
4. Для чого нам потрібно покладати турботи на Господа?
5. Як проявляли рішучість і відвагу герої творів та історичні діячі, відомі тобі з уроків літератури, історії та інших шкільних предметів? Наведи приклади.

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і поясни, чому прийняв мученицьку смерть проповідник Стефан.

Дії Святих Апостолів 6: 7–15, 7: 1–60

МУЧЕНИК ЗА ПРАВДУ

Осло Слово Боже, зростала кількість учнів у Єрусалимі, багато єврейських священиків були слухняні вірі. А Стефан чинив між народом великі знамена та чуда. Рабини з кількох синагог почали сперечатися зі Святим, але не могли встояти проти мудрості й Духа. Тоді вони підмовили людей, що казали, ніби чули, як Стефан говорив богохульні слова на Мойсея та Бога. Попідбурювали людей, старших та книжників, схопили його й привели в синагріон. Знайшли й фальшивих свідків. Але незважаючи на таку провокацію, коли члени синагріону поглянули на Стефана, то побачили його лице, як лице Ангела!

Рукопокладання св. Стефана.

Вітторе Карпаччо, близько 1514 р. (Берлінська картинна галерея).

Тоді первосвященик запитав проповідника: «Чи це правда?» Стефан же сказав, що за смиренне служіння й вірність Бог винагородив Авраама численним потомством та розкішною, плідною землею, взявши натомість із патріарха обітницю, що його нащадки будуть такими ж слухняними Богу, як і сам Авраам. Потім Стефан коротко охарактеризував стосунки євреїв та єгипетського народу за часів Йосипа, «аж поки настав інший цар у Єгипті, що не знав уже Йосипа». Він же високо оцінив дії пророка й провідника єврейського народу Мойсея, що був одним із батьків єврейської нації. Побіжно згадав Стефан, сповнившись Духом Святим, подвиги Ісуса Навина, Давида, Соломона, висловив докір ізраїльтянам за недовіру Богові та постійне повернення до ідолопоклонства, що є порушенням Першої Заповіді.

Високо оцінив Стефан будівництво пишного храму часів Соломона. «Але не в рукотворнім Всевишній живе, як говорить пророк: Мені небо престол, а земля то підніжок ногам Моїм! Який Мені дім ви збудуєте, говорить Господь, або місце яке для Мого відпочинку? Хіба не рука Моя все це створила?»

Далі Стефан викрив норови та звички євреїв, особливо їхніх учителів-фарисеїв: «О ви, твердошії, люди серця й вух необрізаних! Ви завжди противитесь Духові Святому, як ваші батьки, так і ви! Котрого з пророків батьки ваші не переслідували? Вони ж тих повбивали, хто звіщав прихід Праведного, Якому тепер ви стали б зрадниками та вбивцями, ви, що одержали Закон у розпорядженнях Ангелів, та не зберігали його!» Пророк і подвижник прямо затаврував настороженість і недовіру провідників єврейського народу.

Як вони почули це, розгнівалися, аж скреготали зубами... А Стефан, повний Духа Святого, поглянув на небо, — і побачив Божу славу й Ісуса, що по Божій правиці стояв, і почав пророкувати. Та фарисеї почали кричати й затуляти собі вуха, й кину-

лися на нього!.. І вивели його за місто, й побили камінням. А плащі склали в ногах юнака — Савла, якого теж незабаром покличе Господь. Побивали камінням Стефана, що молився й казав: «Господи Ісусе, — прийми духа мого!»... Упавши навколішки, скрикнув: «Не залічи їм, Господи, цього гріха!» І, промовивши це, він спочив...

А коли проповідник Стефан помер, первосвященики наказали кинути його тіло на здобич звірам і птицям. Коли ж цілу добу звірина навіть не торкнулася тіла мученика, його змушені були поховати. Коли ж 415 р. мощі святого Стефана перепоховали в кількох церквах, то затряслася земля й рознісся приємний запах, і в тих місцях одужало багато хворих, а згодом ожив один із покійників, коли його тіло помазали миром, яке випливало з мощів святого Стефана.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Хто і за що вбив проповідника Стефана?
2. Яку оцінку мученик дав різним провідникам єврейського народу?
3. У чому проявилася відвага Стефана?
4. Чи варто шанувати й захоплюватися подвигом святого Стефана? Чому?
5. Чи відомі тобі інші мученики за правду? Наведи приклади.

Завдання 3

Прочитай оповідання і поясни, чому, на твою думку, відомий лікар рішуче змінив своє життя, відмовившись від багатств і почестей? Що ним керувало?

К. Новак

ОСМІЯНИЙ ПОДВИЖНИК

«**К**ваптеся робити добро»... Дивні слова! Їх часто виголошують, проте мало хто знає, що вони належать лікареві Федору Петровичу Гаазу. Сам «святий лікар», як його звали сучасники, не залишав собі часу на роздуми про

християнську любов: він жив і творив милосердя, лікував, допомагав, наставляв, піклувався, відкривав лікарні, школи... Він жив співчуттям до всіх людей, особливо до знедолених і нещасних.

Фрідріх Йосиф Гааз народився 24 серпня 1780 року в Німеччині в містечку Мюнстерейфеле в родині з вісьмома дітьми й вельми скромними статками. У Відні юнак здобув медичну освіту, спеціалізувався на очних хворобах. У 1802 році талановитий лікар-офтальмолог Фрідріх Йосиф Гааз прибув до Москви на запрошення князя Рєпніна, якого він успішно вилікував. Лікар оселився у Москві та швидко став популярним. У 1807 році імператриця Марія Федорівна підтримала його кандидатуру на посаду головного лікаря Павлівської лікарні.

Фрідріх Йосиф Гааз

Як головний лікар військового госпіталю Гааз їздив по Північному Кавказу, де відкрив, дослідив і детально описав джерела цілющих мінеральних вод, довкола яких пізніше виникли відомі курорти: Железноводськ, П'ятигорськ, Єсентуки і Кисловодськ. Гааз швидко став популярним і багатим.

У 1820 році московським генерал-губернатором став Д. Голіцин, який призначив Гааза головним лікарем Москви. На державній службі лікар відразу нажив собі ворогів. На нього писали скарги і доноси різні чиновники. Адже Гааз вимагав, щоб у лікарнях щодня мили підлоги, щонеділі міняли постіль, щоб їжа була якісна, щоб не було обкрадання хворих. Для чиновників, завідувачів лікарнями це все було неприйнятним. Незабаром Гаазу запропонували роботу в новоствореному Піклувальному комітеті при в'язницях. У тюремних лазаретах хворі лежали по троє на одному ліжку, жили упроголодь. За клопотанням Гааза метал для кайданів із важкого замінили на легший, жінок і чоловіків стали тримати в ув'язненні окремо, пом'якшили тюремний режим. Не довіряючи служителям правосуддя, Федір Петрович часто наполегливо клопотав про помилування.

Одного разу йому довелося сперечатися на цю тему з митрополитом Філаретом.

— Ви говорите, Федоре Петровичу, — обурювався митрополит, — про невинних засуджених. Але таких нема! Якщо людину покарали, отже, провина є!

— Ви забули про Христа, владико! — вигукнув Гааз. Оточуючі принишкли від шоку. Проте після хвилинного мовчання останній покірливо виголосив:

— Ні, Федоре Петровичу, не я забув про Христа, а, видно, Христос мене залишив, — і, поклонившись, вийшов.

Викупляючи кріпацьких дітей, Гааз пускав у хід власні засоби. Так зникла карета з білими рисаками, будинок у Москві, садиба, фабрика. Ось що писав про це його сучасник-мемуарист: «Лікар Гааз — один із тих людей, чия зовнішність і одіж викликають думку про щось смішне, що мимоволі змушує підозрювати в ньому або безумство, або апостольське покликання».

Будучи глибоко віруючою людиною, лікар розумів, яка важлива для його підопічних духовна підтримка. Гааз влаштував тюремні бібліотеки, школи для дітей ув'язнених. Забезпечував їх букварями, Євангеліями, сам уклав і видав декілька брошур із «добрими повчаннями й порадами». Добився, щоб іновірці (нехристияни) отримували духовну літературу рідними мовами. Він ініціював будівництво лікарень і шкіл для незаможних. Після виписки біднякам надавали подальшу допомогу: іногородніх забезпечували грошима на проїзд додому, самотніх і старих — поміщали в богадільні, дітей-сиріт — направляли в сім'ї забезпечених людей.

Помер Федір Петрович Гааз 16 серпня 1853 року. До самої могили труну несли на руках. Все його майно пішло на благодійність, тому ховали його за рахунок поліції. Могила Федора Петровича — людини виняткової подвижницької доброти і благородства — збереглася до наших днів.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Ким був за освітою Фрідріх Йосиф Гааз?
2. Ким він був за своїм світоглядом і способом життя?
3. Чому росіяни називали його «святим лікарем»?
4. Чому деякі люди категорично не сприймали його нововведень?
5. Чи відомі тобі інші благодійники? Назви їх.
6. Чи доводилося тобі робити благодійні вчинки? За яких обставин?

Завдання 4

Прочитай історію і скажи, які риси характеру дівчинки зображені найяскравіше. Як ти вважаєш, як складеться її життєвий шлях?

БОГ У СЕРЦІ

«**Б**ог є в нашому серці. Він каже нам, що ми маємо бути добрими», — написала одна дівчинка у своєму зошиті. Вчителька спитала:

— А якщо ти Його не слухаєш?

Дівчинка, розплющивши очі, щиро відповіла:

— Але ж Він увесь час це повторює!

Наполегливо, всупереч усьому, Бог постійно повторює свою історію.

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. У твоєму класі трапився прикрий випадок: твої однокласники розбили вікно, але винним у цьому зробили твого друга. Коли вчитель запитав, хто винуватець, хлопці сказали, що це — твій товариш.

Як ти вчиниш у цій ситуації? Ти розповіси вчителю правду?

II. Проходячи повз пішохідний перехід, ти побачив стареньку бабусю, котра переходила дорогу та наштотхнулася на камінець і підвернула ногу. Ти розумієш, що вибігати на дорогу небезпечно, але бабусю залишати теж не можна, адже вона потребує допомоги.

Якими будуть твої дії? Ти допоможеш чи пройдеш повз?

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Яких ви знаєте благодійників? Чи потрібна їм рішучість і відвага? Чому?
2. Для чого, на вашу думку, людям найчастіше потрібна рішучість і відвага?
3. Чи був у вашому житті випадок, коли вам знадобилася вся ваша рішучість і відвага? Якщо так, розкажіть про це.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке рішучість?
2. Що таке відвага?
3. Як рішучість впливає на людину?
4. Яка позитивна роль відваги?
5. Як виховати в собі рішучість і відвагу?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Наведи приклади з історії українського народу, в яких проявилася рішучість і відвага борців за визволення України від ворогів.
2. Наведи приклади рішучих і відважних людей з твого оточення.
3. Підготуй міні-твір на тему: «Відважний вчинок у моєму житті».

ЗА ПОКЛИКОМ СУМЛІННЯ

І я пильно дбаю про те,
щоб завжди мати
сумління невинне
щодо Бога й людей

Дії. 24: 16.

Докладніше див. Рим. 13: 5, Петр. 3: 16.

Опрацюй урок 11 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке сумління?
2. Що означає бути сумлінним?
3. Чому сумління є важливим для людини?
4. Як можна розвинути в собі сумління?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Сумління, або ж совість — духовно-моральний інструмент суспільної оцінки і самооцінки особистості, що ґрунтується на суспільних критеріях праведності, справедливості й загального блага.

Іти за покликом сумління — постійно здійснювати добрі справи, співчувати ближнім, бути милосердним тощо.

Поклик сумління — непереборне бажання зробити добру справу.

Страх Божий — почуття благоговіння й умиротворення, пов'язане з визнанням вищості Бога.

Прочитай текст і поясни, яку роль відіграє сумління у житті людини.

СУМЛІННЯ – СИЛА ЧИ СЛАБКІСТЬ?

Є серед нас є люди, які ні за яких обставин не вкрадуть, не скривдять іншу людину, не позаздрять. Про таких кажуть, що вони «мають совість». І навпаки, слова «ти не маєш совісті» або «яка безсовісна людина» говорять тоді, коли хтось не хоче допомогти комусь у біді, не хоче зрозуміти проблем ближніх чи обманює.

Сумління — це усвідомлення й почуття моральної відповідальності за свою поведінку, свої вчинки перед самим собою, людьми, суспільством; це моральні принципи, погляди, переконання, совість.

Під впливом сумління люди добрішають, стають милосердними, співчутливими. Грецький мудрець Аристотель зазначає, що совість — це «правдивий суд доброї людини». Сумління — це також уявлення людини про справедливі стосунки між нею та іншими людьми. Сумлінна людина аналізує насамперед власну особистість: чи відповідає вона тому високому покликанню, заради якого її створив Бог? Інколи совість можна уявити суддею, який визначає, правий ти чи не правий, на чийому боці правда. Сумління прокидається лише тоді, коли людина — духовно багата, морально довершена, а також коли переживала щось подібне у житті.

Совісна людина завжди підтримає, порадить, як краще вчинити в тих чи інших ситуаціях, ніколи не підведе. У неї багатий духовний світ. Вона ніколи не дозволяє собі зайвого, в неї всі вчинки справедливі. Вона сама себе скеровує до гідних дій, до гідного життя. І навпаки, безсовісній людині потрібен поводитир, який контролюватиме її дії, не дозволитиме кривдити інших, застерігатиме від поганого й навчатиме добру. Але йому треба запастися терпінням, готовністю до сюрпризів у будь-яку мить.

Людина в житті постійно робить певний вибір, і від неї самої залежить, якими будуть наслідки її вчинків. Звичайно, коли вчинки справедливі та щирі, людині нічого боятися: її совість залишиться чистою. Якщо ж ні — то тягар злого вчинку людина відчуватиме постійно. Про когось люди кажуть: «Його замучила совість», — коли винний визнає, що помилявся. Людині ж, яка зазнала кривди, треба виявити милосердя до кривдника і пробачити йому, адже так заповідав Ісус Христос, наказуючи любити навіть своїх ворогів. Попросивши пробачення, людина скидає з душі великий тягар, який може мучити роками.

Для кожного з нас сумління є важливим ще й тому, що, керуючись совістю, ми беремо на себе відповідальність за свої уявлення про добро і зло, про хороше й погане. Сумління вимагає якісних результатів, правдивих рішень, правильної поведінки. Совісна людина — відповідальна, наділена глибокими почуттями морального обов'язку. Совість завжди вимагає від людини встановлення більшої суспільної справедливості, ніж вона здатна здійснити, тому совість, якщо вона є, — неодмінно має боліти, турбувати, бентежити людину. Тому той, хто говорить про «спокійну совість», — не відає, про що каже.

Часто сумління тісно пов'язане зі страхом, соромом, провинною тощо. Вірянин розуміє совість безпосередньо як голос Божий у своєму серці, що сприяє його зв'язку з Богом. Найчастіше совість прокидається, коли людина має страх Божий. Це — страх втратити Божу любов, благоговіння перед величчю й могутністю Творця. Ось яким величним був Божий Задум: дати людині можливість самій, самостійно регулювати своє життя. Тому не можна спокушати Бога, краще жити за Його Заповідями, виконувати Його волю, жити праведним життям.

Відповідальність за все ми несемо не тільки перед людьми, а й перед Богом. Тому виявляймо свою совість, співчуваймо людям, любімо ближніх! Будьмо совісними людьми! Нехай Господь тішиться нами!

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що таке сумління?
2. Як кажуть, коли людина визнає свою помилку?
3. Коли людину «замучує» сумління?
4. Чому Господь любить сумлінних людей?
5. Чи доводилося тобі визнавати свої помилки? Що ти робив у таких випадках?
6. Хто з відомих тобі літературних героїв, історичних діячів, твоїх сучасників живе за голосом сумління? Наведи приклади.

Завдання 2

Прочитай біблійну історію про те, як Ісус вибирав Собі перших учнів.

За Євангелієм від Матвія 4: 17–22

ПЕРШІ УЧНІ ХРИСТА

Із того часу Ісус Христос розпочав проповідувати й промовляти: «Покайтеся, бо наблизилося Царство Небесне!» Коли Він проходив поблизу Галілейського моря, то побачив двох братів: Симона, що зветься Петром, та Андрія, його брата, що були рибалками та ловили рибу в морі неводом. Господь покликав їх: «Ідіть за Мною, — Я зроблю вас ловцями людей». І вони відразу покинули сіті та й пішли за Ним.

І пішовши далі понад морем, Ісус Христос побачив двох інших братів, — Зеведеєвого сина Якова та його брата Івана з їхнім батьком Зеведеєм, що лагодили свого невода в човні, — й також покликав їх. Вони відразу залишили човна та свого батька й пішли за Ним.

Господь вибрав Собі гідних апостолів, які в майбутньому служили Йому вірою і правдою, поширюючи Добру Новину по землі.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Коли Ісус побачив братів?
2. Ким вони були?
3. Чому, на твою думку, вони залишили своє заняття й пішли за Господом?
4. Чи можна сказати, що рибалки пішли «за покликом сумління»? Чому?
5. Як ти вважаєш, за яким критерієм Ісус Христос вибирав собі учнів?

Завдання 3

Прочитай оповідання і проаналізуй стосунки матері та сина.

Л. Ганжелюк

КОЛИ БУВАЄ ПІЗНО...

Без батька Дмитро ріс третій рік. Мама Василина була йому й за татка, й за дідуся, і за бабусю; працювала на трьох роботах, щоб хоч якось допомогти синові вчитись. Наймала репетиторів із іноземної, математики. Платила за спортивну секцію, музичну школу, бізнес-клуб. Хотілося, щоб усе, як у людей. Але син що далі, то більше замикався в собі, а на її запитання грубо відповідав: «Відчепися, дай мені спокій!»

Вступати до інституту на найпрестижніший юридичний факультет Дмитро поїхав сам. Через тиждень повернувся й повідомив матері: «Прийняли на платний відділ». Платний відділ... Це означало, що треба шукати ще одну роботу, можливо, в нічний час. На першому курсі син приїздив зрідка, хіба щоб узяти гроші на оплату навчання. А на другому заявився перед Новим роком. «Привіт предкам! —

вигукнув з порогу, і в кімнаті різко поширився запах алкоголю. — Як, мамуля, бабки на навчання маєш? Прийшла пора платити». Вона дивилася на своє дитя — і біль розривав їй серце. А син уже заснув, широко розкинувши взуті ноги на блакитному покривалі. Вона підняла з килима цигарку й помітила великий портфель. Те, що побачила, остаточно забрало в неї сили: в портфелі були шприци й порошок...

На похорони Василя прийшли знайомі, друзі, колеги. Не було лише сина. За трьома адресами, які знайшли сусіди в записнику, Дмитро не проживав.

...Рідне місто для Дмитра давно стало чужим, незнайомим. Тішила серце думка, що мама пробачить, не прожене. Він уявляв собі, як притулить її до грудей, коли зайде у дім. Але він зустрів чоловіка пустою...

Не пам'ятав, скільки плакав і молився на цвинтарі біля неї — рідної, дорогої й далекої. Коли б можна було все повернути і виправити! Якби ж то він мав мудрість і шанував маму, поки вона була жива. Пізно...

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що мати робила для свого сина?
2. Які зміни відбулися у характері хлопця в чужому місті? Яким він став?
3. Чи усвідомив Дмитро свої помилки?
4. Коли у Дмитра прокинулося сумління?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Твоя мама попросила тебе помити посуд, бо поспішала на роботу. Але ти забув про це, бо друзі запропонували тобі піти в кінотеатр. Коли ти виходив із дому, то відразу згадав про мамине прохання, але друзям ти теж пообіцяв.

Як ти вчиниш? Чи важко тобі вирішити?

II. Проходячи повз дитячу бібліотеку, на афіші ти побачив зображення науково-популярної книги. Назва її «Виховувати сумління – будувати життя». Нижче вказано час та дату її презентації.

Ти підеш на презентацію такої книги? Чи вважаєш ти важливою тематику, що вказана в назві книги?

Завдання 5

**ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ**

Порадь товаришеві по партії, як розвинути сумління. Що слід робити, аби воно завжди було у його житті? Коли ми говоримо «ця людина має сумління», що ми маємо на увазі? Назвіть чесноти, які має така людина.

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чи знаєте ви духовних подвижників? Якщо так, то кого саме? Як проявлялося в їхньому житті сумління?
2. Чому сумління є даром Божим для людини?
3. Чому про деяких людей кажуть, що вони безсовісні? Чим вирізняються безсовісні люди з-посеред інших?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке сумління?
2. Що означає бути сумлінним?
3. Чому сумління є важливим для людини?
4. Як можна розвинути в собі сумління?
5. Назви випадки, коли в тобі прокидалося сумління. Що ти робив (-ла)?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Поміркуй і напиши: чому сумління ще називають «внутрішнім голосом»?
2. Хто з відомих тобі людей живе за голосом сумління?
3. Напиши твір на тему «І я пильно дбаю про те, щоб завжди мати сумління невинне щодо Бога й людей» (Дії 24: 16).

ТЕМАТИЧНА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ

1. Яке слово має бути на місці крапок?

1. «Бо ви всі сини ... через віру в Христа Ісуса!»
2. «Хваліть Бога у ... Його, хваліть в утвердженні сили Його».
3. «... де скорб твій, – там буде ... твоє!»
4. «Ось стою при дверях і стукаю, якщо хто почує ... Мій і відчинить двері, увійду до нього».
5. «Зміцню Я тебе, і тобі ..., і правицею правди Своєї тебе я підтримаю».
6. «Хто живе під покровом Всевишнього, хто в тіні Всемогутнього мешкає, той скаже до Господа: “Охороно моя та твердине моя, Боже мій”, – я ... на Нього».
7. «А тепер залишаються Віра, Надія, Любов, – оці три. А найбільша між ними – ...!»
8. «Більше цієї любові ніхто не може мати, чим хто покладе душу свою на ... своїх».
9. А тепер, Боже наш, ми дякуємо Тобі, і ... Ім'я Твоєї величі».
10. «А хто витерпить аж до кінця, той буде ...».

2. Продовж речення.

1. Святий апостол Петро навчав, що перший крок до того, щоб стати християнином, – ...
2. Святий Іван Златоуст назвав святість духовним ...
3. Джерелом матеріального світу в житті людини є ...
4. Пізнати Істину для християнина означає повірити в жертву ...
5. Джерелом і запорукою наполегливості та рішучості людини є ...
6. Наш життєвий шлях – це приготування до ...
7. Віра, Надія, Любов – це Божі ...
8. Роблячи добрі справи, християнин не чекає за них ...
9. Уникати відповідальності, «умити руки» означає проявити ...
10. Наше покликання – не змарнувати життя ...

3. Дай визначення поняттям:

духовність, пізнання, наполегливість, вдячність, відвага, вічне життя, сумління, надія, наслідування, християнська мораль.

4. Дай відповіді на запитання за змістом прочитаних біблійних історій.

1. За що і як був винагороджений Закхей?
2. Як і чому Ісус зцілив Вартимея?
3. Чого сподівалася самарянка від Христа і що вона отримала?
4. Чому блудниця дорожча Ісусові за мудрого книжника Симона?
5. Як продемонстрував свою віру сотник і як він був винагороджений за неї Сином Божим?
6. Чим самарянин відрізняється від дев'яти інших прокажених, зцілених Христом?
7. Чому святий Стефан перед несправедливим судом постав як Ангел?
8. Як Ісус вибирав Собі перших учнів і на які висновки нашої віри нас ця біблійна історія?
9. Про що натякнув Бог багачеві уві сні?
10. Як вдова змусила суддю захистити її інтереси?

5. Дай розгорнуту відповідь на запитання, навівши приклади з життя.

1. Що означає правильно прожити життя?
2. Чому наше життя неможливе без віри?
3. Що означає бути вдячним батькам?
4. Як виховувати у собі рішучість та відвагу?
5. Як не зрадити Господньому покликанню?
6. У чому Ісус Христос є взірцем для нас?
7. Яку людину можна назвати святою?
8. Чим виділяється духовна людина?
9. Що заважає нам пізнавати Істину?
10. Чому наполегливість є запорукою життєвого успіху?

6. Розв'яжи етичну проблему.

1. Чому, щоб відчувати вдячність, потрібно поставити себе на місце людини, яка зробила тобі добру справу?
2. Чому не слід боятися страждань?
3. Як виявити в собі здібності та покликання?
4. Чому важливо знати про Христа, любити Його?
5. Що потрібно людині у прагненні до святості?
6. Як побороти в собі спокуси матеріального світу?
7. Чим небезпечні азартні ігри, телевізор, комп'ютер?
8. Як побороти власні лінощі?
9. Чому ми постійно маємо бути насторожі?
10. Як навчитися любити ворогів?

ДОПОМОГА ЗА ВЕЛІННЯМ БОГА

Носить тягарі один одного —
і так виконаєте закона Христового

Гал. 6: 2.

Докладніше див. Ів. 15: 13, Рим. 12: 10, 2 Кор. 9: 6–7.

Опрацюй урок 13 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке допомога?
Чому вона так високо цінується?
2. Чому потрібно допомагати людям?
3. Як проявляти свою допомогу?
4. Як Бог допомагає нам?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Допомога — виконання певних справ разом з іншими або за інших людей; одна з форм підтримки суспільством осіб, чий рівень життя не відповідає загальноприйнятому.

Любов християнська — почуття, яке є проявом Божої природи в людині, один із феноменів людської суті; цілковитий та безкорисний дар людської душі для Бога та для ближнього.

Завдання

Прочитай текст і поясни, чому треба
допомагати одне одному.

УМІТИ ДОПОМОГТИ

Ми часто чуємо думку, що допомога — це найцінніше в людському житті. Малозабезпечені люди — безробітні, діти-сироти, пенсіонери, інваліди — постійно отримують допомогу (від уряду, соціальних служб, іноді — від знаме-

нитостей). На вулицях бачимо людей, які потребують допомоги, — інвалідів, безхатченків, жебраків. Проте, на жаль, не завжди й не кожен їм допомагає. Хоча християнство вчить допомагати всім і кожному, як самарянин — пограбованому юдеєві.

Допомога передбачає сприяння в лікуванні, полегшення страждань. Вона бере початок із доброти та співчуття, з того, що нас глибоко вражає людське горе. Допомігши, можна стати людині ближнім, як це показав Ісус у притчі про доброго самарянина. Але часто людям необхідна допомога й тоді, коли їхньому життю нічого не загрожує. Наприклад, мама дуже потребує, щоб хтось із домочадців помив посуд, бо вона прийшла з роботи втомлена. Проте чи помітить хтось цей побутовий клопіт — залежить від сім'ї, від родинного виховання. Так само тато міг узяти роботу додому й потребує, щоб його нагодували вечерею, а потім — не турбували, щоб він увечері спокійно виконав усі проекти й навіть викроїв годинку для сну. Проте чи створять йому тишу — залежить від домочадців. Допомога високо цінується тому, що вона є активною відповіддю на найбільш гострі людські запити, базується на сумлінні та співчутті. Голодного — нагодувати, спраглого — напоїти, голого — одягнути, сумного — розрадити, хворому — дати ліків, ув'язненого — провідати, померлого — поховати... Цих та інших благодійних справ навчав Ісус Христос. Справедливо? Цілком. Це все — допомога, якої можемо потребувати ми або яка може знадобитися від нас іншим людям.

Допомога може запам'ятатися на все життя, коли гостро її потребуєш — і хтось її тобі надав. Трапляються й такі люди, які нікому не допомагають, бо не хочуть завдавати собі клопоту. Ісус Христос суворо засудив таку вдавану доброчесність і бездіяльність у притчі.

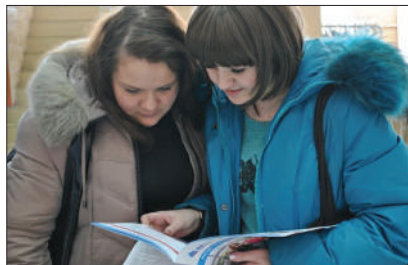
Допомога супроводжується добрим ставленням і розумінням. Проте, незважаючи на очевидне полегшення життя, люди часто можуть не оцінити допомоги й навіть не подякувати за неї. Розуміючи це, ми повинні дякувати людям і взаємно допомагати їм.

Щоб допомагати, треба любити людину, бути прихильним до неї. Адже Біблія вчить нас любити кожного, навіть ворога. Щоб любити ближнього, треба полюбити перш за все себе як людину, побачити в собі образ Божий. Ніхто не бажає зла собі, тож, полюбивши ближніх як самих себе, ми не зможемо бажати зла іншим. Ісус Христос навчає: яка нам користь із того, що ми любимо своїх ближніх, які роблять нам добро? Бо так само чинять і язичники. А коли ми полюбимо свого ворога, то й Отець наш Небесний пробачить нам наші гріхи так само. Бог діє в нашому житті, посилаючи нам щирих людей і правильні рішення, відвертаючи нас від гріхів. Хотілося б частіше Його слухати.

У народній творчості є приказка: «Роби людям добро — й тобі Господь поверне вдєсятеро!» Український народ помітив, що запорукою людської доброти є Сам Господь, адже від Нього походять усі блага.

Ми мріємо про допомогу. Питаємо поради в мамі — коли не вміємо приготувати якоїсь страви, або в однокласника — якщо не вдається задача. Такої ж допомоги в критичний момент потребують і вони! Не лінуйся приготувати вечерю мамі, в якій розболілася від втоми голова, підказати однокласнику цікаву ідею для домашнього твору. Проте допомогти зовсім не означає діяти за принципом «ти — мені, я — тобі».

Вважається, що допомагати слід безкорисливо й насамперед тим, кому особливо важко: провідати хворого чи знедолених дітей із дитячого будинку, помолитися, щоб усі були здоровими та щасливими. Слід вірити, що за безкорисливу допомогу, за яку не віддячили люди, віддячить Бог — і в земному житті, й тоді, коли людина увійде до Царства Небесного.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Чи приємно, коли хтось допомагає нам у чомусь? Чому?
2. Чому допомога може запам'ятатися на все життя?
3. Наскільки важливо дякувати людям?
4. Чому допомога завжди супроводжується любов'ю?
5. Наведи приклади взаємодопомоги у своїй сім'ї, сім'ях твоїх друзів.

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і поясни дії святого апостола Петра.

За Діями святих Апостолів 3: 1–9

АПОСТОЛ І КАЛІКА

Петро та Іван, віддані учні Ісуса Христа, святі апостоли, дуже поспішали у храм, бо хотіли встигнути на дев'яту годину, коли починалася молитва, й тому йшли разом. Перед ними одні люди несли на руках жебрака, який зовсім не міг ходити й навіть повзати — він був такий від народження. Жебрака щоденно приносили й садили біля Красних воріт храму, й він повинен був просити милостині від тих людей, хто йшов до храму. Як тільки жебрака посадили, він побачив святих апостолів Петра та Івана, які дуже поспішали до храму. Жебрак бачив їх раніше, коли вони ходили за Ісусом Христом і дізнавалися нове про Царство Небесне. Жебрак жалісливим голосом почав просити в них милостині.

Петро з Іваном поглянув на нього й сказав: «Подивися на нас!» Жебрак подивився на них, сподіваючись дістати від них багату милостиню. Петро промовив: «Срібла й золота в мене нема, але те, що я маю, даю тобі: в Ім'я Господа Ісуса Христа Назарянина устань та й ходи!» І, взявши його за правицю, Петро підвів жебрака на ноги. В цю хвилину зміцнилися ноги й суглоби його!.. І, зірвавшись, він устав та й ходив, увійшов із ними у храм, підстрибуючи і хвалячи Бога! Народ бачив, як колишній зовсім неходячий каліка ходив та хвалив Бога.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що дав німічному жебракові апостол Петро?
2. Якби в жебрака була можливість вибрати — гроші чи зцілення, — що б, на твою думку, він вибрав?
3. В Ім'я Кого апостоли здійснювали чудеса? Чому?

Завдання 3

Прочитай оповідання і поясни, чому Микола надавав допомогу стареньким.

Л. Ганжелюк

ЗАГУБИТИ І ЗНАЙТИ

Микола спостерігав за тим, як пригасає вогнище. «Ось так і ми, люди, — подумав собі, — виявившись відрізнаними від друзів, які мають для нас важливе значення, не можемо добре горіти, наші життєві сили швидко гаснуть...».

Його друг Васько залишився там, де він жив раніше. Вони мали багато спільних захоплень: футбол, риболовля, туризм. А найголовніше — спілкування, в якому могли відкриватися один одному й бути впевненими, що друг усе зрозуміє. Минуло півроку, як Микола переїхав, але його оточували лише знайомі, серед яких він не бачив заміни своєму Васькові. Порівнюючи себе з іншими, Микола робив висновок: «Я некрасивий, зі мною людям нецікаво. От якби тут зараз був Вася, він би

мене зрозумів». Несподівано йому згадалися слова друга, які він сказав на прощання: «Ісус залишається зі мною, але Він іде з тобою туди, де ти будеш жити. Якщо тобі буде важко, поговори з Ним — Він допоможе тобі».

Миколка схилився на коліна й від душі почав розмовляти з Ісусом, і гарячі сльози котилися з його очей, а найголовніше — він розумів, що Той, до Кого він зараз звертається, чує його. Він так хотів бути комусь потрібним на цій землі... Так хотілося розкритися, немов прекрасна квітка, освіжаючи довкілля своїми пахощами, так хотілося приносити комусь радість...

Наступного дня, поспішаючи у справах, хлопець проходив повз будинок-інтернат для престарілих і звернув увагу на людей, які самотньо блукали алеями. Несподівано йому захотілося підійти до когось із них і познайомитися. «Чи можу я вам чимось допомогти?» — звернувся він до старенького, який ішов йому назустріч. «Ой, синку, як же ти нагадуєш мені мого рідного сина!» — почув Микола у відповідь. Так зав'язалося його знайомство з мешканцями інтернату. Він часто приходив до них, чим міг, допомагав, вислуховуючи та співчуючи їхнім бідам.

Через деякий час Микола здивовано помітив, що думки, які колись пригнічували його, кудись зникли. Він відчував себе потрібним стареньким людям, які щиро раділи кожній зустрічі з ним, поспішали ділитися своїми радощами та турботами, ніжно називаючи його своїм сином. Та й самому Миколі було надзвичайно приємно бачити, що життя, яке було колись порожнім, наповнилося особливим змістом — любов'ю до людей.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що хлопці найбільше цінували у дружбі?
2. Що сказав Васько на прощання Миколі?
3. Кому допомагав Микола і як?
4. Ким став Микола для людей з інтернату?
5. Чому Миколі здавалося спочатку, що він нікому не потрібен?
6. Чому, на твою думку, Микола зрештою здобув душевний спокій?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. У тебе є вибір, де відпочивати влітку: або поїхати на море, або в село до бабусі. Проте ти знаєш, що в селі, поряд із відпочинком, потрібно працювати, допомагаючи бабусі.

Яким буде твій вибір? Чим буде він корисний для тебе?

II. В одній із книг ти знайшов цікаву цитату: «Допомогти незнайомцю в скрутній ситуації — пересвідчитися в тому, що скрутних ситуацій у твоєму житті стане на одну менше».

Як ти розумієш цей вислів?

Завдання 5

13

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Згадай випадки, коли ти останнім часом допоміг іншим. Як вони поставилися до твоєї допомоги?

Завдання 6

ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ

Поміркуй у парі з сусідом по парті про таке.

Як можна допомогти самотній бабусі, котра мешкає у вашому будинку?

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Дехто вважає, що допомагати людині, яка потрапила в біду, вкрай шкідливо: мовляв, вона сама не хоче нічого робити, щоб змінити ситуацію, й стороння допомога може тільки зашкодити.
А твоя яка думка?
2. Чому святі угодники зіцлювали людей і допомагали їм?
Вони думали, що люди їм віддячать, чи робили це з інших міркувань?
3. Чому Ісус Христос допомагав людям від щирого серця?
Наведи приклади.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке допомога?
Чому вона так високо цінується?
2. Чому і як потрібно допомагати людям?
3. Як Бог допомагає нам?
4. Що ти відчуваєш, коли допомагаєш іншим?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Поясни своїм рідним і друзям значення біблійного вірша *«Носіть тягарі один одного, і так виконаєте закона Христового»*.
2. Наведи приклади, коли ти допоміг іншим людям.
3. Напиши твір на тему: *«Допомагаючи людям, я виявляю до них свою любов»*.

МИЛОСЕРДЯ ТА БЕЗКОРИСЛИВІСТЬ

Будьте ж милосердні,
як і Отець ваш милосердний!

Лк. 6: 36.

Докладніше див. Мт. 25: 40.

Опрацюй урок 14 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке милосердя?
2. Яким має бути милосердя?
3. Що таке безкорисливість?
4. Навіщо бути безкорисливим?
5. Чи важко бути милосердним і безкорисливим і чому?
6. Що говориться у Біблії про милосердя та безкорисливість?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Безкорисливість** — риса характеру людини, яка полягає у вмінні робити послуги та добрі справи, не сподіваючись винагороди.
- Безкорислива людина** — та, яка не дбає про користь для себе, не шукає вигоди; некорислива, в характері якої сформовані навички безкорисливості.
- Милосердя** — добре, співчутливе ставлення до людей; поведінка людини, яка відзначається благодійництвом і співчуттям, м'якістю, поблажливістю однієї особи до іншої.
- Милосердна людина** — та, яка має і розвиває в собі співчуття, вміння розуміти іншу людину та допомагати їй.
- Місія милосердя** — доброчинність щодо малозабезпечених прошарків суспільства.

Прочитай текст і поясни, що таке милосердя та безкорисливість. Чому вони належать до найважливіших рис характеру людини?

МИЛОСЕРДЯ ТА БЕЗКОРИСЛИВІСТЬ — НЕРОЗЛУЧНІ ПОЧУТТЯ

праведливо кажуть, що людина народжується для добрих справ. Це твердження існує й буде існувати доти, допоки є світ і в ньому живуть люди. Важливими критеріями добрих справ людини є безкорисливість і милосердя.

Милосердя — це добре, співчутливе ставлення до людей, що спонукає людину творити добро, прислухатися до потреб інших, допомагати їм. Милосердя несумісне з корисливими мотивами. Милосердна людина має багатий внутрішній світ, який спонукає її піклуватися про ближніх, перейматися їхніми проблемами й просто допомагати. Господь радіє за неї, адже така людина своїм життям утверджує Його слово.

Не менш важливою є безкорисливість, коли людина не дбає про користь для себе, не шукає вигоди. Безкорисливість — це свідомо відмова людини від грошей або матеріальної винагороди після того, як вона надала допомогу тому, хто її потребує. Безкорисливість і милосердя властиві тільки людям розуміючим, добрим, співчутливим. Щоб ці риси виникли, потрібно проявляти довготерпіння, віру й наполегливість. Але зусилля того варті, бо безкорисливість не тільки викликає повагу інших людей до тебе, а й Боже благословення — достаток і спокій у житті.

Іноколи людина не знає, чи є вона милосердною, чи дано їй мати це почуття. Звісно, дано! Треба помітити й розвивати цю рису в собі. Якщо ти допомагаєш батькам, друзям, сусідам, незнайомим людям і робиш це з добрими намірами, то це означає, що ти маєш іскру милосердя, яку слід розпалювати доти, поки вона не перетвориться на багаття.

Любов Бога — завжди безкорислива. Іноколи ми про це забуваємо, грішимо, не слухаємося батьків, не допомагаємо старшим людям, хворим, але попри це Господь не перестає нас любити. Він радісно прощає нас, як тільки ми звернемося до Нього зі словами каяття. Він хоче бачити нас досконалими, милосердними, сповненими безкорисливої любові до Нього та до людей.

Господь просить нас небагато. У християнському середовищі бажаними є сім справ милосердя до тіла та сім благодійницьких справ щодо душі. Усі вони записані в Євангелії як слова Ісуса Христа. Ми повинні здійснювати такі справи милосердя щодо тіла: голодного нагодувати, спраглого напоїти, голого зодягнути, хворому послужити, подорожнього в дім прийняти, ув'язненого відвідати, померлого поховати. За словом Господнім, ми маємо здійснювати такі справи милосердя щодо душ інших людей: грішника скерувати, незнаючого навчити, людині в сумнівах добру пораду дати, сумного втішити, кривду терпляче зносити, образу прощати, за людей молитися. Проте допомога людині, яку ми здійснили в пориванні милосердя, буде схвальна в Божих очах, тільки якщо буде здійснена безкорисливо. Справді, милосердя та безкорисливість — нерозлучні почуття.

Будьмо милосердними, робімо добро, дотримуймося Заповідей Божих, любімо — й нехай наші вчинки будуть щирими та безкорисливими!

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Чому милосердя є однією з найголовніших рис людини?
2. Яка риса стоїть поруч із милосердям? Чому?
3. Яким людям властиві милосердя й безкорисливість?
4. Чому любов Христа є безкорисливою?
5. Згадай уроки літератури, історії, інші предмети. Кого з літературних героїв та відомих історичних діячів можна назвати милосердними?
6. Наведи приклади милосердя, які вчинили відомі тобі люди.

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і охарактеризуй поведінку боржника.

За Євангелієм від Матвія 18: 23–35

ЖОРСТОКИЙ БОРЖНИК

Ісус розповів притчу, щоб люди зрозуміли, до чого подібне життя з Богом, яке люди через Нього матимуть. Він казав, що Царство Небесне подібне до одного царя, що захотів зробити облік зі своїми рабами. І виявив, що один із його рабів був винен десять тисяч талантів. Але той раб не мав із чого віддати, тож цар наказав продати його з дружиною, дітьми, майном, — і заплатити розтрату в скарбницю. Тоді раб упав до ніг царя, вклонявся йому та благав: «Почекай ще трохи, — я віддам тобі все!» Змилосердився цар над ним, — і звільнив його, і простив борг.

А як вийшов той раб від царя, то зустрів одного зі своїх товаришів, що був винен йому сто динарів. І, схопивши, він душив його та й казав: «Віддай, бо ти винен!»

А той впав у ноги й благав, кажучи: «Почекай ще трохи, — і я віддам тобі!» Та раб не схотів, а пішов і посадив до в'язниці його, — аж поки не поверне боргу.

Коли інші слуги побачили те, що сталося, то засмутилися й розповіли цареві про все, що було. Тоді цар кличе раба та й говорить: «Рабе лукавий, — я простив тобі весь борг, бо ти просив мене. Тобі слід було змилюватись над своїм товаришем, як і я над тобою!» Розгнівався — і видав його катам, аж поки не віддасть боргу. Так само й Отець Небесний учинить із нами, коли кожен із нас не простить своєму братові прогріхів.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що хотів зробити цар?
2. Скільки був винен боржник?
3. Чому боржник попросив зачекати?
4. Чому про боржника змушені були доповісти цареві?
5. Як ти розумієш фразу: «Так само й Отець Мій Небесний учинить із вами, коли кожен із вас не простить своєму братові з серця свого його прогріхів»?
6. Яка мораль цієї притчі?
7. Чи доводилося тобі пробачати провини іншим людям? Розкажи.

Завдання 3

Прочитай текст і розкажи про «милосердя» людей, у яких жила мишка.

Б. Лепкий

МИШКА

(Казка для дітей і дорослих)

Була собі мишка. Така, як і інші: сіренька, маленька, кінчасті вушка, довгий, гладкий хвостик. В самім кутку хати мала свою нору. Мешкання не розкішне, але безпечне. Ніхто з людей не заглядав туди. Мишка боялася людей.

Коли у хаті не видно було жодного чобота, мишка бігла на поле. Там зустрічалася зі своїми сестрами з міста. Ці були дуже бідні: худі, голодні, миршаві. Ледве хвостики волокли. Розказували, що тепер у місті люди не мають що їсти, а мишам просто пропадай! Ніде ні крихти хліба, ні крупинки, нічого. Кажуть: війна. Люди людей мордують, не мають часу працювати на хліб...

А наша мишка на те до них:

— У моїх господарів не те. Є чим поживитися. Коли я вибігаю в поле, то не з голоду, а для розваги, бо в норі нудно. О, мій господар дуже страшний. Його всі бояться. Колись двох кабанів забив. Такі здорові кабани, а він їх порізав. Сало повісив у димарі, коптить. А м'ясо їдять. Вночі приходять якісь люди, і він їм продає за гарні гроші.

Гроші ховає у ящик під ліжком, недалеко від моєї нори. Іноді, як село спить, перед хату заїжджає візок. Злазить двоє людей і з хати виносять м'ясо, масло, яйця, крупу і сало. Таке чутке сало, аж у носі вертить...

— Не говори, сестричко! — перебивають городські мишки. — Не говори, бо нам млосно стає. Ми вже й забули, як сало виглядає.

Мишці жаль голодних городянок, вона важко зітхає й говорить далі.

— А коли вже добре навантажить візок, то господар випроводжає його польовою доріжкою під ліс, а сам вертає в хату. Тиче жінці гроші під ніс і каже: «Що, гарно пахнуть? Ха-ха-ха! От бачиш, і війна на щось згодиться. Спочатку ми й за рік не заробляли стільки, скільки тепер за місяць. Розбагатіємо». Й ховає гроші у ящик під ліжко. Ще трохи — і ящик буде важко замкнути, так їх багато. Господиня ходить тепер, як паня. Пахучим милом вимивається.

Міські миші вірити не хочуть:

— Пахучим милом вимивається, а наша вмивається слізьми...

Наговорившись доволі, мишка вертає додому.

Раз якось вертає наша мишка і чує: в хаті чужим духом пахне. Побачила великі черевики, обшарпану спідницю, полатану сорочку, обличчя худе, шкура та кості, лиш червоні, заплакані очі. «Це одна з тих, із міста, — погадала собі мишка. — Вони приходять без нічого й відходять ні з чим». А жінка говорила:

— Змилосердьтеся, господине, дивіться! В мене хвора дитина, як мені без молока вертатися? Хоч би перед смертю напилося. Совісті нема на це дивитися. Я ж — мати. Я вам цього не забуду. Я вам гроші в суботу принесу, то їй-Богу що принесу...

А господиня:

— Мої корови дають стільки молока, як кіт наплакав. Дою, щоб не запустити. Прийдіть, як потеляться. Ми самі не маємо молока. Спитайте в сусідів. Може, продадуть. Вони продали б. А в нас нема що продавати, хоч і хотіли б.

Як мишка ту розмову почула, то їй стало соромно не за себе, а за господиню. «І як цим людям язик на таку брехню повертається? Погані люди. Одні з голоду гинуть, а другі папір у ящик ховають». Знищити, потрощити цей папір, що пахне людською кривдою. Вона припала до дерев'яного ящика і гризла, гризла, гризла. Зразу ящик, а там і гроші. Працювала цілу ніч. Вдень відпочивала, а вночі — до роботи. Так кілька діб, аж не було що гризти.

Одного дня господар каже до своєї жінки:

— Гроші треба пустити в рух. Купимо за них кілька свинок, телят, підгодуємо, продамо і купимо нових, і так далі, поки не будемо мати стільки грошей, що в банку. Бог знає, коли буде друга війна.

Поліз під ліжко, відчинив ящик і...

— Погризли, погризли, погризли!

— Всьому я винна, всьому я... — плакала жінка.

— Я не раз говорив, що треба нам кота, великого, здорового кота, а ти ложки молока жалувала для його: ти! ти! ти! — І кинувся на неї з кулаками.

Але мишка не чекала, що далі буде; моргнула на дітей, і вони шнурочком вибігли крізь відчинені двері на поле. Краще там, ніж у такій хаті.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Чому мишка бігала на поле?
2. Про що розповідала мишка своїм сестрам?
3. За що мишка вирішила покарати своїх господарів?
4. Як вона це зробила?
5. Яка мораль цієї казки?
6. Як ти переймаєшся чужим горем? Чому?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. В одній із телепередач ти побачив історію: один чоловік, знаючи, що його сусіди з маленькими дітьми не мають грошей навіть на їжу, продав свій велосипед і виручені кошти віддав їм.

Як ти оцінюєш учинок чоловіка?

II. Гуляючи зі своїм другом, ти проходив повз садок, де старенька бабуся збирала яблука. Побачивши, як їй важко, ти запропонував другові допомогти їй. Проте він відмовився й хотів іти далі.

Ти погодишся з другом чи, не зважаючи на його рішення, допоможеш старенькій?

Завдання 5

Які справи милосердя робить держава щодо знедолених? (Може бути кілька відповідей).

Для бідних матеріально	будує пансіонати
Для біженців	видає пенсії
Для вдів	виділяє житло
Для дітей-інвалідів	відкриває реабілітаційні центри
Для дітей-сиріт	дає грошову допомогу
Для дорослих інвалідів	забезпечує харчуванням
Людям похилого віку	утримує в інтернатах

Завдання 6

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Наведи приклади з особистого життя, коли ти або твої друзі надавали допомогу іншим людям із почуття милосердя.

Завдання 7

ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ

Склади діалог із сусідом по партії про роль милосердя в житті людини. Відтвори його перед однокласниками.

Завдання 8

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Що означає вислів «щедрість людської душі»?
2. Чому Ісус Христос спонукав багатих людей продати свої маєтки і гроші роздати вбогим і тільки після того супроводжувати Його?
3. Чи цінується в сучасному суспільстві безкорисливість? Чому?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке милосердя?
2. Що таке безкорисливість?
3. Яким має бути милосердя?
4. Навіщо бути безкорисливим?
5. Чи важко бути милосердним і безкорисливим? Чому?
6. Наведи приклади безкорисливості і милосердя у житті відомих тобі людей, у власному житті.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Письмово поясни зміст біблійного вірша *«Будьте ж милосердні, як і Отець ваш милосердний»*; прочитай пояснення своїм рідним і друзям.
2. Організуй і здійсни акцію милосердя для самотньої людини або дітей-сиріт. Запиши результати акції.

ВІДДАНІСТЬ І ВІРНІСТЬ

Хто вірний в найменшому, —
і в великому вірний;
і хто несправедливий
в найменшому, — і в великому
несправедливий

Лк. 16: 10.

Докладніше див. 1 Кор. 16: 13.

Опрацюй урок 15 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке відданість?
2. Що таке вірність?
3. Наскільки важливо бути вірним?
4. Що написано у Біблії про відданість і вірність?
5. Чому у житті людини є потреба відданості та вірності християнським переконанням?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Відданість — почуття, яке ототожнюється з любов'ю, прихильністю, прив'язаністю до якоїсь особи, ідеї; глибока переконаність у чомусь.

Вірність — чеснота, риса характеру, пов'язана з відповідальністю та довірою до людини.

Вірянин, або ж віруючий — людина, яка вірує у Бога і належить до якоїсь церкви, релігійної громади, спільноти.

Місіонер — людина, яка присвятила своє життя місіонерській діяльності.

Діяльність місіонерська, місіонерство — діяльність, мета якої — донести Добру Новину, Євангеліє всім народам.

Зрада — вчинок людини, який ставить під сумнів її вірність і здатність бути відданою.

Переконання християнські — переконання у правильності Слова Божого, в необхідності керуватися ним у житті.

Завдання 1

Прочитай текст і поясни, наскільки відданою своїм християнським переконанням має бути людина.

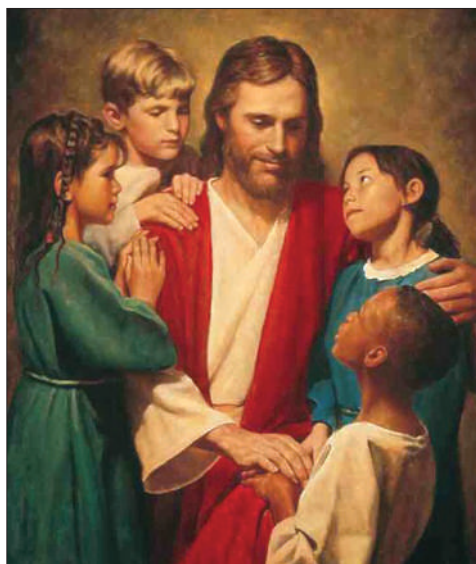
НЕПЕРЕБУТНІ ПУТІВНИКИ

Любов, мир, радість, мудрість, щирість, щедрість, доброта, довготерпіння, стриманість, повага до батьків і старших, безкорисливість, милосердя — це те, що має бути головним у нашому характері, має вирізняти нас із-поміж інших. Це — наші духовні путівники, які роблять нас справжніми християнами. Важливими серед них є відданість і вірність.

Відданість — це почуття симпатії до якоїсь людини, любов до неї, що відзначається постійністю, вірністю; це прагнення наслідувати її, захоплюватися нею. Вірність — це довір'я; постійність у своїх поглядах і почуттях; почуття глибокої прив'язаності до людини або ідеї, прагнення присвятити їй своє життя. І відданість, і вірність древні греки називали словом «філія» — любов. Відданість і вірність пробуджують у людській особистості найкращі, найпотужніші сили. Вірність високо цінується в українській фольклорній традиції, натомість зрадливість — засуджується.

Найбільш гострою є потреба вірності людини християнським переконанням. Люди, які відступили від християнської Церкви, в інших релігіях не можуть знайти тої величі, свободи й людинолюбства з боку Бога до людини.

Варто постійно пам'ятати про вірність біблійних пророків Господу в усьому: Ной, Авраам, Лот, Йосип, Мойсей, Ісус Навин, Давид, Самуїл, Ілля, Даниїл, Соломон неухильно дотримувалися Божих Заповідей та попри недовіру й нашішки оточення, попри небезпеку для життя виконували волю Божу так, як велів їм Господь. Вірні християнським переконанням були й апостоли — учні Ісуса Христа, які твердо й безстрашно проповідували Слово Боже, незважаючи на переслідування, заборони, осуд, загрозу власному життю. Це дуже важливо — лишатися вірним Господу до останнього подиху.

Людина — найпрекрасніша істота, створена за образом Божим. Бог уможливив наше існування для того, щоб ми могли повноцінно жити — здійснювати свою місію на землі. Творець дав людині владу над іншими істотами. Людина може мислити, розвиватися, вдосконалювати свій характер, винаходити речі, які полегшують її життя. Цей лад — даний Богом. Тому не слід відрікатися від Істини, не слід спотворювати Господній лад. І тоді наші неперепутні путівники обов'язково скерують нас на правильний шлях.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Яка роль людини на Землі?
2. Якими дарами нагородив Творець людину, коли створив її?
3. Чому Біблія є нашим путівником?
4. Що означає бути вірним і відданим християнським переконанням?
5. Що ти можеш розповісти про праведників, згаданих у тексті? У чому проявлялася вірність та відданість Богу кожного з них?
6. Хто з відомих тобі людей минулого чи сучасності проявив вірність і відданість Богові?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і розкажи про передбачуване Ісусом відречення Петра.

За Євангелієм від Матвія 26: 30–35, 69–75

ПЕРШ НІЖ ПІВЕНЬ ЗАСПІВАЄ...

К оли учні з Ісусом Христом відспівали хвалу Богу, то разом пішли на гору Оливну. Ісус передчував трагічну розв'язку, тож промовив їм: «Усі ви через Мене спокуситеся цієї ночі. Бо написано: вражу пастиря, і розбіжаться вівці отари. Після Свого воскресіння Я вас випереджу в Галілеї».

Петро сказав Господу: «Навіть якщо всі спокусяться, я не спокусюся ніколи». Ісус заперечив: «По правді кажу тобі, що цієї ночі, перш ніж заспіває півень, ти тричі відречешся від Мене». Петро відповів: «Коли б мені довелося навіть умерти з Тобою, я не відречуся від Тебе!» Так казали й усі учні.

Після затримання Ісуса фарисеями та первосвященниками й арешту Його римськими солдатами Петро сидів перед домом на подвір'ї, біля вогню. Одна служниця приступила до нього й сказала: «І ти був з Ісусом Галілеянином!» А він перед всіма відрікся, сказавши: «Не відаю я, що ти кажеш...»

Інша побачила його біля воріт і сказала людям: «Оцей був з Ісусом Назарянином!» Петро знову відрікся: «Не знаю Цього Чоловіка!»...

Трохи згодом підійшли й інші й сказали Петрові: «І ти справді з отих, та й мова твоя виявляє тебе». Тоді він став клястись та божитись: «Не знаю Цього Чоловіка!»

Тут Петро почув, що саме в цю мить заспівав півень, і згадав, що сказав Ісус: «Перш ніж півень заспіває, ти тричі відречешся від Мене». Вийшовши звідти, Господній учень гірко заплакав...

Петро плакав, бо усвідомив, що, давши обіцянку Божому Синові, не виконав її. Він дуже шкодував про це. Ісус Христос усвідомлював, як важко буде учням пережити Його затримання, судовий процес і страту як злочинця. Він передбачав, що, можливо, дехто подумки відречеться від Нього цієї ночі, адже сказав: «Усі ви через мене спокуситесь». Ісус розумів слабкість і непостійність людської суті і ставився до учнів зі співчуттям, виправдовуючи їх і готуючи до подальших моральних потрясінь.

Після воскресіння й вознесіння Ісуса на небо Його учні прославилися активною місіонерською діяльністю. Вони поширювали Боже Слово в усі кінці Землі. Апостоли постійно й неухильно проявляли вірність і відданість християнським принципам у житті аж до самої смерті. Інколи ці принципи суперечили владі, а правителі вбачали небезпеку в християнстві. Учнів Христових ув'язнювали, відправляли в заслання, страчували. Проте християнство від цього не зникало, а поширювалося й захоплювало що далі, то більші маси людей.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Про що попереджав учнів Ісус?
2. Скільки разів і коли Петро відрікся від Ісуса?
3. Яке пояснення було цьому вчинку?
4. Чи мав Петро докори сумління?
5. Чи проявляли учні вірність і відданість християнським переконанням? Наведи приклади.
6. Чи бували у твоєму житті випадки, коли ти порушував слово? Які почуття ти переживав при цьому?

Прочитай оповідання і розкажи про відданість священика своїй справі.

Б. Лепкий

ДІДУСЬ

— **П**рошу єгомостя¹!

— А що там?

— До хворого. Чоловік чекає.

Ніколи сон не здається таким смачним, як тоді, коли нам не дають спати.

Надворі був осінній приморозок; сільське, як тісто в діжі, розмішане болото стялося і світило брудними хрусталами. Так перейшли довженну вулицю, аж опинилися за школою, біля криниці. Ніхто не вийшов його зустрічати, не було сусідів, свояків, сільських лікарів і лікарок. І вони увійшли в хату. У хаті тишина. Пусто як вимів. Лиш постіль лежить розкрита, але недужого нема. Сидять і ждуть, коли чують — на дворі якийсь крик:

— Ацю! Ацю!

Вийшли на поріг. Старий дідусь, босий, простоволосий, ганявся за вгодованими підсвинками і насилу старався їх намовити або зневолити, щоб зайшли до кучі. Але годованці немов насміхалися з безсильності та неповоротності старого, бігали собі по цілیم подвір'ї і, мабуть, мали велику охоту заглянути в город, що був забезпечений невисоким плотом і ворітцями з ріща².

— Ацю! Ацю! — кричав старий, блendaючи худими ногами. — До кучі!

Панотець дивився якусь хвилину, а там став непокоїтись.

— А що то ви собі думаєте! Посилаєте по мене, стягаєте з ліжка не знати нащо і пощо! Хто у вас хворий?

Старий подивився на панотця і кивнув головою.

— Та то я, прошу отця духовного, то я вмираю.

Отцеві було того забагато.

— Що, то ви собі жарти з мене робите, чи що? Вмирає і за безрогими бігає по цілім обійстю!

— Аякже, прошу отця духовного? Як вийшли, то треба загнати... Ацю!.. А то пішли би в город або до сусіда... Ацю!

Хто знає, як довго були би тривали ці перегони, коли б не дяк. Він поставив дзвінок і червону ліхтарню на порозі, а сам взявся помагати старому. Годованці, як побачили таку поважну підмогу, зайшли до кучі. Дідусь ще раз накричав на них і замкнув дверцята на грабовий кілок. Аж тепер підійшов до панотця і привітав його.

¹ Єгомость — священик.

² Ріща — хмиз.

Панотець зм'як. Гніватися не міг, бо мав серце добре й до людей прихильне, а втім, гніватися не було й за що.

— Я не гніваюся, — озвався лагідно, — але все-таки трудити мене, коли нема потреби, то несовісно. Таж ви такі здорові, що в неділю самі до церкви прийшли би та висповідалися.

— Ох Боженьку ти мій! Де там в неділю! Де! Я ось, хто знає, чи до полудня дочекаю. Я лиш насилу жду на вас. Так мені Боже, що насилу!

— Добре насилу, — погадав собі панотець, входячи в хату.

Старий пішов до комірки перебратися в чисту одіж. За хвилину вийшов білий і причепурений. Панотець не спішив. Не бачив потреби. Йому хотілося побалакати з дідусям, що був смертельно хворий і все ж таки бігав по подвір'ї за безрогою.

— А давно ви нездужаєте? — спитав панотець, сідаючи на ослін.

— О, здавна, здавна. Ніби так, боліти, то мене нічого не болить, але сила кудись поділася. Нічого її в костях не чую. І в грудях чогось так холодне... Виразно смерть.

— Ну, і як же, нікого у вас нема? Самі сидите, як пустельник? І здоровому самому нудно, а не то хворому.

— Та я не сам, прошу отця духовного, є в мене діти; добрі діти. Гріх нарікати.

— Добрі, а за старого не дбають.

— Дбають, отче духовний. Ще й як дбають! Нині жодне з хати не хотіло вийти. Обступили мене та й плачуть. А я кажу: «Чого плакати? Ідіть кожне до свого. Мене не пильнуйте, бо ніхто не вкраде; я як маю вмирати, то й так умру, без вас. Ти, Гриньку, кажу до старшого сина, іди на Змійну. Рілля готова. Давно час сіяти. Ану ж прийде похорон і знов відтягнеться, а тут вже і приморозки потягають. А ти, кажу дочці, іди до міста та накупи чого треба. Знаєш, прийде що до чого, то в наших крамницях удвоє дорожче. Невістку я послав на друге село, щоби дала знати своїм, а зять пішов до отця духовного та мав поступити до теслів. Так лежу я сам, коли чую, підсвинки вийшли! Дивлюся у вікно, рилами ворота підносять. Треба загнати. Підвівся я, та якось, славити Бога, загнав. А отець духовні най не гніваються на мене, бо я таки насправду хворий. Дуже хворий.

Він поцілував панотця в руку і впевняв об своїй хворобі.

— Ну як же, і вам не прикро самому? — питав панотець.

— І не страшно? — додав від себе дяк.

— А чого ж тут боятись? Нікого не вбив, нікому віку не вкоротив, не обікрив. Пережив своє, та й треба забиратись. То так, як робітник. Зробить роботу та й додому. Та чи то мені не час? Вже другий місяць хліб святий марную. Десь сила втекла, і нічого не годен робити, а задурно хліб дітей їсти то недобре. В горло не йде. От, славити Бога, що кінець. Чого мені боятись: дітей випровадив на люди, вивінував, розуму навчив, та й чого більше треба? Нема мені чого боятися...

— Можемо починати, — обізвався священник, зворушений словами старого.

— Починаймо в ім'я Боже, — відповів дідусь і перехрестився тричі.

Що лиш панотець вернув додому і збирався снідати, як із дзвіниці озвався дзвін: бам, бам, бам! Старий Скрегота помер. Пшениця засіяна, доньки з міста що лиш не видно, підсвинки в хлівці, — міг спокійно вмирати.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що робив священник, коли його покликали до хворого?
2. Що подумали священник і дяк, побачивши дідуся?
3. Чи дбають діти про старенького?
4. Чому старому Скреготі не страшно було помирати?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Твої друзі, зятяті фанати молодіжної рок-групи, запропонували тобі піти з ними на концерт. Проте, щоб потрапити на нього, слід відмовитися від недільного богослужіння. Мотивували вони це тим, що в церкві ти не отримаєш такого драйву та заряду енергії, як на концерті.

Що ти вибереш? Чому?

II. На уроці зарубіжної літератури ти опрацьовував твір Джека Лондона «Біле ікло», де є багато прикладів відданості собак людям у екстремальних умовах.

Чи важлива для людини така відданість тварин?

Чи важливо, коли людина сама є вірною і їй є на кого покластися і кому довіряти?

Завдання 5

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Дайте відповіді на питання:

1. Чи кожна людина має християнські переконання? У чому вони проявляються?
2. Як дотримуватися християнських переконань?

Завдання 6

ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ

Нерідко можна почути вислів «подружня вірність». Що він означає? Поміркуйте із сусідом по партії над цим питанням.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому належність до Церкви така важлива?
2. Чи можливо було б християнам усіх віросповідань примиритися й об'єднатися? Чому?
3. Від яких переконань людина не може відступитися? Укладіть їх перелік.

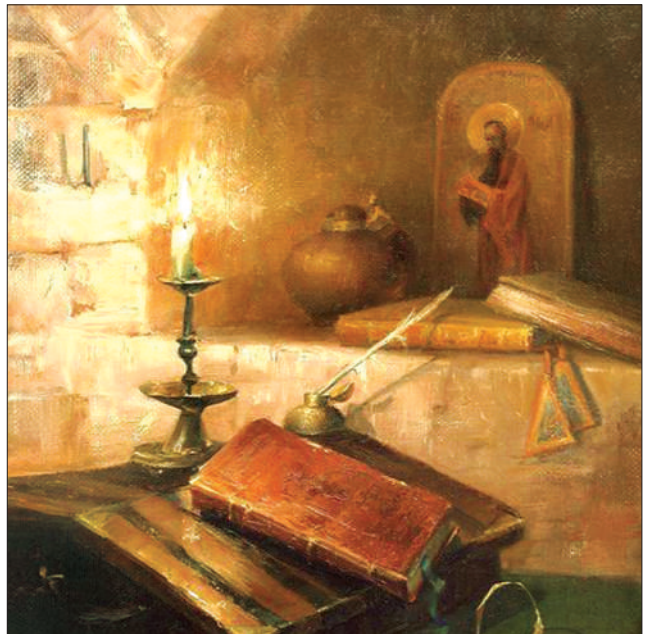
Дай відповіді на запитання:

1. Що таке відданість?
2. Що таке вірність?
3. Наскільки важливо бути вірним?
4. Що сказано у Біблії про відданість і вірність?
5. Чому в житті людини є потреба відданості та вірності християнським переконанням?
6. Наведи приклади власної відданості і вірності батькам, друзям, Богові.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Підготуй одне із завдань за вибором:
 - 1) напиши твір-роздум «Вірність і відданість християнським переконанням у житті людини»;
 - 2) склади твір-роздум, у якому дай відповідь на запитання: чи кожна людина має християнські переконання? У чому вони проявляються? Як дотримуватися християнських переконань?
2. Використовуючи біблійні тексти, підготуй коротку розповідь про важливість християнських переконань.

ЗНАННЯ ЯК ЦІННІСТЬ

О глибино багатства, і премудрости,
і знання Божого! Які невідомі присуди
Його, і недосліджені дороги Його!

1 Кор. 16: 13.

*Докладніше див. Прип. 2: 6, Прип. 8: 10, Екл. 1: 16,
Прип. 3: 13.*

Опрацюй урок 16 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке знання?
2. Наскільки цінними є знання у житті людини?
3. Що таке незнання?
4. Чому незнання існує в цьому світі?
5. У чому полягає важливість набуття людиною знань?
6. Що сказано в Біблії про роль знань?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Знання** — сукупність понять, уявлень про світ, зібраних як людиною, так і суспільством.
- Незнання** — протилежність знанню, що характеризується відсутністю або нестачею понять, теоретичного матеріалу, даних про світ у людини або суспільства.
- Премудрість** — форма особливої мудрості, як її трактує богослов'я: мудрість, дарована людині Богом для життя і творчості.
- Цінність** — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення і для людини, і для суспільства, досягти чого людина прагне у житті.

Прочитай текст і розкажи про цінність знань у житті людини.

ЗНАННЯ: ПРИСУТНІСТЬ БОГА

и часто чуємо, що сьогодні людство живе в інформаційному суспільстві, тобто в суспільстві знань. Знання нас оточують зусібіч, і вони різні — про фізичний та духовний світ, загальні та спеціальні. Знання — це обізнаність людини у певній галузі, пізнання дійсності в окремих її проявах і в цілому. Знання набуваються у процесі навчання, дослідження. Здобути знання — це добра нагода стати розумною людиною. Розум потрібен людині не просто для роздумів, а й для організації свого життя за моральними критеріями, для реалізації задумів, усвідомлення своїх дій, оцінки ситуації, знаходження виходу зі скрутного становища.

Незнання виникає через обмеженість пізнавальних можливостей людини. Справді, є чимало сфер, у яких люди не до кінця компетентні. Біологи хочуть розкрити загадку людської ДНК, океанографи — таємницю Маріанської западини, фізики — пояснити силу блискавки, еволюціоністи — знайти переконливі докази розвитку світу. Навіть у наш час подекуди знаходять досі не відомі види тварин і рослин, виникають нові штами бактерій і вірусів.

Навколишня дійсність повсякчас змінюється, навіть через те, що людина постійно активно впливає на довкілля. Непізнаваними залишаються і духовні реалії, які існують незалежно від того, вірить у них людина чи ні.

Слід зазначити, що кожна людина розумна настільки, наскільки в неї вистачає сили і бажання навчатися. Навчання — перша ознака подальшого життєвого успіху людини. Що більше ми знаємо, то більше своїх планів і проектів можемо втілювати в життя. Багато знати, розвивати свої пізнання може кожен — і це дуже перспективно, адже так можна стати професіоналом, реалізувати себе, врешті, стати забезпеченою людиною. Знання дають можливість утвердити себе як особистість. Але рівень знань, умінь і навичок у різних людей — різний. Наприклад, хтось уміє пекти смачні торти, хтось гарно малює чи пише вірші.

Господь нагородив кожную людину різноманітними талантами, які треба виявляти в собі й не дозволити їм згаснути. Він благословив нас на істинний шлях, дав розум, знання, якими ми користуємося у житті. Ряд учених доводить надприродне походження людського інтелекту, який є не тільки могутнім засобом збору й обробки інформації про дійсність, у якій перебуває людина, а й винятково складним механізмом, який свідчить про мудрість і всемогутність Творця. Навіть коли Він

допускає випробування, то хоче нас чогось навчити. Попри все Бог дав нам розум і мудрість для того, щоб ми будували своє життя й вирішували, в яке русло його спрямувати. Йї вирішальну роль у цьому будівництві відіграє знання про те, що Господь нас любить і постійно супроводжує в житті. Тоді не страшно долати будь-які вершини.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Для чого Бог дав людині розум?
2. Як людина має використовувати свій розум?
3. Які можливості має людина, яка володіє знаннями у певній сфері?
4. З якою метою Господь посилає нам випробування?
5. Чого очікує Господь від людини, наділеної розумом?
6. Хто із відомих тобі вчених був віруючою людиною?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і поясни, чому слід остерігатися поклонінню ідолам.

За Першим посланням святого апостола Павла до коринтян 8: 1–13

СПОКУСА ІДОЛЬСЬКИМИ ЖЕРТВАМИ

щодо ідольських жертв, то ми знаємо, що всі маємо знання: не слід поклонятися їм. Знання надимає, любов же будує! Коли хто думає, ніби щось знає, той нічого не знає ще так, як треба. Коли хтось любить Бога, той пізнаний Ним.

Про споживання ідольських жертв ми знаємо, що ідол у світі — ніщо та що іншого Бога нема, окрім Бога Одного. Бо хоч існують так звані боги чи на небі, чи на землі, як існує багато богів і багато панів, та для нас один Бог Отець, що від Нього походить усе. Ми ж, люди, призначені для Нього, і один Господь Ісус Христос для нас, що все сталося через Нього, і ми існуємо через Нього.

Та не всі з нас мають таке знання, бо деякі звикли поклонятися ідолам і зараз, і навіть їдять ідольську жерт-

ву, і їхнє хворе сумління ще більше споганюється. Їжа не наближає нас до Бога: бо коли не їмо, то нічого не втрачаємо, а коли їмо, то нічого не набуваємо. Але стережіться, щоб ця ваша примха не ввела в оману слабших у вірі!

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Кого і що ми називаємо ідолами?
2. Що ти знаєш про існування інших богів?
3. Чи мають вплив забобони на життя людини? У чому він полягає?
4. Чому гріх поклонятися ідолам, а не Господу?
5. Чому важливо мати істинні знання про Бога?

Завдання 3

Прочитай оповідання і поясни, чи усвідомлював хлопчик цінність знань у своєму житті.

Є. Носов

ТРИДЦЯТЬ ЗЕРНЯТ

ночі на мокрі дерева упав сніг, зігнув гілля своєю вологою вагою, а потім його прихопило морозцем, і сніг тепер тримався на вітті міцно, мов зацукрована вата.

Прилетіла синичка, спробувала розколупати намерзле. Але сніг був твердий, і вона заклопотано озирнулася, наче запитуючи: «Що ж робити?»

Я відчинив квартиру, поклав на обидві перекладки підвійних рам лінійку, закріпив її кнопками й через кожний сантиметр розмістив по зернині. Перше зернятко опинилося в саду, зернятко під номером тридцять — у моєї кімнати.

Синичка все бачила, але довго не наважувалася злетіти на вікно. Врешті вона схопила першу коноплинку й понесла на гілку. Розклювавши тверду шкаралупу, вона видзьобала ядро.

Усе минуло благополучно. Тоді синичка, улучивши хвилину, підбрала зернятко номер два...

Я сидів за столом, працював і раз у раз позирав на синичку. А вона, все ще побоюючись і з тривогою заглядаючи в глибину квартирки, сантиметр за сантиметром посувалася по лінійці, на якій відміряна її часточка.

— Можна, я склую ще одне зернятко? Одне-однісіньке?

І синичка, лякаючись шуму своїх крил, полетіла з коноплинкою на дерево.

— Ну, будь ласка, ще одне. Гарзд?

Нарешті залишилося останнє зернятко. Воно лежало на самому кінчику лінійки. Зернятко здавалося таким далеким, і йти до нього так лячно!

Синичка, присідаючи й нашорошуючи крила, прокралася на самий кінець лінійки й опинилася в моєї кімнати. З боязкою цікавістю вдивлялася вона в невідомий світ. Особливо її вразили живі зелені квіти й зовсім літнє тепло, що огортало замерзлі лапки.

— Ти тут живеш?

— Так.

— А чому тут немає снігу?

Замість відповіді я повернув вимикач. Під стелею яскраво спалахнула лампочка.

— Де ти взяв шматок сонця? А це що?

— Це? Книжки.

— Що таке книжки?

— Вони навчили мене запалювати це сонце, садити ці квіти й ті дерева, по яких ти стрибаєш, і багато чого іншого. І ще навчили насипати тобі конопляних зернят.

— Це дуже добре. А ти зовсім не страшний. Хто ти?

— Я — людина.

— Що таке людина?

Пояснити це малій синичці було дуже важко.

— Бачиш нитку? Вона прив'язана до кватирки...

Синичка злякано озирнула.

— Не бійся. Я цього не зроблю. Це й називається в нас — людина.

— А можна мені з'їсти оце останнє зернятко?

— Звичайно, можна. Я хочу, щоб ти прилітала до мене щодня. Ти навідуватимеш мене, а я працюватиму. Це допомагає людині добре працювати. Згода?

— Згода. А що таке — працювати?

— Розумієш, це такий обов'язок кожної людини. Без нього не можна. Усі люди мусять щось робити. Цим вони допомагають одне одному.

— А чим ти допомагаєш людям?

— Я хочу написати книжку, щоб кожен, хто прочитає її, поклав на своєму вікні по тридцять конопляних зернят...

Але синичка, либонь, зовсім мене не слухає. Обхопивши лапками зернятко, вона неквапливо роздзьобує його на кінчику лінійки.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що побачила синичка, коли опинилася в кімнаті людини?
2. Як пояснила людина синичці, що таке книжки?
3. Як хоче допомогти людям герой цього оповідання?
4. Яка місія людини на Землі?
5. Яка роль знань у житті людини?
6. Що робиш ти для того, щоб мати знання?
7. Як знання допомагають у твоєму житті?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

І. Зустрівшись зі своїми друзями після зимових канікул, ти поділився з ними своїми враженнями. Майже всі твої друзі сказали, що весело проводили час, святкували новорічні свята та цілі дні розважалися, відпочивали. Проте один твій друг сказав, що був зайнятий, займався з репетитором математикою.

Ти схвалиш свого друга чи поспівчуваєш йому?
Чим ти займаєшся на канікулах?

II. Ти з друзями посперечався про те, хто є найціннішою особою в суспільстві. Твої друзі пропонували кандидатуру відомого кіноактора фільму. Проте твою увагу привернув науковець, який, хоч і менш відомий, та зробив вагомий внесок у розвиток медицини в Україні.

Що спонукало тебе акцентувати увагу саме на науковцеві?

Завдання 5

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Згадай епізод зі свого життя, коли знання тобі серйозно допомогли. Згадай інший епізод, коли відсутність знань призвела до серйозної проблеми.

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Як можна застосовувати мудрість при виборі власного життєвого шляху?
Проілюструйте свої міркування на власному прикладі.
2. Проаналізуйте біблійний вірш: «Знання надимає, любов же будує» (1 Кор. 8: 1).

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке знання?
2. У чому полягає важливість набуття людиною знань?
3. Що таке незнання?
4. Чому незнання існує в цьому світі?
5. Наведи приклади власної настирливості чи зусиль інших людей у здобутті знань.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Поміркуй над біблійним віршем до уроку і поясни його іншим людям: *«О глибино багатства, і премудрости, і знання Божого! Які невідомі присуди Його, і недосліджені дороги Його!»* (II Кор. 16: 13).
2. Наведи приклади, коли біблійні знання стали у пригоді тобі чи твоїм знайомим.
3. Напиши список тих галузей знань, якими ти добре володієш, і тих, якими плануєш оволодіти у майбутньому.

УРОК

17

МОВА: ДАРУНОК БОГА

Нехай ллється наука моя,
мов той дощ, хай тече,
як роса, моя мова,
як краплі дощу на траву,
та як злива на зелень

Втор. 32: 2.

Докладніше див. Бут. 11: 6.

Опрацюй урок 17 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке мова?
2. У чому полягає важливість мови в житті людини?
3. Чому мова — дар Божий? Чому Бог наділив людину мовою?
4. У чому проявляється цінність мови як Божого дару?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Мова** — найважливіший засіб спілкування, пізнання людиною себе і навколишнього світу за Божим задумом; система звукових і графічних знаків.
- Дар Божий** — у людини — вміння, здібності, зовнішні та внутрішні ознаки, що передають образ і подобу Богу.
- Безцінне** — предмет чи явище, якому надають надзвичайного значення, великої цінності, яку неможливо оплатити грошима, проте можна досягнути духовно.

Завдання

Прочитай текст і поясни, чому мова вважається безцінним даром Божим.

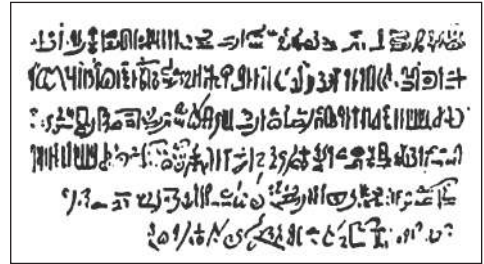
МОВА В СУСПІЛЬСТВІ

ова є найпотужнішим інструментом, за допомогою якого ми вивчаємо довколишній світ. Проте, на жаль, ми рідко замислюємося над тим, звідки вона виникла та що вона означає для нас.

Розвиток мови тісно пов'язаний із розвитком суспільства. У давніх цивілізаціях побували древні мови. Куди вони зникли, звідки виникли нові? Це питання виникає закономірно.

Ми не будемо висвітлювати історію кожної з мов, натомість проаналізуємо загальні закономірності розвитку мови як явища. Як живий організм, вона з часом зазнає змін під впливом історичних, економічних та політичних умов. Відмирають одні слова, а замість них виникають нові, старіють морфологічні та синтаксичні конструкції, поступаючись перед новими, які більше відповідають вимогам часу.

Людське суспільство ніколи не було байдужим до мови. Воно виробило мовний еталон — досконалу літературну мову. Щоб досягти цього еталону, треба дбати про високу культуру мови повсякденно. У цьому розумінні мова — душа кожної нації як форма культури та традиції. Мова — це знакова система, якою користується певне суспільство для опису дійсності та духовних реалій життя.

Мова та суспільство не можуть існувати окремо одне без одного. Це найбільш уживані слова та вирази, якими люди при звертанні одне до одного виявляють свою ввічливість, пошану, стриманість, такт. «Ніщо не обходиться нам так дешево і не ціниться так дорого, як ввічливість», — писав іспанський письменник Мігель де Сервантес.

У книзі Буття описується, як Бог, створивши людину, Адама, показував йому перших тварин, яких Адам називав. Бог жодного разу його не виправив, погодився з назвами. Оскільки людина була безгрішною, то й слова, сказані Адамом, несли в собі відбиток Господньої Істини. Цей уривок із Біблії підтверджує гіпотезу про те, що мова виникла ще в доісторичні часи розвитку людського суспільства.

Проте мова будь-якого народу — це система, яка сприяє саморозвитку людини. Понад 3 тисячі мов є у світі, але кожному народу, кожній нації найближчою і найдорожчою є рідна мова. Рідною мовою української нації є українська мова. Рідна мова є одним із важливих засобів формування патріотичних почуттів та виявом національної культури. Піклування про рідну мову, любов і повага до неї мають бути в центрі уваги кожної нації.

Чистота мовлення вимагає уникнення вульгарних і лайливих слів, які не відповідають нормам літературної мови і людської поведінки. Іншомовні слова теж засмічують мову, якщо вживаються надмірно й недоречно. Особливої шкоди завдає так зване суржикове мовлення, в якому змішуються українські й іноземні слова. Засмічують мову й слова-паразити. Це звичайні вставні слова, що нічого не виражають у тексті. Надмірне вживання їх не тільки псує мову, а й робить її беззмістовною. Чистота мовлення — це його краса й ознака культури кожної людини.

Коли людина прагне чистоти мови, то її духовність теж зростає. Це й наштовхує на думку, що мова виникла як дар Бога людині.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Звідки виникла мова в суспільстві?
2. За якими закономірностями розвивається мова? Що це тобі нагадує?
3. Чи добре ти володієш рідною мовою?
4. Чи є у твоєму оточенні хтось, хто вживає суржикові слова? Які саме?
5. Чи ти користуєшся суржилом?
6. Хто для тебе є зразком володіння українською мовою?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і розкажи, чому Бог допустив змішання мов. Чи потрібно при цьому триматися думки, що мова — дарунок Бога, який треба берегти?

За Буттям 11: 1–9

ЗМІШАННЯ МОВ

Коли нащадки Ноя виходили зі Сходу освоювати нові землі, то в Шинейському краї знайшли рівнину й оселилися там. Налагодивши побут, люди сказали одне одному: «Зробимо цегли й добре її випалимо!» Й нароби́ли цегли міцної, як камінь, і скріплювали її земляною смолою, як вапном.

Люди побачили, що можуть із таких матеріалів зводити міцні й довговічні будівлі. Вони сказали: «Тож збудуймо собі місто та башту, а вершина її щоб сягала неба. Давайте назвемо себе на ймення як народ, щоб не розпорозитися по поверхні землі».

І зійшов Господь, щоб побачити місто та башту, яку будували люди. Господь промовив: «Це один народ, і одна мова для них усіх, а це — початок їх праці. Не буде тепер нічого для них неможливого, що вони замишляли чинити. Тож зійдімо і змішаймо їхні мови, щоб вони не розуміли одне одного».

Люди перестали будувати те місто. Згодом його назвали Вавилоном, бо там помішав Господь мову всієї Землі. І розпорозив звідти людей Господь по поверхні всієї Землі.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Хто мешкав на Землі після потопу?
2. Чого люди сподівалися досягти, збудувавши вежу?
3. Чому Бог зупинив будівництво вежі?
4. У чому полягає мудрість Господнього змішання мов?

Завдання 3

Прочитай вірші і поясни, чому людина має знати рідну мову.

В. Самійленко

УКРАЇНСЬКА МОВА

Діамант дорогий на дорозі лежав, —
Тим великим шляхом люд усякий минав,
І ніхто не пізнав діаманта того.
Йшли багато людей і топтали його.
Але раз тим шляхом хтось чудовний ішов,
І в пилу на шляху діамант він найшов.
Камінець дорогий він одразу пізнав,
І додому приніс, і гарненько, як знав,
Обробив, обточив дивний той камінець,
І уставив його у коштовний вінець.
Сталось диво тоді: камінець засіяв,
І промінням ясним всіх людей здивував,
І палючим огнем кольористо блищить,
І проміння його усім очі сліпить.
Так в пилу на шляху наша мова була,
І мислива рука її з пилу взяла.
Полюбила її, обробила її,
Положила на ню усі сили свої,
І в народний вінець, як в оправу, ввела,
І, як зорю ясну, вище хмар піднесла.
І на злість ворогам засіяла вона,
Як алмаз дорогий, як та зоря ясна.
І сіятиме вік, поки сонце стоїть,
І лихим ворогам буде очі сліпить.
Хай же ті вороги поніміють скоріш,
Наша ж мова сія щогодини ясніш!
Хай коштовним добром вона буде у нас,
Щоб і сам здивувавсь у могилі Тарас.
Щоб, поглянувши сам на створіння своє,
Він побожно сказав: «Відкіля нам сіє?!»

1885

О РІДНА МОВО...

рідна мово! Є ще люди ниці,
Зрікаються, бува, і матерів!
А я твої троянди й чорнобривці
Любов'ю до пелюстки обігрів.
Ти — крона й корінь рідного народу:
Батьків, дідів і прадідів і пра...
І час твою не вичовгає вроду,
Не висотає Ворскли і Дніпра.
Бо ти — моя сподвижниця і слава,
Мечі і струни, правда і терни
Від київського князя Ярослава
До нашої стрімкої бистрини.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чому людина має знати мову країни, в якій живе?
2. Як ти дбаєш про рідну мову?
3. Що для тебе значить рідна мова?
4. Прочитавши вірш Володимира Самійленка про мову, скажи, у чому багатство українського слова.
5. Чому потрібно берегти рідну мову від недоброзичливців та ворожих зазіхань?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Читаючи Біблію, ти зацікавився історією про Вавилонську вежу та людей, які хотіли дістатися до Бога і стати рівними Йому. Проте Бог дізнався про їхній намір і змішав їхні мови, щоб вони не розуміли одне одного й не могли завершити будівництво.

*Який гріх учинили люди, намагаючись збудувати вежу до неба?
Наскільки важливою є мова в людському житті?*

II. Подумай, якою мовою людині найприродніше висловити подяку Богові? Чому?

Завдання 5

Прочитай текст і напиши розповідь із власного життя, в якій ішлося б про шанобливе ставлення до мови, до того, що говориш, і до співрозмовника.

ТРИМАЙ ЯЗИК ЗА ЗУБАМИ

Влодко сидів при столі в кімнаті та розв'язував домашню задачу. Передумував детально, щоб добре написати та не наробити помилок. Раптом рипнули двері, й у хату ввійшов якийсь бідак. Хлопець нагадав собі, що тато все лишає вдома під склянкою на вікні по кілька сотиків для жебраків. Підійшов до вікна, добув п'ять сотиків і тицьнув їх жебракові. Звичайно, за таку жертву жебраки дуже йому дякували, бажали, щоб великий виріс, був здоровий, щасливий, а після того молилися довгенько. Як же ж він здивувався, коли дідок тільки всміхнувся та став щось незрозуміло гудіти, вимахуючи при цьому руками. Влодко такого ще не бачив. Налякався та й поволі став відступати до кухні.

Та в цій хвилині ввійшла до кімнати мати. Вона пригорнула Влодка до себе та каже: «Не бійся, дитино! Він нічого тобі не зробить! Цей бідачисько німий!» — і стала щось вимахувати руками до діда, а дід — до неї. Опісля пішла до кухні та винесла йому мисчину каші. Влодко стояв збоку та дивився. Йому здавалося, що коли дід не вміє говорити, то, певно, й язика не має. Та побачив, що голодний дідок дуже скоро з'їв страву. Щось погомонів, ніби подякував, і вийшов із хати.

— Який це страшний чоловік! — каже Влодко до мами. — В нашому селі нема ні одного такого.

— Бо він німий, не годен говорити! — каже мама. — Не всі мають від Бога дар мови. Правда, що камінчики ніколи не говорять?!

— Бо камінчики не живі та не рухаються! — каже Влодко.

— А квіточки вже живі та ростуть, а не говорять! — каже мама. — А киця жива, рухається, м'явкає, та не вміє говорити. І язичок має, і зубки, а все тільки видає голос: «М'яв і м'яв!» Але соловейко ще й літає та тьохкає гарно, а ніхто його не розуміє.

— А чому цей жебрак не може говорити?

— Бо він німим уже вродився або, може, в пізнішому віці стратив мову й онімів. Бачиш, навіть не всі люди говорять, бо мова — це дар від Бога!

— А чому Господь так страшно покарав тих людей, що не дав їм дару мови? — спитав Влодко.

— Ми не знаємо Божих планів, чому так є! — сказала мати. — Багато людей уже родиться німими. А багато людей самі по собі втратили мову. Одні лягають на сиру землю та тратять мову, інші через страх або дуже велику злість гикають та німіють. Та ще є багато інших причин. Але хто знає, може німота допомагає людям рятувати душі. Бо людський язичок може принести багато добра та зла. Як маленький сірничок зробить із села попільце, так і язичок — як почне клясти, брехати, обмовляти, то наробить стільки кривди, що не годен її спокутувати. Чув, як не раз навіть маленькі пастушки таке виговорюють своїм язичком і так викривляють ним, що аж треба встидатися?

— Ай мамцю! — защебетав Влодко. — Цей сусідів Петрик так за кожним словом божитья та хреститься, аж лячно слухати. А ця Настя забирає нам у школі хліб, олівці, пера та все каже: «Присягаю Богом та й присягаю Богом! Це не я!»

— От бачиш! — каже мати. — Якби ці діти були німі, то й стільки гріха не робили б і не ображали б Бога. Їх душі були б чистенькі. Тому вже так Бог дав, що цей наш язичок схований аж за двома брамами. Першою брамою є губи, а другою — зуби. Треба добре знати, коли ці брами відмикати! Бог дав нам дар мови для того, щоб ми своєю мовою славили Бога, говорили правду та все добре й гарне. Треба завжди пам'ятати, що наказує нам друга Заповідь Божа.

Влодко брав собі до серця мамину науку. Не тільки сам завжди пам'ятав про другу Заповідь Божу, але і своїх товаришів застерігав, щоб не клялися, не присягалися та не говорили поганих слів.

Завдання 6

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Повідом про епізод зі свого життя, коли тобі знадобилося добре володіння українською мовою.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому Бог допускає зникнення окремих мов у світі?
2. Учені дослідили, що деякі тварини мають свою мову, свою культуру поведінки, наприклад, дельфіни, щури, мавпи. Чого бракує тваринам із того, що Бог дав людині?
3. Покликання мови — правдиво відображати дійсність. Як використовують мову сучасні журналісти? Чому?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке мова?
2. Чому мова — дар Божий?
Чому Бог наділив людину мовою?
3. У чому проявляється цінність мови як Божого дару?
4. У чому полягає важливість мови в житті людини?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Напиши твір-роздум «Мова — Божий дар».

НАЙБІЛЬШЕ Й НАЙДОРОЖЧЕ

Найбільше й найдорожче добро
в кожного народу — то його мова...

Панас Мирний.

Докладніше див. Бут. 2: 19, 20.

Опрацюй урок 18 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. У чому полягає цінність рідної мови?
2. Чому потрібно шанобливо ставитися до рідної мови?
3. Які ти знаєш приклади з історичного минулого, які свідчили б про важливість рідної мови для українського народу?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Рідна мова — мова, яку виробили покоління певного народу та яку в нормальних соціальних і культурних умовах людина вивчає найперше.

Шанобливе ставлення — благоговійне, трепетне, особливе ставлення людини до людини чи до якогось явища як до такого, що заслуговує уваги й поваги.

Завдання 1

Прочитай текст і поясни важливість мови в житті людини.

Д. Грінч

БЕЗЦІННИЙ СКАРБ

Мова є найбільшим, найціннішим надбанням як людського суспільства в цілому, так і кожної людини зокрема. За допомогою мови люди спілкуються між собою, виражають свої думки, почуття, зберігають досвід і пере-

дають його нащадкам. Коли мова перестає виконувати свою основну функцію — бути засобом спілкування й мислення — вона стає мертвою, не розвивається й не вдосконалюється.

Цінність кожної з мов, які побутують або будь-коли побутували на земній кулі, полягає в тому, що вони виявляють світогляд певного народу, його духовність, культурний світ, історичні реалії. А цінність рідної мови для людини полягає в тому, що вона є найдієвішим засобом пізнання світу, засвоєння досвіду минулих поколінь. Вчені виявили, що люди, які користуються рідною мовою, краще орієнтуються у світі, легше пристосовуються до змін та оптимально діють у складних ситуаціях. Люди ж, які з дитинства не розмовляють рідною мовою, — відчувають труднощі орієнтування у світі, в його складних обставинах, які постійно змінюються. Слід замислитися, чому Бог дав певному народу ту чи іншу мову й чи слід її міняти, уникати, соромитися.

Українці мають гарні задатки поліглотів — знають багато мов, із приводу чого є таке висловлювання: «Скільки я знаю мов — стільки разів я людина». Складне геополітичне становище України зобов'язує освічених людей знати декілька мов на розмовному рівні. Проте й про рідну мову наші співвітчизники не забувають. Доказ тому — відновлення української державності після багатовікового бездержавного, а то й підневільного існування.

Відомо, що мова кожного народу — явище давнє, адже її коріння сягає доісторичних часів. Це наслідок матеріальної й духовної діяльності багатьох поколінь, а кожне створене слово — це символ сформованої ідеї, витвореної зусиллями розуміння людини світу, природи та самої себе. Національна мова — це здобуток культури, духовної діяльності народу та всього людства, бо кожна мова доповнює іншу, а разом вони є витвором колективного людського розуму. Тому до неї слід ставитися з повагою.

Цінності рідної мови немає з чим порівняти. Її не можна замінити чужою мовою, бо це означало б, що народу потрібно прищепити чуже серце, вселити чужу душу. Змушувати народ зрікатися рідної мови — найбільший злочин. На висоти людського духу підносить мову України геній Тараса Шевченка. У його творах легко і природно звучить слово. Краса українських народних пісень давно привернула до себе увагу видатних знавців фольклору і в нас на Батьківщині, й за її межами. У своїх піснях народ творить зразки неперевершеної поезії, а його генії й таланти високо підносять

авторитет рідного слова. Адже мова й пісня — дві найважливіші фортеці, які народ повинен оберігати пильніше й відчайдушніше, ніж свої кордони. Бо, втративши кордон, державність, народ завжди має можливість їх відновити, а мови не відновить ніколи. Вона втрачається навіки-віків.

Мова — це характерна ознака особистості, що показує ступінь розвитку її свідомості. В приватному розумінні мова — найясніший вираз психіки, найперша оболонка психічного Я людини. До поняття культури мовлення входить і поведінка мовця, або мовний етикет, який використовується щоденно в мовленні кожної людини. Ми ж користуємося мовою в суспільстві.

Слід плекати кожне слово рідної мови, передане нам у спадок від предків. Треба вивчати, розвивати, берегти свою мову, бо без неї народ перестає бути самостійним, незалежним і духовно багатим.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що таке національна мова?
2. Яка роль мови в житті нації?
3. Чим мова відрізняється від мовлення?
4. Чи замислюєшся ти над тим, що можна справити гарне враження на людей завдяки своєму вмінню користуватися мовою?
5. Чи маєш ти на меті опанувати українську літературну мову? Чому?
6. Назви відомих тобі людей, які працювали чи працюють для утвердження і розвитку української мови.

Завдання 2

Прочитай поезію і поясни, чому поет так вболіває за долю мови свого народу.

Л. Костенко

БІЛЬ ЄДИНОЇ ЗБРОЇ

Слово, моя ти єдина зброе,
Ми не повинні загинути обоє.
Леся Українка

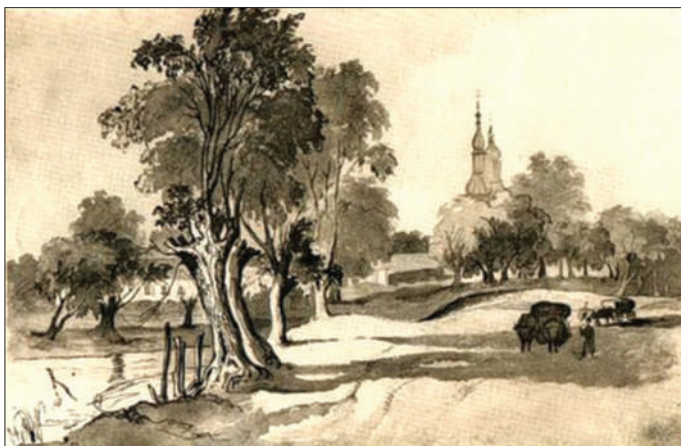
Півні кричать у мегафони мальов —
Аж деренчить полив'яний світанок...
Мій рідний краю, зроду ти не мав
Нейтральних барв, тих прісних пуританок.
Червоне й чорне кредо рукава.
Пшеничний принцип сонячного степу.
Такі густі смарагдові слова
Жили в тобі і вибухали з тебе.

Слова росли із ґрунту, мов жита.
 Добірним зерном колосилась мова.
 Вона як хліб. Вона мені свята.
 І кров'ю предків тяжко пурпурова.
 А хтось по ній прокопував рови.
 Топтав, ганьбив нам поле найдорожче.
 І сниться сон: пасуться корови —
 Сім тучних, але більше товщих.

* * *

Як ти зжилася з тугою чайною!
 Як часто лицемірив твій Парнас!
 Шматок землі, ти звешся Україною.
 Ти був до нас. Ти будеш після нас.

Мій предковічний, мій умитий росами,
 Космічний, вічний, зоряний, барвінковий...
 Коли ти навіть звався «Малоросія»,
 Твоя поетеса була Українкою!

ПОМІРКУЙ
 І ДАЙ ВІДПОВІДІ
 НА ЗАПИТАННЯ:

1. Яку красу поетеса асоціює з мовою? Знайди в тексті.
2. Якими словами охарактеризовані ті, хто нищив мову?
3. У чому велич української мови?
4. Чи вважаєш ти за потрібне глибоко вивчати українську мову? Чому?
5. Чи всі твої друзі розмовляють українською літературною мовою?

Прочитай оповідання і поясни, що за книжку читали люди. Якою мовою писав поет і чому вона була їм такою близькою?

С. Васильченко

ЧАРІВНА КНИЖКА

А чого багато забулося з того часу, а про те, як уперше завітав у нашу хату отой селюк, що його намальовано в кожусі та в шапці, про те пам'ятаю й тепер. Вечір. Зайшло якесь свято. Коли це — рип двері — озивається в хату щось чуже. Ми — голови на комина, придивляємося. Сива шапка набакир, кирея наопашку, в одній руці сухуватий ціпок, у другій — в синіх палітурках книжка. Струшує з себе мряку. Неясно горіло в нашій хаті світло — ніхто відразу не впізнав. Тільки ж розслухали мову, так усі в один голос і загомоніли:

— Хома! Хома приїхав.

Кидаємо недоказану казку — з печі. Хома — наш брат у перших, високий, стрункий парубок, що служив в економії десь під Миргородом. Веселий Хома, співучий та балакучий, що завжди як прибуде в гості, то відразу і в хаті повиднішає. Так і тепер: тільки Хома на поріг — всі дрімоти як вітром звіяло.

— А-а, Хома Аксентович!..

Мати, сестра заметушилися:

— Проходь, Хомо! Сідай, Хомо! Розкажуй, Хомо.

Незабаром хата ніби голосніша стала. Нас, малих, знову на під загнали — долівка холодна, а ми босі, та щоб не дістали кашлю. Сідаємо ми, як і сиділи, спинами до комина, поганяємо далі. Коли чуємо...

Одразу стало в хаті тихо. Так тихо, ніби всі кудись повиходили. Визираємо: ні — всі коло столу. Посхилялися над тією книжкою, що приніс Хома, роздивляються. Далі тато почали читати. Думали «Житіє», — аж слухаю: мов грім по хаті заgrimів — залунали нечувані, дивні, нові у нашій хаті слова з книжки, що од них чогось мурашки поповзли поза спиною.

*Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами.
Чого стали на папері
Сумними рядами?..*

Добре пам'ятаю: мов який вітер поносив нас, малих, із печі. Гупнули, як груші, на припічок, додолу, бігли, самі не знаючи чого... Прибігли, за стіл посідали, повитріщали очі — нічого спершу не розуміючи. Про що саме читали, тепер забув уже, пам'ятаю тільки, що весь час було чудно, і дивно, і радісно, ніби в хату до нас завітав разом із Хомою ще якийсь чарівний гість. Та ще пам'ятаю, як сестра наша за плечима матері витирала сльози рушником.

Спершу читав Хома, потім батько, потім знову Хома. Далі всі розглядали якогось селюка, що був намальований із початку книжки. Показували й нам: вусатий

такий, зажурений. Як був у кожусі і в шапці, так його і змалювали. Була розмова про того селяка, але мало що ми тямили у тому. Тільки й зрозуміли, що цей чоловік за бідних людей із царями змагався; тепер сидить десь у темниці. Ми почали було розпитувати, яка то темниця.

— Цур їй — отака, — одказали нам мама коротенько.

Довго ще говорили вони про нього — ми, малі, вже й спати вклалися, а вони ще говорили. А як став я засинати, стало мені здаватися, що в грудях у мене гуде тихо-тихо, лагідно. Було радісно і дивно: ніби я не Андрій, а якийсь орган, що чогось сам по собі грає. І тільки-тільки одчувало вухо, що то батько знову почали вчитувати з тієї чарівної книжки:

*Перебендя старий, сліпий,
Хто його не знає...*

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. У який час відбуваються події?
2. Хто такий Хома?
3. Що за книжку він приніс із собою?
Де він зміг її взяти?
4. Про якого селяка йде мова?
5. Що відчували діти після прочитання книжки?
6. Чи пригадуєш ти твір українського письменника, який би тебе схвилював?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. На уроці історії, вивчаючи писемність Київської Русі, ти прочитав, що першими просвітителами та вчителями старослов'янської мови були Кирило та Мефодій.

Що ти знаєш про цих просвітителів? З появою яких книг розпочався розвиток письма і старослов'янської книжної мови в Україні?

II. На уроці української мови вчитель зауважив, що ти і твої друзі спілкуєтесь суржилом. Ти прислухався — і виявив, що твоє мовлення справді далеко від літературного.

Що ти зробиш, щоб розмовляти українською мовою правильно, наближати своє мовлення до літературного зразка? Чому?

Завдання 5

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

По черзі дайте своє визначення поняття «мова».

Завдання 6

ГРА
«СЛОВПЧИК»

Випиши у стовпчик характеристики української мови. Зачитай. У кого стовпчик довший — той переміг.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Для чого поети пишуть вірші про мову? Адже мова – абстрактний образ, її не можна ні побачити, ні торкнутися до неї. Що приваблює їх до мови?
2. Чому завжди потрібно ретельно обдумувати те, що маєш казати?
3. Чому потрібно не допускати у висловлюваннях суржик?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. У чому полягає цінність рідної мови?
2. Чому потрібно шанобливо ставитися до рідної мови?
3. Які ти знаєш приклади з історичного минулого, які свідчили б про важливість рідної мови для українського народу?
4. Що означає для тебе рідна мова?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Знайди 2–3 вислови відомих людей про мову, випиши їх у зошит і прокоментуй.
2. Наведи приклади текстів Т. Шевченка про мову. Яка роль цього генія у нашій культурі?

МУЖНІСТЬ У СУСПІЛЬСТВІ

Чи ж не наказав Я тобі:
«Будь сильний та відважний»?
Не бійся й не лякайся, бо з тобою Господь,
Бог твій, у всьому, де ти будеш ходити

Іс. Нав. 1: 9.

Докладніше див. 1 Кор. 16: 13, Пс. 18: 49, 50.

Опрацюй урок 19 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке мужність?
2. Що таке зло?
3. Коли мужність перемагає зло?
4. Чому і як треба протистояти злу?
5. Чому мученики за віру Христову вели подвижницьке життя?
6. Як Бог дає людині мужність переносити всі випробування?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Мужність** — якість людського характеру, що проявляється в здатності рішуче діяти в складній ситуації, в умінні зносити випробування, відстоюючи свою думку.
- Зло** — явище, що реалізується у деструктивних вчинках людей у суспільстві й викликає незадоволення, огиду, оцінюється негативно та протиставляється Божим Заповідям.
- Протистояння** — активне заперечення чогось, неприйняття, вияв протесту.

Завдання

Прочитай текст і розкажи про прояви мужності в житті людини. Як мужністю можна протистояти злу?

МУЖНІСТЬ У ДІЇ

сучасному світі потрібно мати неабияку мужність, аби служити добру. До тих, хто бажає жити за законами добра, ставляться як до диваків. Тільки дехто усвідомлює, що праведники щодня проявляють мужність, аби відстояти свої життєві принципи. То що ж таке — мужність?

Мужність — це вміння людини тверезо й виважено оцінити ситуацію та аргументовано виступити на захист справедливості проти несправедливих дій інших людей. Це риса, яка цілком залежить від особистої — доброї — волі людини. Чи бути мужньою — кожна людина обирає сама. З боку суспільства мужність не завжди в пошані. Проте кожна людина змінює світ по-своєму. Вдячність людей спонукала й спонукає героїв здійснювати мужні вчинки. Насамперед мужність потрібна людям соціальних професій — учителям, лікарям, щоб якісно виконувати свою роботу. Мужність необхідна й солдатам, аби захищати свою країну.

Зло чекає слухної нагоди, коли ми будемо слабкими, щоб здобути над нами перемогу. Загалом ми уявляємо зло як страждання, несправедливість, брехню, хибну інформацію. Ісус Христос у Своїх проповідях називав диявола «батьком брехні». Бог-Отець, виганяючи Адама та Єву з раю, натякнув, що людина може перемогти нечистого: «Ти проламаєш йому голову, а він буде жалити тебе в п'яту».

У народі говорять: «Зло знайде людину саме, а добро ще треба пошукати». Що б це могло означати? А те, що поганих людей та проблеми можна знайти легко, адже вони завжди були, є і будуть, — а спробуйте знайти по-справжньому добру людину. Таких дуже мало. Це означає, що сатана має колосальний вплив на душі людей, що його вла-

да на землі — майже необмежена. Христос навчає нас любити — а ми ненавидимо, вчить прощати — а ми гніваємося, вчить проявляти милосердя — а ми принижуємо, насміхаємося, знущаємося. Де тут виконання тих законів, які дав нам Господь? Поміркувавши, погоджуємося з думкою апостола Івана про те, що в час Армагедону врятуються тільки обрані. Це буде справедливо, адже вони вели праведне життя.

Проте мужність як життєва сила чи не найбільше потрібна християнину — щоб протистояти спокусам диявола, в які щосекунди може потрапити наша душа. Господь вчить нас, як протидіяти їм, як у потрібний момент сказати «Ні!» Людина з Божою допомогою постійно повинна позбуватися своїх гріховних нахилів.

Переважна більшість людей не усвідомлює, що перебуває у полоні зла. Воно змушує людину підкорятися миттєвим примхам і гріховним забаганкам, які скеровують несвідому душу до загибелі. Праведникам, у свою чергу, потрібно

мати мужність, аби знехтувати суспільною думкою та служити Богу зі спокійним серцем. Апостол Іван у своєму Апокаліпсисі змальовує, скількох спокус праведникам довелося уникнути в земному житті, щоб Бог дав їм частку в Царстві Небесному. Саме тому мученики за віру Христову вели подвижницьке життя. Бог надихав їх стійко переносити випробування.

Саме тому й потрібно проявляти постійно свою мужність, а не відступати при першій же невдачі. Господь любить усіх: і сильних, вольових, мужніх людей, і слабких, а диявол пишається лише слабкими, нещасними, безвольними, боягузливими, якими він легко маніпулює, бо вони самі підпадають під його контроль. Тому слід у душі виховувати мужність — щоб протидіяти злу.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Яке зло вчинив сатана найперше в житті людей?
2. Наведи приклади прояву зла у сьогоденні.
3. Як ти розумієш вираз: «Зло знайде людину саме, а добро ще треба пошукати»?
4. Чого нас вчить Господь?
5. Як треба протистояти злу?
6. Наведи приклади літературних героїв, діячів минулого чи сучасності, які проявляли мужність, утверджуючи добро на землі.
7. Чи доводилося тобі протистояти злу? Розкажи.

Завдання 2

Прочитай притчу і перекажи її. Мораль запиши в зошит.

ХРЕСТ ДОВГИЙ І ХРЕСТ КОРОТКИЙ

Постали перед Богом дві душі. Бог поклав на них два однакові міцні дерев'яні хрести й наказав йти дорогою, несучи їх. Одна душа йшла мовчки й — ні пари з вуст. А інша, пройшовши трохи шляхом із хрестом на плечах, почала жалітися:

— Господи, чомусь цей хрест занадто важкий! Зменш його мені — змилуйся!
Послухав Бог душу — і хрест на її плечах зменшився.

Тим часом шлях пішов угору. Хрест боляче врізався у плечі й зісковзував зі спини. Проте перша душа мовчки несла свого хреста. А друга знову почала жалітися:

— Господи, Ти ж бачиш, що дорога пішла угору, так що нести хреста стало страшенно незручно. Змилуйся, зменш його мені!

І знову Бог послухав душу і зменшив її хрест.

Йти дорогою ставало все важче. Пішов дощ, який перетворився у град. Дорога обледеніла. Перша душа сковзалася, падала, проте підіймалася й мужньо несла свого хреста далі. А друга душа знову звернулася до Бога:

— Господи, важко мені нести такого великого хреста по такій слизькій дорозі. Прощу Тебе, зменш мені його ще на трішки.

І ще раз Господь зменшив її хреста.

Аж ось душі підійшли до глибочезного урвища. Та душа, яка мовчки несла свій хрест, перекинула його через урвище й пішла з ним далі. А та, яка повсякчас просила Бога зменшити хрест, розгубилася й зупинилася: її хрест був надто короткий, і вона не могла перейти урвище.

Тоді Господь мовив до неї:

— Люди, які мовчки несуть свій хрест, вистоять і в найтяжчих випробуваннях. А ті, кому Господь зменшує їхню ношу, можуть виявитися неготовими до серйозних перешкод.

Усе зрозуміла друга душа. Вона запам'ятала, що потрібно насамперед дякувати Богу за всі випробування, які Він посилає в житті.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Як долала шлях перша душа? Чому?
2. Як проходила життєвою дорогою друга душа? Чому?
3. У чому мораль притчі?
4. У чому проявляється безмежна мудрість і доброта Господа?
5. Як ти долаєш життєві труднощі?

Завдання 3

Прочитай оповідання і розкажи про мужність княгині Ольги. В чому проявилось її новаторство? Чи боялася мудра правителька впроваджувати зміни в життя своїх співвітчизників?

НЕЗЛАМНА КНЯГИНЯ

Княгиню Ольгу (у хрещенні — Олена) в народі шанують як святу та рівноапостольну. Приймавши християнство, вона мирними методами сприяла його поширенню на Русі.

Як згадується в літописах, Ольга була родом із Пскова й доводилася родичкою правлячому тоді на Русі князю Олегу. У 903 році її ще маленькою дівчинкою віддали заміж за Ігоря, сина Рюрика, майбутнього великого князя, якому на той час виповнилося 25 років. Далекі походи відволікали Ігоря від внутрішніх подій, і Ольга дедалі більше входила у справи управління державою.

У ті часи в Києві було вже багато християн. Їх вирізняли грамотність і широта світогляду, необхідні для ведення державних справ. Тож, спираючись у державних справах на християн, Ольга поступово схилялася до їхньої віри.

Восени 945 року Ігор вирушив за даниною до древлян. Вони вбили князя. Залишившись із малолітнім сином Святославом, Ольга взялася за вгамування

цього войовничого племені. Літописець розповідає про триразову помсту княгині древлянським послам.

Після цих розправ княгиня у 946 році послала у древлянську землю військо на чолі з воєводою Свенельдом. Древляни закрилися у добре укріпленому місті Іскоростені. Тоді Ольга вчинила хитро — вона пообіцяла відступити, взявши данину голубами від кожного дому. Хитромудра княгиня наказала підвісити до лапок голубів тліючі жарини й відпустити їх. Птахи полетіли назад, і місто запало. Опір древлян було зламано, й більше ніхто з данників Русі не повставав проти Ольги. Крім помсти, княгиня встановила фіксований обсяг данини з кожної землі та зайнялася облаштуванням великокнязівських господарств та доходних промислів. З цією метою у 947 році вона вирушила у поїздку до Новгороду, встановлюючи свої лови та погости. По всій землі було наведено лад.

Зміцнивши своє становище всередині країни, Ольга перейшла до активної зовнішньої політики. Насамперед їй необхідно було встановити добрі стосунки з Візантією та Німеччиною — двома найсильнішими державами Європи. За давньоруським літописом, у 957 році вдова Ігоря прибула в Константинополь до імператора Костянтина VII Багрянородного. Тут вона охрестилася. Поїздка у Константинополь розвіяла багато надій княгині щодо розвитку партнерських відносин із Візантією. Ольга проводила самостійний курс, не озираючись на Константинополь. Зробивши остаточний вибір на користь включення Русі у християнський світ, вона добивалася для країни незалежного статусу при рівноправному положенні у стосунках із Візантією та Німеччиною, із грецьким Сходом і латинським Заходом, визначивши цим загальний характер зовнішньої політики Києва на два наступні століття.

До кінця свого життя Ольга фактично управляла Руссю, не заперечуючи проти розширення володінь Русі на схід; проте була категорично проти війни з Візантією. 11 липня 969 року Ольга померла. Її поховали за християнським звичаєм. Правління Ольги було вирішальним поворотом в історії Київської Русі. Країна здобула впорядковане управління, почала інтегруватися у політичну систему християнського світу.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Хто така княгиня Ольга?
2. Що вона зробила для розвитку християнства та культури Київської Русі?
3. Чому Ольга помстилася древлянам?

Завдання 4

Проаналізуй ситуацію. Відповіді обґрунтуй.

Переглядаючи рекламні ролики, ти натрапив на рекламу нового блокбастера. У головній ролі — сильний, відважний та мужній герой, борець зі злочинцями, захисник правосуддя. Та коли ти подивився фільм, побачив, що методи, якими герой досягає мети, — надто жорстокі, завжди побудовані на збройних конфліктах, на насиллі.

Як ти вважаєш, чи може такий герой бути еталоном мужності?

Чи треба мужній людині мати добре серце, чи їй краще бути жорстокою?

Як ти вважаєш, чи можуть бути мужніми жінки?

Завдання 5

ГРА
«СТОВПЧИК»

Напиши у стовпчик ознаки мужності. Зачитай. Переможе той, у кого більше ознак.

Завдання 6

ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ

Порадись із сусідом по партії й опиши суть мужності, як ти її розумієш.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чи доводилося вам у житті здійснювати мужній вчинок? Якщо так, то розкажіть про це.
2. Відомо, що людей, які врятували комусь життя, оточують почесними як героїв. Проте чи керувалися вони мужністю під час самого героїчного вчинку? Чи легко їм бути мужніми?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке мужність?
2. Що таке зло?
3. Чому і як треба протистояти злу?
4. Коли мужність перемагає зло?
5. Чому мученики за віру Христову вели подвижницьке життя?
6. Назви відомих тобі людей, які вели себе мужньо в різних життєвих ситуаціях.
7. Наведи приклади власних мужніх вчинків.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Наведи приклади біблійних, літературних персонажів чи відомих тобі людей, які виявили мужність, захищаючи християнські переконання.
2. Напиши твір-роздум «Мужність у житті»: Бути мужнім — означає...

УРОК 20

СИЛА ВОЛІ

Пильнуйте й моліться,
щоб не потрапити у спокусу:
батьорий-бо дух, але немічне тіло

Мт. 26: 41.

Докладніше див. Гал. 5: 17, Рим. 7: 18–25, Гал. 5: 21.

Опрацюй урок 20 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке сила волі?
2. Що посилює волю людини, а що її послаблює?
3. Як можна зміцнити власну силу волі?
4. Якою є роль духовних сил у вихованні сили волі?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Воля** — бажання і здатність людини діяти у напрямі свідомо поставленої мети, долаючи внутрішні і зовнішні перешкоди.
- Слабкість** — недостатність сили волі для здійснення якогось учинку.
- Спокуса** — вплив на людину внутрішніх (гріховних думок) та зовнішніх чинників (людей, слів, речей тощо), щоб заволодіти людиною і схилити її до певної, нерідко негативної поведінки.
- Страх** — негативна емоція, що виникає в результаті реальної або умовної небезпеки, загрози життю організму, особи, цінностям, що нею захищаються (ідеалам, цілям, принципам і т. д.).

Завдання

Прочитай текст і поясни, чому в людини проявляється слабкість і яким чином можна зміцнити її волю.

ЗМІЦНЕННЯ ВОЛІ

Н

ерідко можна почути, що якась людина має силу волі.

Сила — це життєва енергія людини та її життєздатність. Коли ця енергія вичерпується, людина відчуває втому й відпочиває, щоб відновити сили. Воля — це психічна сила людини, що забезпечує владу людини над собою, тобто її здатність поводитися стримано. Вольова людина часто досягає мети, є рішучою й невідступною.

Сила волі — це вміння людини контролювати себе, стримуватися від спокусливих речей і пропозицій, які спонукають до аморального вчинку. Наприклад, вегетаріанці, відмовляючись від тваринної їжі, проявляють

при цьому велику силу волі. Воля потрібна й старшокласнику, коли слід вибрати між дискотекою й підготовкою до контрольної роботи.

Що меншою є сила волі, то меншим є опір спокусам і більшою — слабкість. Слабкість волі прямо протилежна її силі. Загальновизнаною є думка, що слабка людина не керує собою — нею керують її пристрасті. Слабкість буває не тільки фізичною, а й духовною. Ця духовна слабкість починається з сумніву. Людина найперше сумнівається в існуванні духовного світу, Бога через те, що забуває щодня спілкуватися з Ним. У той же час вона перебуває в матеріальній реальності, яка заступає духовні ідеали. Це призводить до сумних наслідків. Людина слабне духовно, бо втрачає віру в високе, в ідеал, у Бога. Вона думає: «Невже я сама у світі?» Ця думка вселяє страх. Нерелігійна людина навіть не здогадується, що Бог незримо супроводжує її, чекаючи, що вона навернеться до Нього. Керуючись страхом перед світовими катастрофами й особистими неприємностями, людина дедалі більше руйнує своє життя, хоча їй здається, що буде.

Страх — це переживання неспокою, хвилювання, тривоги. Ми відчуваємо загрозу, яка йде від якихось людей, речей чи місць. Страх, надмірні турботи, депресія — це також прояви слабкості. Кажуть, що в такі моменти людина втрачає присутність духу, стає нездатною тверезо оцінити ситуацію. Ще Ісус Христос заспокоював таких людей словами: «Прийдіть до Мене, усі струджені й обтяжені, — й Я вас заспокою». Він дає нам зрозуміти, що відради слід шукати в Божому Слові — в Біблії. Бо занепадати духом ми не маємо права, й що більше виправдовуємо такий свій стан, то більшу слабкість проявляємо.

Шкідливі звички та згубні пристрасті є типовими слабкостями людини. Людина відчуває провину, коли піддається пристрастям. Вони завдають їй шкоди. Щоб уникати шкідливих звичок, слід розвивати силу волі. Необхідно свідомо стримуватися від гріховних учинків, згубних звичок, уявляючи, що це може мати негативні наслідки.

Слід перемагати себе, вдосконалюватися, зміцнювати волю. Тим же, хто переживає депресію, страх, слід усвідомити, що людина не має права занепадати духом. Слід не уникати життєвих труднощів, а долати їх. Допомоги для зміцнення сили волі слід просити в Бога. Бог любить усіх людей і прагне допомогти кожному, хто до Нього звертається.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чому людина відчуває слабкість?
2. Що таке духовна слабкість?
3. Чи віра допомагає подолати відчуття слабкості? Як?
4. Як ти вважаєш, чому Господь посилає нам слабкість?
5. Назви людей зі свого оточення, які мають сильну волю.
6. Наведи приклади біблійних, літературних чи історичних персонажів, які змогли подолати страх і зміцнити волю завдяки Божій допомозі.

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і поясни, в чому полягає сила волі людини, яка несе служіння Ісусу Христу.

За Євангелієм від Матвія 5: 1–48

НАГІРНА ПРОПОВІДЬ: ЗАПОВІДІ ЛЮБОВІ

обачивши натовп, Ісус Христос вийшов на гору, щоб було зручніше проповідувати. А як сів, підійшли Його учні. Господь навчав людей, промовляючи: «Блаженні вбогі духом, бо їхнє є Царство Небесне. Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені. Блаженні лагідні, бо землю успадкують вони. Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть. Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть. Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога. Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть. Блаженні вигнані за правду, бо їхнє є Царство Небесне. Блаженні ви, як ганьбити та гнати вас будуть, і будуть облудно на вас наговорювати всяке слово лихе ради Мене. Радійте та веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах! Бо так гнали й пророків, що були перед вами.

Ви сіль землі. Коли сіль вивітриться, то чим насолити її? Ви світло для світу. Не запалюють світильника, щоб поставити його під посудину, але на свічник, і світить він усім у домі. Отак ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла та прославляли Отця вашого, що на небі.

Не подумайте, ніби Я руйнувати Закон чи Пророків прийшов, Я не руйнувати прийшов, але виконати. По правді ж кажу вам: доки небо й земля не минеться, ані йота єдина, ані жоден значок із Закону не минеться, аж поки не збудеться все. Хто ж порушить одну з найменших цих заповідей, та й людей так навчить, той буде найменшим у Царстві Небеснім; а хто виконає та й навчить, той стане великим у Царстві Небеснім. Кажу-бо Я вам: коли праведність ваша не буде рясніша, як у книжників та фарисеїв, то не увійдете в Царство Небесне!

Ви чули стародавній закон: не вбивай, а хто вб'є, підлягає судові. А Я вам кажу, що кожен, хто гнівається на брата свого, підлягає судові. Тому перед тим, як щось жертвувати Господові, піди примирись зі своїм братом, а тоді повертайся і принось

свою жертву. Зі своїм супротивником швидко мирися, щоб тебе до в'язниці не вкинули. Ви чули, що сказано не чинити перелюбу. А Я вам кажу, що кожен, хто на жінку подивиться з пожадливістю, той уже вчинив із нею перелюб у серці своїм.

Коли праве око твоє спокушає тебе, його вийми й кинь від себе, бо краще тобі, щоб загинув один із твоїх органів, аніж усе тіло у пеклі. І як правиця твоя спокушає тебе, відітни її й кинь від себе, бо краще тобі, щоб загинув один із твоїх органів, аніж усе тіло у пеклі.

Ще ви чули стародавній закон: не клянись неправдиво, але виконуй клятви свої перед Богом. А Я вам кажу не клястися зовсім: ані небом, бо воно престол Божий, ні землею, бо вона — підніжок для ніг Його, ані Єрусалимом, бо він — місто Царя Великого, не клянись головою своєю, бо жодної волосинки ти не можеш зробити білою чи чорною. То ж кажи: так-так, ні-ні. А якщо скажеш більше, то це від лукавого.

Ви чули, що сказано: око за око і зуб за зуб. А Я вам кажу, не противитись злому. Коли вдарить тебе хто у праву щоку, підстав йому й ліву. А хто хоче забрати сорочку твою, віддай і плаща йому. Хто просить у тебе — дай, а хто хоче позичити в тебе — не відвертайся від нього.

Ви чули, що сказано: люби свого ближнього й ненавидь свого ворога. А Я вам кажу: любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творіть добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує, щоб вам бути синами Отця вашого Небесного, що наказує сходити сонцю Своєму над злими й над добрими і дощ посилає на праведних і на неправедних.

Коли-бо ви любите тих, хто вас любить, то яку нагороду ви маєте? Хіба не те саме й митники роблять? І коли ви вітаєте тільки братів своїх, то що ж особливого робите? Чи й погани не чинять отак? Отож будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний!»

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Які настанови дав людям Ісус Христос для життя в суспільстві?
2. Чи дотримуєшся ти порад Ісуса Христа? Наведи приклади.
3. Як можна людині зміцнити свою волю?
4. Чому Ісус Христос обіцяє дати особливі благословення «блаженным» людям? (Мт. 5: 3–10)
5. Які відмінності між Законом Божим, переданим людям через Мойсея, і вченням Ісуса Христа?

Прочитай текст і розкажи, як о. Арсеній зупинив побоїще.

Отець Арсеній

ІМЕНЕМ БОГА ПРИПИНІТЬ!

Х

(Уривок із книги)

олоди стояли жахливі, в'язні дуже мерзли на роботах, обморожувалися. Вмирало багато, барак постійно оновлювався. Важко було всім, але особливо діставалося політв'язням. Усі вставали, вирушали на роботу й приходили озлоблені й вічно голодні. А тут під час роздачі хліба карні злочинці два дні підряд забирали в політичних увесь пайок. Усі розуміли, що табірна адміністрація

не захищатиме політичних, а мовчазно схвалює ці крадіжки. Політичні вимагають справедливості й ладу, а карні зі сміхом відповідають: «Брали і брати будемо».

На другий день до вечора після крадіжки і після закриття барака відбулася в бараку бійка не на життя, а на смерть між карними та політичними в'язнями через хліб. На чолі політичних повстав Овсієнко, кілька колишніх військових і п'ятеро інтелігентів, а з карних — Іван Карий, пропащий бандит, хуліган і вбивця. У таборі убив не одного, любив грати в карти на життя. Спершу почалася кулачна бійка, а потім — поліна, а деякі карні злочинці дістали ножі. Порізали одного військового, декільком політичним ушкодили голови. Карні злочинці б'ють жорстоко, долають політичних, летіть кров.

О. Арсеній кинувся до Сазікова й почав просити: «Допоможіть, Іване Олександровичу! Господом Богом прошу Вас, зупиніть! Вас послухають!» Сазіков засміявся і сказав: «Мене-то послухають, ти своїм Богом допоможи! Дивися! Твого Овсієнка Іван Карий зараз приріже. Двох уже вклав. Бог твій, попе, ого як далеко!»

Дивиться о. Арсеній — кров на людях, крики, стогони, і все це переповнило душу болем, і, піднявши свої руки, він увійшов у гущавину бійки й гучним голосом сказав: «Ім'ям Господа велю — припиніть це. Вгамуйтеся!» І поклавши на всіх хресне знамення, тихо виголосив: «Допоможіть пораненим», — і пішов до своїх нар.

Тихо стало в бараку, лише чути, як люди укладаються на нари і стогне важко поранений. Сазіков підійшов до о. Арсенія і сказав: «Пробачте, о. Арсеній. Засумнівався я в Бозі, а зараз бачу — Він є. Страшно мені. Велика сила в того, хто вірить у Нього. Пробачте, що сміявся над Вами!» Через два дні, прийшовши з роботи, Овсієнко підійшов до о. Арсенія й сказав: «Спасибі Вам! Ви в Бога вірите, і я, дивлячись на Вас, теж починаю вірити, що Він є».

Крадіжка хліба припинилася, а якщо і траплялася, то карні злочинці забороняли це. О. Арсеній працював у баракі, виснаження організму було граничним, але тримався і духом не падав. Добротою, ласкавим словом він зігрівав душу багатьом і для кожного знаходив необхідне лише цій людині слово, і воно проникало в душу, допомагало жити, змушувало сподіватися на краще.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Де відбувалися події в уривку з твору?
2. Чому люди зверталися до отця Арсенія?
3. Що давало сили отцю Арсенію?
4. Чиїм іменем священник припинив бійку?
Чи можна вважати це чудом?
5. Як ти вважаєш, що в цій ситуації головніше:
сила волі чи Господня допомога? Чому?
6. Чи були у тебе випадки, коли Бог тобі допоміг?

Завдання 4

Прочитай оповідання і поясни, чому вчителю потрібно працювати над духовним світом своїх вихованців.

В. Зоринська

СИЛА ВОЛІ В НАВЧАННІ

Людина — як вода: тече туди, де низько.
Узбецьке народне прислів'я

Ідомо, що навчання в школі не всім дається легко. Інколи хочеться викинути геть набридлі підручники, не звертати уваги на постійні вимоги вчителів і просто дати собі годину відпочинку. Час від часу на тебе нападає сумнів: чи справді те море інформації, сховане у підручниках, є таким необхідним для вивчення? Сам процес навчання тобі інколи нагадує кола Дантового пекла: де легше, де — важче, але все одно — за гріхи доводиться розплачуватися. Твоїм думкам вторять наполегливі тамтамі радіо й телевізора, які наполегливо бубнять про зростання безробіття, про нестабільну економічну ситуацію в країні, про те, як важко знайти роботу та як легко стати злочинцем...

Проте незважаючи на популярність і масовість такої позиції, вона є глибоко помилковою. Європейська цивілізація із самих своїх підвалин найвищим благом вважала знання. Тільки знаюча людина, яка безперервно навчається, вважали древні філософи, здатна жити повноцінним життям. Втратиш хоч одну хвилинку — півжиття жалітимеш, що з власного недалекоглядного бажання недоотримав знань, недопрацював, знехтував зусиллями вчителя. Тому відкладаємо набір власні лінощі й наполегливо беремося за книжки. Варто навіть де в чому перемогти себе. Адже в кожному з нас закладено могутній потенціал — варто тільки налаштуватися на позитивний лад і пробудити його. Коли ми будемо чесно й наполегливо працювати над собою, силою волі відганяючи лень, наче факелом — темряву, то ефективність нашого життя зросте. Нас почнуть навіть поважати інші люди — тому, що вони на інтуїтивному рівні відчуватимуть, що ми чесно й вимогливо, а отже, справедливо ставимося до самих себе.

Сила волі скеровуватиме наші зусилля в потрібне русло. Зараз, у школі, ми йдемо за знаннями, а після школи, в дорослому житті, знання вестимуть нас за собою до багатшого, щасливішого, кращого життя. А щоб зрозуміти, чого нам прагнути й чим керуватися зараз, перемагаючи лінь, варто згадати одну давню притчу.

Відомо, що одного разу до духовного подвижника та вчителя прийшов юний учень і сказав:

— Я хочу навчатися, проте без допомоги книг і без учителя, який стояв би між мною та істиною, тому що будь-який учитель тлінний, а будь-яка книга марна.

Учитель відповів:

— Я зрозумів, що ти бажаєш навчитися їсти без рота і перетравлювати їжу без шлунка. Можливо, ти ще бажаєш ходити без ніг і робити покупки без грошей... Можливо, я й допоможу тобі, але тільки після того, як ти позбавишся відповідних органів свого тіла! Уяви на секунду, як ти можеш їсти без рота — або як можливо знайти вчителя без допомоги слів, яких ти так не любиш? Як ти можеш прагнути істини й не бажати познайомитися з джерелом істини?

Учень замислився і все зрозумів, і прийняв учнівство в учителя. Вчитель же повчав його далі:

— Можливо, це й чудно: роздумувати про навчання без книг, про основи і вправи навчання без учителя. Так само чудно, напевно, мріяти про чудеса. Але якщо вчитися без книг і без учителя, то як же ти дізнаєшся про результати свого навчання?

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Як ти розумієш епіграф до твору?
2. У чому, на твою думку, сенс притчі, розміщеної в тексті?
3. Для чого варто застосовувати силу волі в навчанні?
4. У чому цінність навчання для людської особистості?

Завдання 5

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. В одному із психологічних тестів, який ти проходив, ти прочитав: «Людська слабкість проявляється в небажанні виконувати певні дії». І два варіанти відповіді — «Так» і «Ні».

Який із варіантів — «Так» чи «Ні» — ти обереш? Чому?

II. Коли друзі твого товариша запропонували йому піти на атракціони в «Кімнату жахів», він одразу ж відмовився, мотивуючи це тим, що не можна маніпулювати людськими страхами даремно.

Ти згідний із цими словами? Чому?

Завдання 6

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Назви ознаки людської слабкості і порадь, як тренувати силу волі для їх подолання.

Завдання 7

ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ

Поміркуйте, що може зробити людина для зміцнення своєї волі. Складіть список заходів для цього.

Завдання 8

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Обговоріть реальну життєву ситуацію, у якій людина боролася б зі своєю фізичною чи духовною слабкістю й перемогла.
2. Що, крім сили волі, потрібне людині для боротьби зі шкідливими звичками? Чому?
3. Чи потрібна була сила волі першим християнам, щоб дотримуватися власних переконань? Чому?
4. Чи потрібна людині сила волі, аби дотриматися переконань у наш час?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке сила волі?
2. Що таке страх? Чому він є виявом людської слабкості?
3. У чому полягає суть людської слабкості?
4. Що таке каяття? Чому каяття веде до пробудження нових життєвих сил?
5. Як можна зміцнювати свою волю?
6. Як ти працюєш для зміцнення власної сили волі?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Напиши твір на одну з тем:

1. «Як можна розвивати силу волі, дотримуючись християнських принципів».
2. «Як християнин може застосувати свою силу волі».
3. «Ціна перемоги над духовною слабкістю».

ПРОЗРІННЯ

І знову Ісус промовляв до них, кажучи:
«Я Світло для світу. Хто йде вслід за Мною —
не буде ходити у темряві той, але матиме
світло життя»

Ів. 8: 12.

Докладніше див. Ів. 9: 25.

Опрацюй урок 21 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Чим відрізняються сліпота духовна і фізична?
2. У чому полягає суть прозріння?
3. Що сказано в Біблії про зцілення духовної та фізичної сліпоти?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Прозріння духовне — процес, пов'язаний із переоцінкою цінностей у людській свідомості, коли першорядно важливими для людини стають духовні реалії життя.

Прозріння фізичне — поновлення функції зору людини, який не функціонував від народження або внаслідок травми.

Завдання

Прочитай текст і розкажи, за яких умов приходить прозріння і яке воно має значення для людини.

ПОЛУДА З ОЧЕЙ

наш «комп'ютерний вік» постійно зростає кількість людей із вадами зору. Проте не меншими темпами збільшується й число людей, які ведуть бездуховний, аморальний спосіб життя. Буває, що такі люди ще й пишаються своєю аморальністю та виставляють її напоказ. Якщо люди

з вадами зору — відверто нещасні, то другим здається, що вони щасливі. Якщо в першому випадку мова йде про фізичну сліпоту, то у другому — про сліпоту духовну.

Сліпота людини — це стан, коли вона чогось не може бачити або не розуміє. Сліпими називають і людей, які не вміють помічати того, що відбувається, та правильно оцінювати його. Сліпими можна назвати й людей, які не вміють радіти життю.

Духовно незряча людина живе без Бога, позбавлена Його Отцівської допомоги. Коли нарешті в такої людини відбувається духовне прозріння, весь світ відкривається їй зовсім по-новому. Прозріння приходить по-різному: іноді — несподівано, часом — коли з людиною трапляється чудо. Тоді реальною стає присутність Бога у житті. Або настає зцілення від невиліковної хвороби, звільнення від наркотичної, алкогольної, комп'ютерної, ігрової та інших залежностей, або приходить відповідь на важливі питання життя.

У Біблії є чимало історій про фізичне прозріння людей як про чудо, дарунок, зроблений Господом. Проте найважливіше у житті — духовне прозріння. Люди за постійними клопатами забувають про Ісуса Христа, не помічають духовного аспекту свого життя. Чи трапиться їм шанс прозріти духовно?

Бог мудрий і милостивий. Він «стукає» до всіх людей, але хтось Його почує — й біжить назустріч, «відчиняє» двері свого серця, а хтось так заклопотаний земною суєтою, що й зовсім не зверне уваги. Прислухаймося! Христос може цілком змінити наше життя!

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Яким буває прозріння?
2. Що таке духовне прозріння?
3. Коли люди отримують духовне прозріння?
4. Що відкривається людині, яка духовно прозріла?
5. Згадай зміст Біблії, уроки літератури, історії і скажи, хто отримав фізичне або духовне прозріння з допомогою Бога.

Завдання 2

Прочитай притчу і поясни, чому прозріння іноді буває запізнілим.

КОЖНОМУ ВОЗДАЄТЬСЯ ЗА СПРАВАМИ ЙОГО

одному благословенному краю жив подвижник, який відійшов від світу й жив у землянці посеред лісу. Він дав обітницю мовчання і з людьми, з якими зустрічався, спілкувався єдиною фразою: «Роби добро — добром тобі воздається». Слава про мудрого та смиренного самітника ширилася, люди його шукали, щоб подивитися на святі подвиги та мудре смирення, і шанували його.

Жила в тому краю вдова, яка мала двох синів. Вона із застереженням ставилася до подвижника, підозрюючи його в тому, що він підступний і лицемірний, а прики-

дається смиренним, тільки щоб подобатися людям. Вдову дратувало смирення саїтніка. А оскільки саїтнік мешкав у лісових хащах тривалий час, то згодом удова зовсім зненавиділа святого чоловіка. Так зненавиділа, що вирішила вбити із заздрості, що люди захоплюються ним.

Одного дня удова напекла млинців, поклала в них отруту — й віднесла млинці святому як приношення. «Роби добро — добром тобі воздається», — звично промовив святий, дякуючи вдові за дарунок.

Тим часом повернулися з полювання два дорослі сини вдови. Вони почувалися погано, і удова почала підозрювати, що їх отруєно. Вона запитала:

— Сини мої, що з вами трапилося сьогодні?

Старший відповів:

— Мамо, сьогодні ми полювали в лісі, як звичайно, коли до нас підійшов святий саїтнік і дав нам млинців. Ми були голодні, тож з'їли їх.

Сказавши це, старший син помер, і молодший син — також.

Нещасна жінка зрозуміла, що їй злість, заздрість і багатолітня ненависть обернулися проти неї. Вона розкалася у своєму вчинку, щоправда, запізно. Адже сказав Господь: «Кожному воздається за справами його!»

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Якими словами спілкувався саїтнік з людьми?
2. Хто був винен у тому, що удова зненавиділа його?
3. Як помста обернулася проти жінки?
4. Як ти розумієш вислів «Кожному воздається за справами його»?
5. Хто з твоїх близьких живе за принципом «Роби добро — добром тобі воздається»?

Завдання 3

Прочитай притчу і розкажи, для чого Ісус зцілював сліпого жебрака.

За Євангелієм від Івана 9: 1–41

ЗЦІЛЕННЯ СЛІПОНАРОДЖЕНОГО

Ід час Своїх проповідей побачив Ісус чоловіка, сліпого від народження. Його учні запитали:

— Учителю, хто згрішив? Він — чи батьки його, що він народився сліпим?

— Ані він не згрішив, ані батьки його, — відказав Ісус, — але щоб ділам Божим виявитись на ньому! Поки дня, маємо виконувати діла Того, Хто послав Мене, — бо ніч надходить, за якої ніхто не зможе діяти. І поки Я у світі — Я світло світу.

Сказавши те, сплюнув на землю, зробив глей і помастив ним очі сліпого. До нього сказав:

— Іди вмийся в Силоамській купелі.
Той чоловік пішов, умився — і повернувся зрячим! Сусіди і знайомі заговорили:
— Чи то ж не той, який ото все сидів, жебрачив?
Одні казали, що то він, інші заперечували, що не він, а тільки подібний до нього.
Питали його:
— Як то так, що ти прозрів?
А він:
— Чоловік на ім'я Ісус змастив мені очі грязюкою та й мовив: «Піди до Силоаму, вмийся». Я пішов, умився — і прозрів.
Сусіди випитували в колишнього сліпого, де Ісус, проте він не виказав Господа.
Тоді вони повели зціленого до фарисеїв.
Фарисеї його запитали:
— А ти що про нього скажеш — про того, хто очі тобі відкрив?
— Пророк він.
Проте юдеї не вірили, що сліпий прозрів, аж поки не запитали його батьків.
Батьки відказали:
— Знаємо, що то наш син і що він уродився сліпим. А як він тепер бачить — не знаємо, і хто відкрив йому очі — не відаємо. Спитайте самого: він дорослий, сам про себе скаже.
Батьки його казали так, бо знали: юдеї домовилися, щоб виключити з синагоги кожного, хто визнаватиме Христа Месією.
Ісус довідався, що фарисеї прогнали колишнього сліпого чоловіка геть, і зустрівши його, промовив:
— Віруєш у Чоловічого Сина?
— А хто він, Господи, щоб я вірував у Нього?
Ісус йому:
— Ти бачив Його; Він — Той, Хто говорить з тобою.
Тоді зцілений сказав:
— Вірую, Господи! — і поклонився Йому.
І мовив Ісус:
— На суд у цей світ прийшов Я: щоб ті, які не бачать, бачили, а ті, які бачать, — сліпими стали.
Почули це деякі з фарисеїв і кажуть Йому:
— Невже і ми сліпі?
А Ісус їм:
— Були б ви сліпі, не мали б ви гріха. Але якщо кажете: «Ми бачимо», — то і гріх ваш застається.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що запитав Христос у сліпого чоловіка?
2. Як Ісус зцілив сліпого?
3. Чому чоловік увірував у Господа?
4. Як фарисеї вчинили зі зціленим чоловіком? Чому?
5. Як ти зрозумів відповідь Ісуса фарисеям?

Завдання 4

Прочитай текст і розкажи про силу волі художниці і про те, яке внутрішнє прозріння до краси і сенсу життя відбулося з нею, коли її очі перестали бачити.

Наталія Гармаш

НЕЗРЯЧА ХУДОЖНИЦЯ МАЛЮЄ З ПАМ'ЯТІ

Т

е, що хвороба деколи до межі загострює відчуття і здібності людини, відомо давно. Глухий Бетховен продовжував писати музику. Але щоб яскраві натюрморти творила незряча людина, такого історія не пригадує.

Доля Юлії Демченко з невеликого залізничного селища Ілларіоново Дніпропетровської області наскільки щаслива, настільки ж і трагічна. Дочка шкільної вчительки почала малювати ще в першому класі, — викладач Ліна Білокриницька побачила в дівчинці незвичайний природний таланти. Юліні яскраві, самобутні квіткові композиції, що за стилем нагадують роботи Катерини Білокур, отримали винагороди на дитячих конкурсах, виставках і олімпіадах. На другому курсі Дніпропетровського художнього коледжу, куди вона вступила без іспитів, її робота була визнана кращою на міжнародному конкурсі в Торонто.

Коли художниця почала сліпнути, про неї всі забули. Всі гроші йшли на лікування, так що стало важко зводити кінці з кінцями. Мати писала листи чиновникам, проте відповіді не було. Якось їм зателефонували з Фонду «Україна» й запропонували взяти участь у конкурсі образотворчого мистецтва в Києві, у 2008 році. Виставка мала успіх, прекрасно оформленим Фондом картинам Юлія дала віршовані назви. До картини «Соняшники» вона вигала такий чотиривірш:

*У житті не завжди сонце у віконце.
Хоч серце крають біль і каяття,
Як сонях повертає голову до сонця,
Я поверну своє обличчя до життя.*

Організатори виставки подарували їй диктофон зі словами: «Юлечко, малюй!» — і вручили гранд на лікування. Дівчина зрозуміла, що життя не обмежується хворобою і в неї ще все буде: картини, вірші, друзі, квіти.

Повернувшись з Києва, Юля подзвонила своєму педагогові з художнього коледжу Віктору Матяшу і попросила з нею позайматися. Той розгубився: «Я не розумію, як можна малювати усліпу». Мама дивилася на жалюгідні Юліні спроби малювати без очей і пропонувала: «Може, тобі абстракцією зайнятися?» Але дівчина все життя малювала квіти, тож лише в них могла вкласти душу. Подзвонив Віктор Іванович: «Юлю, приїжджай, спробуємо вчитися».

Учити Юлю малювати за колишньою методикою Віктор Іванович не міг. Але почав підбирати найбільш відповідну техніку, щоб художниця відчула рукою, пальцями об'єм зображення, змогла розрахувати його розміри. Варто прибрати руку від полотна — і вона втрачає зображення. Гуаш, акварель, які художниця так любила раніше, стали їй невіддільні, тож вона вибрала олію й полотно. Мазок, покладений жорсткою кистю на пружиняче полотно, не лише відчуваєш, а й чуєш. А готові картини навіть відчутні на дотик. Раніше Юлін розпис був тонким, філігранним, а після втрати зору потрібно було вчитися малювати розмитими, широкими мазками. За п'ять років у дівчини виник оригінальний стиль живопису, який вона навчилася відстоювати. На одній із її робіт — вир фарб, що захоплює від краю до центру всі кольори веселки:

*Малюю свій калейдоскоп життя,
Хай фарби виражають почуття.
Так хочу я калейдоскоп крутити
Та кольори свого життя змінити.*

Найдивніше в картинах сліпої художниці — їхній колорит. Щоб Юля не переплутала фарби, мама наклеїла на її палітрі біля кожного кольору крупну пластмасову цифру. Але все одно неможливо пояснити, як удається їй безпомилково вгадувати переходи тонів, поєднання фарб, ніжні нюанси відтінків. Вона обдурила свою хворобу, визначаючи тональність картин не очима, а серцем.

Яскравим враженням від поїздки художниці на лікування до Німеччини стало цвітіння магнолій. Юля ніколи не бачила цих квітів, не чула їх запаху. Дивовижні роботи, на яких переплелися в орнаменті ніжно-рожеві магнолії, Юля нікому не показувала. Але до них вже є вірші:

*Я не змарную ні хвилини,
Знов переповнять почуття...
Зберу в долоні всі краплини
Цього прекрасного життя.*

Вона справді живе в очікуванні дива.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Як малювала художниця, коли була зрячою?
2. Яку техніку їй довелося освоїти після втрати зору?
3. Чому, на твою думку, художниця після втрати зору взялася за пензель?
4. Чи можна сказати, що Бог відкрив художниці очі? Чому?

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. В одній із проповідей священика в церкві, яку ти відвідуєш, ти почув слова: «Остерігайтесь насамперед духовної сліпоти, бо вона є однією з причин сліпоти фізичної».

Про що, на твою думку, говорив священик? Якою є, на твою думку, духовна сліпота?

II. У багатьох наукових і документальних фільмах порушуються питання про те, що наш світ — це лише ілюзія й обман зору, насправді він виглядає зовсім не так.

Ти згоден із такими твердженнями? Чи справді світ — це лише образ, який люди самі собі створюють, а об'єктивно світ пізнати неможливо?

Завдання 6

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Спробуй передати радість людини, яка прозріла. Опиши цей момент із усіма емоціями.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Що страшніше — сліпота духовна чи фізична? Чому?
2. Що породжує духовну сліпоту? Обговоріть усі можливі причини. Як боротися з цим явищем?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке фізична сліпота?
2. Що таке духовна сліпота?
3. Чи прагнуть люди сприймати світ об'єктивно? Чому?
4. У чому полягає суть прозріння?
5. Чи є в Біблії приклади зцілення духовної та фізичної сліпоти?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Згадай історії з Біблії, у яких розповідається про фізичне і духовне прозріння людей. Одну з них перекажи у своєму зошиті.
2. Здійсни акцію милосердя для незрячих людей.

НАВЕРНЕННЯ ТА КАЯТТЯ

Ісус відповів: «По правді, по правді кажу Я тобі: коли хто не родиться з води й Духа, той не може увійти в Царство Боже»

Ів. 3: 5.

Докладніше див. Рим. 12: 1, Об. 3: 16,
Йоіл. 2: 13, Дан. 3: 19.

Опрацюй урок 22 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке кардинальна зміна у житті людини?
2. Чи легко змінюватися? Чому?
3. Чому потрібно змінювати своє життя?
4. Якими є духовні зміни в характері та поведінці людини?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Кардинальна зміна — різка зміна життя людини на якісно протилежне.

Каяття — жаль за провинною, який включає благання людини до Бога про прощення своїх гріхів.

Самовдосконалення — постійний, безперервний розвиток особистості, що відбувається як природний поклик завдяки зусиллям самої людини.

Завдання 1

Прочитай текст і розкажи, як людина може кардинально змінити своє життя.

ЗМІНИ СВІЙ ШЛЯХ

к покращити людську суть? Над цим нелегким питанням замислювалися провідні християнські мислителі впродовж багатьох століть. Кардинально змінити своє життя може кожен. Для цього потрібні лише бажання

та віра. Кожному дається такий шанс — і не раз. Уявімо собі, що ми йдемо незнайомим маршрутом у лісі, але забули взяти компас і загубили дорогу. Можна вперто йти вперед, блукати, ризикувати заблукати в лісових хащах. А можна визнати свою безпомічність, зупинитися та повернутися назад за тими ж помітками, які ми залишали дорогою, щоб зберегти здоров'я чи навіть життя.

Так і в житті: заплутавшись, слід зупинитися, визнати свою неправоту, знайти правильний орієнтир і рухатися далі. В духовному житті визнання власної неправоти є каяттям, а орієнтиром — моральні заповіді Святого Письма. Каяття — це відчуття жалю за зроблений поганий вчинок, визнання своєї провини. Воно має бути лише вільним та щиросердим. Нещире каяття ваги не має, оскільки Бог його не приймає. Ось де конфлікт між божественним і людським, між високим і низьким.

Майбутнє дитини у першу чергу залежить від батьків, середовища та оточення, що формують її світогляд. Згодом — і від самої людини, від того, який шлях вона обере у житті. Проте людина, аналізуючи себе, виявляє, що є далеко не досконалою, що слід докладати зусиль, щоб покращити себе. Але як, за яким зразком? Тут стануть у пригоді моральні настанови Святого Письма. Дехто заперечить, що вони застарілі, не підходять до сучасного життя, проте в давнину, як і тепер, за ними жили і живуть мільйони людей. Ці вимоги досить суворі, але вони відсікають від людської душі все гріховне, слабке, недосконале. Якщо, звісно, їх визнавати й застосовувати в житті.

Люди лукавлять, кажучи, що в житті нічого не можна змінити — змінити можна все. Бог створив людину для того, щоб вона творила, змінювала світ на краще. Проте завжди слід починати з себе. Дехто почув цей заклик. Апостоли кидали все і йшли за Ісусом, грішники каялися, злочинці просили прощення.

Чудеса відбуваються й зараз. Варто лише подивитися на себе збоку, очима інших людей, а також замислитися над тим, що думає про нас Бог, критично оцінити свої вчинки — тоді прийде усвідомлення, чи варто щось змінювати. Не треба боятися, що про тебе подумають інші, якщо ти кинеш палити, відмовишся від інших шкідливих звичок, від марного гаєння часу. Господь за інших не питає, Він питає тебе за тебе. І що ти відповіси?

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДЬ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Як можна змінити своє життя?
2. Навіщо людині змінювати своє життя?
3. Яку роль у житті людини відіграє її оточення?
4. Чому Господь хоче, щоб люди змінювалися?
5. Хто з відомих тобі людей мав сміливість публічно визнати свої помилки?
6. Чи ти задоволений своїм життям?
Що хотів би змінити?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію про Савла і розкажи, як він став апостолом Павлом.

ПОКЛИКАННЯ САВЛА

Савл узяв від Єрусалимського первосвященика керівні листи у Дамаск синагогам про необхідність виявлення, арешту, приведення до Єрусалима та страти учнів Господніх. Коли листи були скріплені всіма необхідними печатками, Савл зі слугами вирушив у путь. А коли він наближався до Дамаска, то його раптом осяяло з неба світло, і він упав на землю й почув голос, що говорив:

— Савле, Савле, чому ти Мене переслідуєш?

Савл запитав:

— Хто Ти, Пане?

— Я Ісус, що ти Його переслідуєш. Трудно тобі бити ногою колючку!

А він, затрусившись та налякавшись, каже:

— Чого, Господи, хочеш, щоб я вчинив?

І промовив до нього Господь:

— Уставай та до міста йди, а там тобі скажуть, що маєш робити!

Слуги Савла стояли онімілі, бо чули голос, та нікого не бачили. Савл підвівся із землі, і хоч очі розплющені мав, нікого не бачив... Його за руку повели до Дамаска. Савл три дні був незрячий, не їв і не пив.

А в Дамаску був один учень Христа на ймення Ананій. Господь у видінні з'явився цьому пророкові й наказав зцілити Савла. Ананій спочатку не повірив, а потім послухався Господа та прийшов до дому, де перебував Савл, і, руки поклавши на

нього, промовив: «Савле, брате, Господь Ісус, що з'явився тобі на дорозі, якою ти йшов, послав мене, щоб став ти видючий і наповнився Духом Святим!»

І тієї миті відпала з очей Савлу ніби луска, і видючий він став... І, вставши, охрестився, і їв, і на силах зміцнів. І почав у синагогах звіщати про Ісуса, що він є Божий Син. Усі, хто чув, дивувалися й говорили: «Хіба це не той, що переслідував християн у Єрусалимі? Й сюди він прибув, щоб арештувати християн і привести до первосвящеників».

А Савл іще більше зміцнявся у вірі і проповідував про Христа. Через деякий час дамаскські юдеї змовилися його вбити при міських брамах, де чатували день і ніч.

Та Савлові стала відома їхня змова. Вірні Христові учні спустили його вночі з муру в кошику. Савл вирушив до Єрусалима, а коли прибув туди, то пристав до Христових учнів, та люди його лякалися. Тоді Варнава привів його до апостолів і розповів про явлення Господа Савлу і проповіді в Дамаску. Апостоли полюбили Савла за палкі проповіді. Тому відвели його до Кесарії, а звідти відіслали до Тарса. Вони доручили йому почесну місію перевірити, чи всі церкви — осередки Христового вчення — ходять у вірі перед Божим лицем. Савл, що почав називати себе Павлом, виявив, що Церква по всій Юдеї, Галілеї, Самарії мала мир і Духа Святого. Коли він прибув до святих, що мешкали в Лідді, то зцілив там чоловіка на ім'я Еней, що вісім років був прикутий до ліжка через параліч! Петро промовив: «Енею, тебе зцілює Ісус Христос. Уставай і постели собі сам!» Звістка про це поширилася, і знали її всі, хто мешкав у Лідді й Сароні.

А в Йоппії була одна учениця, Тавіта, милосердна та милостива, і тими днями вона занедужала й померла. Учні, почувши, що покликаний Господом Петро перебуває недалеко, в Лідді, послали до нього двох мужів, що благали: «Не гайся прибути до нас!» І Петро пішов із ними. А коли прибув, то показали йому мертву Тавіту й розповіли про її численні справи милосердя. Петро випровадив усіх із кімнати, і помолився навколішки, і звернувся до тіла: «Тавіто, вставай!» А вона розплющила очі й сіла, побачивши Петра... Він подав їй руку, підвів її, закликав святих і вдовиць до живої Тавіти. Це стало відоме по цілій Йоппії, і багато людей у Господа вірували.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що просив Савл у первосвященика?
2. Що промовив Савлу голос із неба?
3. Яка кардинальна зміна відбулася в житті фарисея Савла?
4. Як і чому змінилося його ім'я?
5. Який ти можеш зробити висновок з цієї історії?
6. Чи відомі тобі люди, в житті яких відбулися різкі духовні зміни?

Завдання 3

Прочитай оповідання і розкажи, що бачила галка.

Л. Андрєєв

ЩО БАЧИЛА ГАЛКА?

(Скорочено)

Над безкрайньою сніговою рівниною, важко рухаючи стомленими крилами, летіла галка. Присмеркову тишу холодного повітря порушували лише помаху стомлених крил, які несли галку до лісу, який бачила вона одна, там пташка вирішила сьогодні заночувати. Засвітилися перші зірки, і нічний морок огорнув своїм покривалом холодну землю, коли галка нарешті долетіла до густого лісу. Галка стрімко змінила напрямок польоту, напружуючи останні сили, полетіла

туди, де, вона відчувала, знаходиться дорога. Вона любила людське товариство, і лісові нетрі були їй неприємні.

Вибравши найзручніше дерево, галка зручно вмостила на тонкій гілці, солодко закрила спочатку одне, а потім друге чорне око і відразу заснула. Збудило її відчуття присутності людини. Неподалік моста сіріли дві закутані постаті. Цікава, як і всі жінки, галка перелетіла на найближче дерево і почула розмову.

— Ну хто в цю ніч поїде? — сказав крізь зуби той, що на зріст був вищий, випускаючи цілий потік теплого повітря крізь вкриті памороззю вуса і бороду. — Ну і мороз!

— Почекаємо півгодини, — відповів другий, плескаючи руками, щоб зігрітися.

Зігнувшись, обидві постаті сховалися під мостом. За поворотом дороги почувся скрип — їхали сани по твердому снігу втоптаной дороги. Ось вона їх побачила. Малорослий коник швидко перебирав замерзлими ногами. На передку, похнюпившись, сидів чоловік; всередині виднілося щось темне, теж ніби людина...

— Стій!

На дорогу швидко вибігли ті двоє, що сиділи, сховавшись, під мостом. Один із перших знайомих галки взяв коня за вуздечку, а другий, вищий зростом, крикнув: «Стій!» І пішов до подорожніх. В опущеній його руці він тримав щось важке.

— Здоров'я вам! — брутально сказав він. — Вилазьте — приїхали!

— Душогуб, розбійник, — глухо почулося з-під коміра шуби. — Що ти хочеш робити?

— А там побачиш.

— Чоловіче добрий, не займай, — сказав кучер. — Справді, не варто.

— Мовчи, допоки живий! — прикрикнув високий, суворо зиркнув чорними очима. — Виходь!

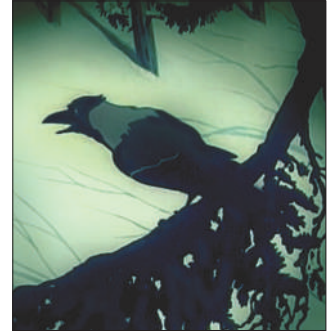
— Чуєш, чоловіче добрий...

Високий підняв щось у руці, воно зблиснуло при мерехтінні зірок. Кучер сторчма злетів із передка і, бачачи, що піднята сокира не опускається, прошепотів до себе: «Бач ти, який сердитий, тітка твоя малина!» Той, що сидів усередині, теж виліз і, нагнувшись, розгорнув те, що стояло на сидінні. Піднявши цей предмет і тримаючи його перед собою, він повільно попрямував до високого, а він із нетерпінням чекав, коли закінчаться ці приготування. Так рухалися вони: довговолосий і перед ним обидва розбійники. Аж раптом один із них нерішуче підняв руку, зняв шапку; другий швидким рухом скинув і свою. Довговолосий зупинився, зупинилися і вони.

Кучер підняв сокиру і сказав:

— Казав вам, не займайте. Бачиш, батюшку везу. Ох ти, ворона!

— Сьогодні Христос народився, а ви що робите, душогуби, розбійники! — промовив тихий старечий голос. — Я, недостойний слуга Божий, святі дари везу помираючому. І ви будете вмирати, до кого ж на суд підете? Любіть один одного, заповідав Христос, а ви що робите? Християнську кров проливаєте, душі свої занапащаєте. Убієнні ввійдуть у Царство Боже, а ви?

Коліна високого підкосилися, і він упав ницьма. Відразу за ним впав і його товариш. Так лежали вони на снігу, не відчуючи, як залякли їхні пальці, а над ними лунав тихий старечий голос:

— Не мені поклоніться, а Йому милосердному, Який мене послав до вас. Він, чоловіколюбче, пробачив душогубця і розбійника.

— Отче, пробач, — прошепотів високий.

— Пробач, Отче, не будемо, їй-Богу, більше не будемо, — додав другий, піднімаючи голову.

Священик мовчки повернувся і пішов до саней.

— Казав, чоловіче добрий, не займай. Ох! Знімай-но пояс!

Високий слухняно розв'язав пояс і подав кучерові, який повільно і старанно прикрутив йому руки до лопаток.

— Ну а ти чого рознюнявся? Давай пояс, — звернувся він до другого.

— Ну, ну! — несміло запротестував той, зиркаючи на священика, але розв'язав пояс і подав.

— Відпусти їх, Степане, — сказав священик.

— Як це можна, отче Іване. Мене матушка сваритиме.

— Відпусти. Не перед людьми відповідатимуть, а перед Богом.

Степан покірно розв'язав високого, легенько дав по шиї його товаришу і сів на передок.

— А з сокирою, чоловіче добрий, доведеться розпрощатися, — промовив він, понукуючи коника.

Сані і їздці швидко зникли у нічній імлі, але і далі чулося:

— Казав, не займай. Ох...

Неймовірно здивована й обурена галка, схиливши набік голову, з цікавості дивилася на тих, що залишилися, сподіваючись, що справа ще може обернутися на її користь. Високий стояв мовчки, опутивши очі. Товариш доторкнувся до його руки.

— Пішли!

Високий мовчки рушив вперед, а за ним швидко попрямував його товариш. І ці швидко зникли в темряві, і галка, яка так любила товариство людей, залишилася одна. Зрештою, цього разу людське товариство їй зовсім не сподобалося.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що бачила галка, пролітаючи над безкрайньою сніговою рівниною?
2. Про що розмовляли люди?
3. Яке свято було в людей, коли відбувалися ті події?
4. Що змінилося в житті тих людей?
5. Яка мораль цього твору?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. На уроці зарубіжної літератури ти опрацював твір Чарльза Діккенса «Різдвяна пісня у прозі». Уяви, що ти зустрівся із головним героєм Скруджем, який не любив Різдво. Проте він зумів кардинально змінитися: полюбив це свято найбільше серед інших лише тому, що пізнав добро і Божу любов.

Чи потрібно, на твою думку, кардинально змінювати себе в ім'я Боже?

Чи зазнавав ти таких змін?

II. Одна людина все життя робила погані вчинки, ображала інших. Але одного разу усвідомила, що так більше жити не можна, це — шлях у нікуди.

Чи заслуговує ця людина прощення? Що їй слід зробити в такій ситуації?

Завдання 5

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Розкажи, чи були у тебе чи у твоїх друзів ситуації кардинальної зміни життя.

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чи легко говорити іншим про скоєні погані вчинки? Чому це необхідно?
2. Уявіть собі звичайну людину, яка рідко розповідає про свої погані вчинки. Чи легко їй жити зі своїми провинами й докорами сумління?
3. Чому рідним людям потрібно пробачати все? Що про це сказано в Біблії?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке кардинальна зміна у житті?
2. Чи потрібно людям морально вдосконалюватися? Чому?
3. Чому потрібно змінюватися?
4. Як можна змінити себе? Чи легко змінюватися? Чому?
5. Наскільки важливо творити добро?
6. Що таке каяття? Чому каяття веде до пробудження нових життєвих сил?
7. Кому ти зазвичай розповідаєш про свої проблеми, погані вчинки?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Як змінилося життя Савла після його духовного прозріння? Які чудеса здійснив Бог через нього? Напиши про це.
2. Наведи приклади, коли ти визнавав свої провини перед Богом, батьками, вчителями, однолітками.
3. Напиши твір «У чому найчастіше каються люди».

ТЕМАТИЧНА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ

1. Яке слово має бути на місці крапок?

1. «Будьте або гарячі, або холодні. Бо як будете ..., Я вас вивергну».
2. «Я є Дорога, ... і Життя!»
3. «До Тебе вдаюся, Господи, хай же не буду повік ...!»
4. «Ти звеличив мене над повстанців на мене, ... мене від насильника!»
5. «Усі ж вони сповнились Духом Святим і почали говорити іншими мовами, як їм ... промовляти давав».
6. «Споконвіку було ...».
7. «У Христі приховані всі скарби премудрості ...».
8. «Більше цієї любові ніхто не може мати, чим хто покладе душу свою на ... своїх».
9. «Будьте ..., як Отець ваш, що на небесах».
10. «Нехай кожен дає, як серце йому дозволяє, – не з смутку й не з примусу, бо Бог любить того, хто ... дає».

2. Продовж речення.

1. Ознакою слабкості є людський страх, а ознакою сили —
2. Метою мужнього вчинку є любов, а джерелом —
3. Слов'янську азбуку для України-Русі розробили християнські просвітителі
4. Господь до певного часу не втручався в будівництво
5. Освіта дає людині
6. Відданість і вірність неможливі без
7. Зробивши добро, не маємо чекати за це
8. Христос навчає нас допомагати
9. Кардинальна зміна життя християнина виявляється перш за все у
10. Усвідомити, що чиниш гріх, і покаятися у ньому — це перші кроки до духовного

3. Дай визначення поняттям:

рідна мова, слово, мудрість, вірність, безкорисливість, ближній, життєвий вибір, прозріння, страх Божий, мужність.

4. Розкрий зміст біблійної історії.

1. Які Заповіді дав Ісус Христос нам у Нагірній проповіді?
2. Завдяки чому був порятований сліпий чоловік біля Силоамської купелі?
3. Яким був Савл до зустрічі з Господом?
4. Як Христос з'явився Савлові і як це змінило його життя та переконання?
5. Як святий апостол Павло здійснював місіонерську діяльність?
6. Які Заповіді блаженства ти можеш назвати?
7. Що засвідчує біблійна історія про те, як святий апостол Петро тричі зрікся Христа?
8. Які факти життя святого апостола Петра засвідчують, що він щиро розкався у своїй хвилиnnій слабкості?
9. Що означає фразеологізм «вавилонське стовпотворіння»?
10. Кого Ісус Христос називає блаженними?

5. Дай розгорнуту відповідь на запитання, навівши приклади з життя.

1. Чому допомога людині має бути таємною?
2. Як можна допомогти ближньому?
3. Коли треба кардинально змінювати життя?
4. Що таке духовна сліпота?
5. Що таке духовне прозріння?
6. Яке джерело мужності?
7. Як маємо ставитися до рідної мови?
8. Яку силу має слово?
9. Чому Ісус назвав Своїх учнів сіллю землі?

6. Розв'яжи етичну проблему.

1. Коли твій язик може стати твоїм ворогом?
2. Чому сказано, що «знання надимає, любов же — будує!»?
3. Як перевірити себе на вірність і відданість?
4. Чому небезпечно бути байдужим до ближнього?
5. Чому наше бажання допомогти ближньому часто залишається нереалізованим?
6. Що потрібно зробити для того, щоб вилікуватися від духовної сліпоти?
7. Як навчитися не боятися звичайних життєвих труднощів?
8. Чому вірити в Бога і жити по вірі — це велика мужність?
9. Як позбутися лихослів'я?

НАША ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Будьте ж виконавцями слова,
а не слухачами самими...

Як. 1: 22.

Опрацюй урок 24 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке відповідальність?
2. Чому кожен має нести відповідальність за долю інших людей?
3. У чому полягає твоя відповідальність?
4. У чому полягають біблійні аспекти відповідальності?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Відповідальність — риса характеру, що полягає в усвідомленні й готовності прийняти власні вчинки і наслідки дій, діяти на благо себе й оточення.

Безвідповідальність — негативна риса характеру, що полягає у порушенні обіцянок і діях на шкоду інших людей.

Завдання

Прочитай текст і прокоментуй таке усвідомлення людиною долі свого народу.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК РИСА ЛЮДСЬКОЇ СВІДОМОСТІ

Людина має усвідомлювати, що вона — не просто піщинка Всесвіту, а та, яку на Свій образ і за Своєю подобою створив Бог, задля якої Він створив увесь цей світ. А потім поблагословив, щоб люди плодилися й розмножувалися, господарювали на землі. Колосальна і її відповідальність. Отже, роль кожної людини у світобудові — величезна. Щоб зрозуміти це, треба полюбити людей так, як Ісус Христос.

Кожний людський учинок як наслідок обраного рішення в ситуації морального вибору так чи інакше порушує інтереси інших людей, суспільства. Оскільки моральний вибір виражає реальний зв'язок особистості з іншими людьми, а отриманий результат має значення для інших людей, він накладає відповідальність на особистість. Ця відповідальність умовно може бути поділена на внутрішню та зовнішню. Внутрішня відповідальність є атрибутом такої моральної категорії, як совість, вона виражає спроможність особистості усвідомлювати наслідки своїх учинків, керуватись у своїх діях нормами моралі. Зовнішня відповідальність виявляється у вигляді санкцій суспільства на дії особистості.

Відповідальність означає спроможність правильно зрозуміти потреби інших людей як свої особисті. Людина тоді поводить себе відповідально з іншими, коли поважає в них особистість. Бути відповідальними означає вміти розумно керувати особистою поведінкою, не даючи волі ірраціональним низьким пристрастям. Відповідальність людини — це дотримання нею певних обов'язків. Слід уточнити: «за що?» і «перед ким?». Морально свідомою людиною відповідає за все, тобто наслідки дій людини не повинні загрожувати майбутньому існуванню людства на Землі. Головним суддею людини є її сумління.

Ми повинні пробачати, любити, розуміти, співчувати перш за все близькій людині, якій потрібна допомога. Нам слід забезпечувати такі, на перший погляд, дрібниці, як заспокоєння й розрада. Людина людині робить багато добра, але може завдати й прикроців.

Усі ми рівні перед Богом, маємо рівні права, тож не можемо ставити себе вище від інших. Тому будьмо відповідальними за своє життя й життя інших — і нам воздасться.

Кожна людина певною мірою відповідає й за долю свого народу. Почуття відповідальності означає небайдужість, особисту причетність до історії та культури України, до надзвичайної краси та різноманітності її природи — й до екологічних катастроф, що руйнують її красу, до історичних перемог — і поразок, радощів — і невдач.

Іноколи може здаватися, що від нас мало що залежить, адже й без нас є багато людей, здатних поклопотатися про долю країни й народу. Та насправді кожна людина впливає на суспільство. Впливає добром чи злом, будуючи чи руйнуючи. Тож без її дій вислів «Я відповідаю за все!» залишиться лише красивою фразою.

Ми маємо усвідомлювати, що від нас залежить багато. Від наших зусиль залежить порятунок нашої душі, її чистота в Божих очах. Тому піклуймося про свою душу, щоб нас належно винагородив Бог за життя й по смерті.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Яким чином людина причетна до долі свого народу й відповідає за неї?
2. Що залежить від кожного з нас у сьогоднішній Україні?
3. Чому Господь хоче, щоб ми були відповідальні за долю свою і свого народу?
4. Кому приходить розуміння величезної ролі та відповідальності людини?
5. Наведи приклади відповідальності літературних героїв, історичних осіб, твоїх сучасників за долі інших людей та свого народу.
6. Яку відповідальність несеш ти у сім'ї, класі, школі?
7. За що відповідають члени твоєї сім'ї?

Завдання 2

Прочитай розповідь жінки про часи війни і тяжких випробувань. Поміркуй і розкажи, чому чужі люди взяли на себе відповідальність за життя маленької Каті та її мами.

Отець Арсеній

МАТИ БОЖА, ДОПОМОЖИ!

(Уривок із книги)

На другий день війни — 23 червня 1941 року — мого чоловіка взяли на фронт, і я залишилася сама з чотирирічною донечкою Катєю в Москві. Нічні тривоги, залпи зенітних батарей, темні промені прожекторів по небу, виття сирен, тривожні повідомлення Інформбюро про вимушену евакуацію міст і областей робили людей скорботними і тривожними. Слова «війна» і «фронт», здавалося, витіснили з життя людей всі інші відчуття і переживання...

На початку жовтня, долаючи безліч труднощів і перешкод, ми виїхали з Москви. Подорож була жахом. Усі, хто лиш міг, сварилися, викидали з вагона речі, поїзд тричі бомбили, а за Рязанню вночі мене обікрали. Катя застудилася, плакала і скаржилася на головний біль. Проїхали Урал, Сибір. Нарешті приїхали. Зібрали свої жалюгідні пожитки й вийшли. За межами перону лежало старовинне сибірське місто. Холодне, чуже й невідоме. Куди йти, де зупинитися? Чим жити? І я зрозуміла всю нерозважливість моєї евакуації з Москви, де були знайомі, квартира, робота, пайок. Немає грошей, речей, карток.

Протинявшись цілий день по місту і так і не знайшовши ні шматка хліба, ні місця для ночівлі, я в цілковитому відчаї зайшла з дитиною в трамвай і вирішила їхати на вокзал. Проте трамвай зупинився перед церквою. Туди йшло багато людей.

Я теж вирішила зайти подивитися, хоч і не була віруючою, навіть навпаки — радше атеїсткою. У церкві правилася Служба Божа. Я стала перед іконою, побачила добрі очі Божої Матері й почала молитися. Я не знала слів молитви, але безперервно благала: «Мати Божа, допоможи! Не залиш нас у біді!» Про себе мені було байдуже, але ж моя чотирилітня донечка... Я повинна піклуватися про неї.

Коли служба скінчилася й люди почали виходити, я зупинила священника й розказала йому про свою ситуацію, попросила допомоги, проте він лише розвів руками і вийшов.

Катя спала на підлозі. Стара, що постійно штовхала мене під час служби, схопила дитину за комір і, галасуючи, що тут не нічліжка, а храм Божий, потягнула її до дверей. Катя, прокинувшись, плакала, а я підійшла до ікони Божої Матері і, припавши до Неї, ще раз просила допомогти нам і була цілком упевнена, що Вона допоможе. Звідкись вийшла жінка і, схопивши мене за руку, різко сказала: «Йдемо!» — і ми вийшли з церкви. Жінка, тримаючи мене за руку, кудись вела. Йдучи в невідомість, я продовжувала благати Богородицю. Підійшли до невеликого одноповерхового будинку. Жінка, відкривши двері, сказала: «Проходьте і роздягайтеся. Верхні речі на вішалку в передній, а самі сідайте на лавку. Мене звуть Ніна Сергіївна, а тепер чекайте, покличу». Згодом із сусідньої кімнати почувся голос: «Ніно! Ти з ким прийшла?» — «Кого Бог послав, з тим і прийшла».

У сусідній кімнаті гриміли відра, тягнуло димом, запахло вареною картоплею. Катя, притиснувшись до мене і розімлівши від тепла, дрімала. «Що буде? — думала я. — Дадуть переночувати, а далі?» Озноб усе дужче забирав мене.

Через якийсь час відкрилися двері і з'явилася Ніна Сергіївна і сказала йти на кухню. Топилася плита, в бідонах грілася вода. Недалеко від плити стояла емальована ванна. Ніна Сергіївна покупала мою Катю й понесла на постіль, а потім наказала мені вимитися, що я й зробила. Я відчувала, що геть хвора, й почала помалу втрачати свідомість.

Отямилася я на коротку мить через чотири дні, як мені потім сказали. Пам'ятаю весь час, поки я була без пам'яті, переді мною стояв образ Божої Матері, а я молилася за Катю, себе, Ніну Сергіївну, що прихистила нас. Хтось прагнув відвести мене від ікони, а я виривалася, боролася, кричала: «Мати Божа, не залиш нас»!

Коли я отямилася іншого дня, наді мною схилилася жіночка в окулярах, лице добре, м'яке, привітне. «Добре, що Ви отямилися, тепер все буде добре. Мати Божа допомогла Вам. Загальне запалення легенів, грип і важке нервово-потрясіння одночасно звалилися на Вас. Ми з Ніною Сергіївною подруги, обидві московські. У 1935 році приїхали жити сюди, я — Олександра Федорівна, за фахом лікар-стоматолог. Ми з Ніною вирішили, що Ви у нас будете жити»... Пролежала я ще п'ять днів, і лише тоді Ніна Сергіївна дозволила мені встати.

Чому я майже раптово стала віруючою? Тому, що все, що було зі мною, було справжнім великим чудом, яке Господь і Мати Божа послали мені. Жіночки були духовними дітьми о. Арсенія, і в 1936 році їм довелося виїхати з Москви, щоб уникнути тодішніх поголовних арештів. Вони мене познайомили з о. Арсенієм. Ми з Катєю також стали його духовними дітьми.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Про які часи йдеться в оповіданні?
2. Як ти думаєш, чому невіруюча жінка почала молитися?
3. Чим керувалися Ніна Сергіївна та її подруга, допомагаючи хворим біженцям?
4. Чому ця зустріч стала доленосною в житті матері і дочки?
5. Чи відомі тобі випадки, коли молитва допомогла людям?

Завдання 3

Прочитай оповідання і розкажи, якими можуть бути наслідки безвідповідальності.

М. Коцюбинський

МАЛЕНЬКИЙ ГРІШНИК

(Скорочено)

Дмитрик, восьмилітній хлопчик, вискочив з душної низенької хати, що по самі вікна влізла в землю. Надворі було краще, ніж у хаті... Але мати його, Ярина, виходячи з відрами на щоденну роботу, звеліла йому сидіти вдома. Тому-то Дмитрик був сумний. Він стежив очима за матір'ю, що, зігнувшись під важкими відрами, повними води, переходила вулицю, бачив, як у брудних хатках уздовж вулиці відчинялись двері, висовувалися звідти жінки і гукали на його маму:

— Ярино! А несіть швидше води, бо діжка порожня!

Дмитрикові на хвилинку жаль стало неньки, що — слаба не слаба — увесь день мусить носити воду, заробляти на хліб. Та не така була погода, щоб смуток затримався в його серці... Дмитрик скубнув по дорозі за хвіст козу і весело засміявся... Далі, вчепившись ззаду до панських саней, проїхав до мосту, а звідти, пошкрябуючи здоровими чобітьми та інколи ковзаючись, побіг через лід на місто...

Враз він зупинивсь, скривив жалібно обличчя і простяг руку до якогось пана, що проходив вулицею.

— Дайте копійку!.. Мати слабі!.. Хліба немає...

Пан глянув на блідий видочок хлопчиків, на його одержу пошматовану й сягнув у кишеню...

Другого дня Ярина ледве звелася з постелі; вона взялась за відра, щоб піти на роботу, але почула, що не має сили.

— Чогось я занедужала, Дмитрику, — обізвалась Ярина, — сили не маю... Я трохи полежу, а ти побіжи на місто та купи хліба... Ось тобі гроші... Та не барись...

Сумно було Дмитрикові, жалко недужої мами, але тільки до сінешнього порога. За порогом він забув і маму, і свої турботи... Коли це, саме під містом, з'явився Гаврилко з гринджолями, а на їх сиділа Марійка...

— А що се у тебе в жмені? — лапнув його за руку Гаврилко.

— Гроші... мамка на хліб дали.

— Дай сюди!

— Еге, не можна — мамка битимуть.

— Дурний! Скажеш: загубив, то й не битимуть. Давай!

Дмитрик, вагаючись трохи, віддав гроші.

— От що я вам скажу, — почав Гаврилко. — Я тому хлопцеві, що нас раз у раз зачіпає, таки нам'яв учора вуха. Але він нахвалявся: як зберу, каже, товаришів, тоді не попадайтесь нам у руки. А ми собі знаєте, що? Ми собі покупуємо козики, то вони не посміють підступитись, як покажемо ножі.

Думка купити ножі дуже всім сподобалася. Діти метнулись до крамниці і купили три козики...

Аж ось і вечір. Дмитрик знає, що йому пора вже додому, але він боїться з'явитися до матері без хліба і без грошей. Адже мати, напевне, каратимуть його!.. І Дмитрик уперше в житті ночує під чужою стріхою, далеко від матері.

Другого дня знов іграшки, сміхи, ласощі. Але надвечір Дмитрик помічає, що йому чомусь муляко на серці. Так чогось кортить додому, до матері. Хай вже і виб'ють його, аби бути вдома, аби почути голос неньчин. Дмитрик не витримує далі, кидає своїх товаришів і біжить додому... Он іде назустріч жінка, що вони наймають у неї хату, вона, мабуть, знає...

— Тітко, чи мамка вже дома, чи ще воду носять? — підбігає до неї Дмитрик.

Жінка стає і сумно хитає головою.

— Відносила вона вже своє, дитино!.. Вже більше не понесе! — з сльозами в очах каже жінка...

— Сирітка ти нещасний!.. Вже твоя мати десь з Богом бесідує... — ридає раптом жінка і хоче приголубити Дмитрика...

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Що відбувається у житті безвідповідальної людини?
2. Можливо, іноді безвідповідальність корисна? Поясни свої міркування.
3. Чи бачиш ти у своєму характері ознаки безвідповідальності? Якщо так, то в чому це виявляється?
4. Як можна позбавитися цієї риси характеру?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Одного чоловіка взяли на роботу в престижну фірму і дали в його розпорядження чималу суму грошей. Ці гроші він мав витратити на доброчинність. І він справді допомагав, але тільки найбіднішим людям.

Як ти вважаєш, чи правильно вчинив цей чоловік? Чому?

II. Один керівник держави посперечався з іншим із приводу певних особистих питань та поглядів. Справа йде до війни.

Чи справедливо й правильно вирішувати особисті конфлікти ціною життя інших людей?

Завдання 5

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Назви людей, за яких ти несеш відповідальність. Чому ти за них відповідаєш? У чому це проявляється?

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому в сучасному світі люди рідко замислюються над наслідками своїх учинків? Чи є в них час замислитися над ними?
2. Хто у вашій родині найбільш відповідальний? Із чого це видно? Розкажіть.
3. Що легше — відповідати за щось, у тому числі й за власні справи, чи бути безвідповідальним і уникати відповідальності? Чому?
4. Як Ісус Христос під час Своїх проповідей відповідав за людей, які слухали Його слово? З якою метою Він виголосив притчу про сіяча? Яка місія сіяча в цій притчі?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке відповідальність?
2. За що людина відповідає насамперед?
3. Чи кожен має відповідальність за долю свого народу? Чому?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Чи всім, хто просить, потрібно давати милостиню? Чому? Напиши відповідь на це питання, обґрунтовуючи її.
2. Напиши, за що відповідає у вашій сім'ї кожен з її членів. Які сфери відповідальності у тебе?
3. Напиши твір на тему:
«Я відповідаю за власне життя».

ВИДАТНІ ДІЯЧІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Праведники живуть навіки,
і нагорода їх від Господа,
і Всевишній піклується про них

Пр. 5: 15.

Докладніше див. Іс. 10: 13, Іс. 42: 19, Бут. 6: 4.

Опрацюй урок 25 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. У чому полягає суть подвижництва?
2. Хто такі праведники і хто такі подвижники?
3. Кого ти знаєш із праведників і подвижників українського народу?
4. Чи можеш ти навести приклади з їхнього життя?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Постать — видатна людина, що стала відомою в історії тієї чи іншої країни завдяки своїм здобуткам у державотворенні, мистецтві, науці, політиці тощо.

Праведник — людина, яка виконує заповіді свого віросповідання добровільно й ані в помислах, ані у вчинках не грішить.

Завдання 1

Прочитай текст і розкажи про те, що спонукає людей ставати подвижниками і героями.

ПОДВИЖНИКИ Й ГЕРОЇ

Людина реалізує своє покликання у діяльності з перетворення довколишнього світу — стосунків із оточенням, предметів та власної особистості. Людяність пронизує кожен такий творчий акт. Проте коли людина підпорядковує своє життя якійсь ідеї, вищій меті, наприклад благодійності, її людяність

стає осмисленою, духовно-творчою, особистісно-розбудовчою. Ідея може мати суб'єктивне (людина хоче досягти вершин у якійсь сфері діяльності) або ж культурно-історичне (здійснювати акції миру в цілому світі) значення. Отже, ідея іноді стає спонукою до високих, гідних дій людини, проте з часом може змінитися чи зникнути зовсім.

Під впливом однієї чи кількох ідей у свідомості людини виникає ідеал — досконалий образ, уявлення про норми поведінки людини в суспільстві та про саму себе. В ідеалі втілюються головні духовні цінності життя людини, те, чого вона хоче досягти. Коли людина намагається узгодити своє життя з ідеалом, то вона реалізує ту Божу іскру, яка від створення світу закладена в людське єство. Тільки тоді людина починає вирізнятися з-поміж тваринного світу й стає власне людиною.

Усвідомивши свій ідеал, людина стає здатною на подвиг. Йдеться не про дії, які іноді суперечать суспільній думці, й не про жертвування власним життям (хоча це теж подвиг), а про «перевершення» буденної дійсності, здобуття нового рівня існування. Такий спосіб життя називається подвижництвом і передбачає нові відкриття у відповідь на наполегливі дії людини.

Звичайно, подвижницький спосіб життя вимагає від людини великих духовних зусиль. Проте вона завжди може звернутися до Бога з проханням про допомогу. Психологічний сенс подвижницької діяльності полягає в тому, щоб перевершити досягнення свої чи інших людей у якійсь сфері діяльності відповідно до свого ідеалу. Християнська Церква високо цінує подвижників, які багато зробили для її розвитку. Проте незрівнянно вище вона цінує праведників — людей, які постійно, щохвилини свого життя служать Богу, уникають гріха, здійснюють духовні подвиги посту й молитви.

Прикладом праведника для нас є Ісус Христос, Який був безгрішним, постійно постився і молився, досконало знав Слово Боже й постраждав на хресті за гріхи людства. Коли Ісус був ще підлітком, Він уже навчав людей у синагозі — єврейському храмі. Це свідчить про те, що зачатки подвижництва виникають уже в підлітковому віці. Підліток переживає важкий стан — «душевне бродіння», аж поки не відкриє для себе власного морального та пізнавального ідеалу. Юнак, сприймаючи світ зі скептицизмом та мужньо заперечуючи його недоліки, чіткіше день за днем усвідомлює свій ідеал. У його світогляді переважає максималізм — порив до найвищого, найкращого в житті, що має значний енергетичний та ціннісний потенціал. Залишаючись максималістом і в зрілі роки, людина програмує своє життя до саморозвитку й самовдосконалення.

Український народ пам'ятає імена своїх праведників, першим серед яких є святі рівноапостольні князі Володимир та Ольга, Антоній та Феодосій Печерські, перший митрополит-русич Іларіон, мученики князі Борис та Гліб. Подвижниками можна вважати й видатних діячів українського народу — як глибоко віруючих (Т. Шевченко, І. Огієнко, М. Грушевський, С. Єфремов, П. Куліш), так і невіруючих (М. Амосов, І. Франко, С. Макаренко, В. Сухомлинський). Їхні визначні здобутки пам'ятні народу у віках.

Справжню людину від будь-якої іншої істоти відрізняє духовність. Це полягає в її творчості, яка притаманна тільки людині, й міра такого поклику відмінна. В переважній більшості людей це просто уподобання. Де у кого — захоплення,

і воно короткотривале. У інших — більш тривале. Та є люди — особистості, для яких подвижницька творчість стає життєвою потребою, метою їх життя, покликаною високою ідеєю. Таке служіння стає громадським, професійним, національним обов'язком. Для його звершення ці благородні люди натужно працюють у свій позаробочий час роками, а то й десятиліттями.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що таке подвижництво?
2. Чому Ісус Христос може вважатися і праведником, і подвижником?
3. Кого ти можеш назвати з праведників і подвижників українського народу?
4. Назви подвижницькі вчинки відомих діячів українського народу.
5. Чи відомі тобі люди, яких можна назвати праведниками?

Завдання 2

Прочитай поезію і розкажи про батька української нації — Тараса Шевченка.

Л. Костенко

КНЯЖА ГОРА

о довгій неволі хотів тут віку дожити,
На Княжій землі, над коханим своїм Дніпром.
Вже так натомився за краєм своїм тужити,
Що вірші, здавалось, ридають уже під пером.

Ходив по горі і дихав на повні груди.
Оце вже я вдома? – аж віри очам не йму.
І княжого міста прадавні дивні споруди
Уламками фресок з землі усміхались йому.

...

Отут, на руїнах княжого міста Родні,
Над берегом чистим моєї святої ріки,
На славі минулій стою у безславнім сьогодні,
З минулої слави дивлюсь у прийдешні віки.

А завтра поїду. І, може, усе це востаннє.
Цей берег... цей вітер... ці люди привітні в селі...
І вже з Петербурга буду пити листами
Той спогад, ту мрію – жити на рідній землі!

І друзі там є. І «Слепую» писав я, і «Тризну».
А вірші ридають... Отак і життя промине.
Будь прокляті всі, хто відняв у мене вітчизну!
Але у вітчизни ніхто не одніме мене.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Про кого Ліна Костенко веде мову в цьому вірші?
2. Які етапи з життя Тараса Шевченка згадала поетеса?
3. Коли могли відбутися згадані у вірші події?
4. Чому мрія Т. Шевченка так і не збулася?
5. Якою є позиція Ліни Костенко до свого героя (чи співчуває вона йому, чи осуджує)?

Завдання 3

Прочитай текст і розкажи про будівництво князем Ярославом Мудрим храму Софії Київської.

За П. Загребельним

БУДІВНИЦТВО ДИВА

К

(Уривок із роману «Диво»)

князь Ярослав запросив грецьких будівничих, щоб спорудити в Києві християнський храм для утвердження віри, введеної ще князем Володимиром на зміну слов'янському язичництву. Через півроку з Константинополя прибули майстри Агапіта, що будував християнські церкви в той час по всій Греції, на чолі з Міцилом, найздібнішим учнем Агапіта. Міцило привіз креслення малого тринавового храму, щоб показати князю Ярославу. Проте з-поміж архітекторів

особливо вирізнявся один — і зростом, і статурою, і вміннями, й мистецьким поглядом — Сивоок. За походженням він був древлянином, проте примхлива доля закинула його аж у Грецію, а тепер змусила повертатися на батьківщину. Сивоок бачив, що церква, зображена на Агапітових кресленнях і аж надто хвалена Міщилом, занадто мала для Києва, а якщо ще й усі матеріали замовляти з Константинополя, то будівництво вийде невинновдано дорогим.

Сивоок усвідомлював, що в його рідному краю ставитимуть в тяжкій праці, серед бідності, нестач, горя, прокльонів і сліз простеньку церковцю, може, навіть гіршу за поставлену Володимиром церкву Богородиці, а що вже меншу, то це Сивоок бачив точно і не міг ніяк збагнути, чому Агапіт уповноважив Міщила на таке будівництво. Сивоок відверто сказав князеві:

— В Константинополі будуємо лиш п'ятинавові церкви, а тринавові нині — лиш у віддалених провінціях. Може, цього й хотів ти, княже?

Сивоок зробив із воску макет церкви, яка пасувала б до Києва — міста відомого, сильного й постійно зростаючого — й поніс цей макет до князя порадитися, чи ставити п'ятинавову церкву, чи все-таки тринавову, за Агапітовими кресленнями.

І Сивоок не став випробовувати терплячість Ярославову, а посередині світляного кола просто на підлозі поставив зліплений із жовтого воску храм. Віск тихо світився, мов жіноче тіло, і князь не витримав, вийшов з темряви, доторкнувся рукою до подобици храму, так наче хотів переконатися, що то справді віск, що то не омана; Ярослав теж був частково освітлений. Сивоок і Гюргій могли постерегти, яке враження справляв на нього восковий храм з його тихим світінням. Як храм ніби розпростався, виповнював усе світляне коло, спихав князя на самий край, храм ріс і ріс, із досконало виражених нижніх його громад піднімалися високі круглі бані, мовби медові борти з прадавніх пущ, бані поступово вивисувалися досередини, ступінчасто, хвилясто сполучалися, щоб висунути з-поміж себе баню найвищу, найближчу до неба, найголовнішу, а вже від тої бані всі частини споруди мовчки опадали знов, ступінчасто йшли донизу, в неоднаковості бань чулася прихована гармонійність, безупинність руху, кам'янистих лекал, церква мовби плавала поміж землею й небом, внизу вона теж розтікалася, розпліскувалася то хвилястим бігом заокруглень — апсид, то довгою кам'яною опасанням, що пов'язувала бані в нерозривність, то двома великими баштами, які й зовсім одбігали од церкви, тільки й подаючи їй здалеку тонкі кам'яні руки-переходи.

Князь дивився на церкву згори вниз, так мовби дивився на вже збудований свій храм Бог з високого неба; в безлічі бань, у їх нагромадженні, у їх розспіваній красі Ярослав упізнав одголоси дерев'яного храму святої Софії в Новгороді; немало довелося бачити йому схожих чимось на цю споруду дерев'яних поганських святинь у землях Древлянській, Сіверській і Полянській, тоді всі ті святині палили. І ось перед ним — церква, храм, собор. Хай народиться з протиріч його життя, боротьби й влади, хай стане пам'яткою цього каламутного й великого в своєму

неспокої часу, коли народ руський являв світові не лише велич своєї сили, а й велич духу, хай тоді кажуть про князя Ярослава, що хочуть.

Потім князь забажав порадитися з владикою Ларивоном, який не заперечував проти зведення Сивооком п'ятинавової церкви, а навпаки, всіляко підтримував, показуючи моральні переваги такого будівництва:

— Наша ж земля споконвіку мала свої будівлі, вона теж хоче прислужитися новому богові своїм власним, багатство зоколишнього убранства церкви передасть багатство землі нашої, вознесеність бань, чисельніших за грецькі, покаже неосязність Руської держави, яку звать землею багатьох городів повсюдно, кожна земля повинна славити Бога своїм голосом, і чим могутніший буде той голос, тим більша хвала Божа.

Зрештою, князь дав дозвіл на будівництво, і спорудження небаченого дива розпочалося. Ще не мав Ярослав таких мирних і спокійних років князювання, як оці зв'язані з початком спорудження великого Києва, вважав те добрим знаменням, часто згадувалася йому ніч, коли двоє принесли в притемнену горницю виліплену з сийливого воску церкву.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Хто запросив майстрів із Греції? Для чого?
2. Що в тексті означає «п'ятинавова церква», «тринавова церква»?
3. Чому майстер Сивоок відчував, що зможе спорудити храм для слави Божої?
4. Чим, на твою думку, знаменита Софія Київська? Що ти про неї знаєш?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Якби тобі запропонували організувати свято на честь якогось відомого діяча, кого б ти обрав?

Якими критеріями ти керувався б при виборі певної особистості?

II. У відомій міській газеті ти прочитав статтю про державницьку і меценатську діяльність Івана Мазепи, але інформація в підручниках про нього й досі скупа й суперечлива.

Що ти зробиш, щоб краще пізнати історію цього історичного діяча українського народу?

Завдання 5

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Назви відомих людей і справи, які зробили їх відомими.

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому в народі дуже популярні легенди, перекази про героїв, видатних людей?
2. Чим відомі діячі українського народу відрізняються від мучеників і святих? А чим подібні?
3. Який приклад українських подвижників ви можете навести?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. У чому полягає суть подвижництва?
2. Хто такі праведники і хто такі подвижники?
3. Кого ти знаєш із праведників і подвижників українського народу?
4. Чи можеш ти навести приклади з життя подвижників?
5. На кого з відомих українських праведників і подвижників ти хочеш бути схожим?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Обери одну видатну особистість, яка найбільш тобі подобається, й опиши ті її риси, які тобі імпонують.
2. Про що ти спитав би у цієї людини, якби трапилась нагода?
3. Придумай діалог, у якому брали б участь видатні діячі нашого народу на тему «Цими людьми я пишаюсь». Який діалог відбувся б, до прикладу, між Тарасом Шевченком і Володимиром Яворівським? Або між Іваном Франком і В'ячеславом Чорноволом?

БУДІВНИЧІ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ

Благодать вам і мир від Бога,
Отця нашого і Господа Ісуса Христа,
що за наші гріхи дав Самого Себе,
щоб від злого сучасного віку нас
визволити, за волею Бога
й Отця нашого...

Гал. 1: 3–4.

Опрацюй урок 26 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Що таке духовне відродження?
2. Коли почалося сучасне духовне відродження в Україні?
3. Що саме відбувається в цей період?
4. У чому полягає суть свободи віросповідання?
5. Чому свобода віросповідання стала запорукою духовного відродження?

Запам'ятай нові слова та поняття:

- Відродження духовне** — повернення людям, суспільству втрачених ідеалів праведного життя, їхнього зв'язку з Богом.
- Віросповідання** — індивідуальне визнання людиною приналежності до якоїсь окремої віри, напрямку, релігійного руху.
- Духовність** — внутрішня налаштованість людини змінюватися, зростати у святості під дією Святого Духа та відповідно до цих змін сприймати себе, весь навколишній світ, моральні цінності.

Завдання

Прочитай текст і розкажи про важливість духовного відродження українського народу.

НАШЕ ДУХОВНЕ ВІДРОДЖЕННЯ

кожної нації, у кожного народу, який населяє нашу землю, є своя культурна спадщина. Саме завдяки цьому жодна нація у всьому світі не схожа на іншу.

Духовне відродження — це процес оновлення держави, суспільного устрою, історичної пам'яті нації. Під час духовного відродження в суспільстві відбувається відродження духовно-моральних цінностей, важливих для певної нації, а також зростання рівня національної свідомості громадян, коли вони не тільки усвідомлюють, що є громадянами країни, а й пишаються цим. Духовне відродження у свій час переживали всі нації, проте не кожна зуміла утворити свою державу. В цьому сенсі українська нація є феноменом. Маючи досить могутніх сусідів, вона змогла відстояти свою державність мирно попри майже 2000-літню історію бездержавного існування. Це пояснюється тим, що українці протягом своєї історії мають високий рівень національної свідомості.

Щоб мати своє обличчя, зберегти національну гідність, необхідно пам'ятати власну історію, зберегти ті пам'ятки культури, архітектури, мистецтва, що нагадують про неї. Адже наші пращури творили історію нашої країни, народу саме такою, якою вона є. Наш святий обов'язок — зберегти і шанувати пам'ять про них, яка увічнена в літературних творах, музичних композиціях, живописі, архітектурних пам'ятках.

Гірко усвідомлювати, що багато таких архітектурних пам'яток сьогодні потребують реставрації, на яку бракує або часу, або грошей. Але духовне відродження не може чекати, доки з'являться в нас гроші або час, бо одним із важливих чинників, що впливають на свідомість молоді, є саме вони, ті напівзабуті пам'ятки, збудовані колись нашими предками.

Сьогодні, коли йдеться про відродження української національної культури, виникають запитання: «Хто ми?», «Звідки?», «Які ми?». Кожна людина в цей світ народжується для того, щоб творити добро, щоб залишити після себе слід на землі, добрі спогади, щоб оберігати матеріальні і духовні цінності. Вона повинна зрозуміти, що на ній лежить велика відповідальність: і збереження культурної спадщини предків, і доля всієї землі. Тому кожному слід замислитися, який же шлях розвитку нашої цивілізації допоможе розв'язати пекучі проблеми сучасності? Кожен громадянин нашої країни має відчувати свій духовний зв'язок із історією країни, з її традиціями. Якби не київські князі Аскольд і Дір, останні в слов'янській династії князів, початок якій поклав Кий, не було б і нашого національного коріння. Якби не з'явилися козаки, не існувала б наша нація. А хіба можна уявити нашу культуру без Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка, Лесі Українки та інших багатьох будівничих української духовності?

Свобода віросповідання — це гарантована Конституцією України можливість кожній людині вільно обирати, до якої віри належати. Проте є одна умова: віросповідання людини не повинно нести небезпеки для суспільства, державного устрою, не повинно створювати загрози для здоров'я та життя людини. Водночас

свобода віросповідання уможливила мирне співіснування в нашій державі багатьох релігій — як древніх, традиційних, так і нових та неязичницьких сект тощо.

Зі здобуттям Україною незалежності віряни, відчуваючи реальне право на свободу віросповідання, почали вимагати відкриття храмів. Верховна Рада України 23 квітня 1991 року прийняла Закон про свободу совісті та релігійні об'єднання. Закон закріпив політико-правові умови здійснення свободи совісті, передбачив невтручання церкви у справи держави, а державних органів — у справи церкви. Це дало свої плоди: в умовах демократії релігійні громади України постійно зростають.

Така бурхлива релігійна діяльність посприяла зміцненню переконання про необхідність утвердження української державності на міжнародних теренах, про виняткову роль української культури у світовій історії. Це посприяло витворенню особливої духовної атмосфери оновлення, в якій виховуються молоді покоління, закладаються основи їхньої духовності. Кожна нація з турботою думає про нові покоління, тому й дбає про історичну спадщину. Це Пантеон Безсмертя, що створювався віками тяжкою працею і закріплювався кров'ю, бо кров синів України не змивається, не щезає безслідно. Згадаймо Аскольдову могилу, де спочило триста сміливих юнаків — студентів і гімназистів, що стали на захист волі України і взимку 1918 року полягли в бою під Крутами.

У пам'яті народній не згаснуть традиції і звичаї, які дарували людям віру в добро, мрію, щасливе життя, які сприяли вихованню національної гідності й самосвідомості. Виховуючи людину на народних звичаях і традиціях, ми дбаємо про її духовність, розвиваємо в ній почуття добра, справедливості.

Отже, ми повинні вивчати і відроджувати все краще, передане нам у спадок попередніми поколіннями, бо це життєдайне коріння, що живить духовність, моральність, естетику. Саме для того, щоб нам не було соромно йти в майбутнє, спілкуватися з іншими націями, маємо відновити наші Пантеони. Адже без них ми не можемо вважатися повноцінною нацією. Необхідно пам'ятати, що народ, який не знає своєї історії, приречений повторювати трагічні помилки минулого знову і знову.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що таке процес духовного відродження?
2. Чим характеризується цей процес?
3. Чому під час відродження значну роль відіграє релігія?
4. Які є знакові пам'ятки духовного відродження України?
5. Назви пам'ятки та події духовного відродження, що сталися у регіоні, в якому ти живеш.
6. Хто з відомих тобі особистостей минулого і сучасності зробив вагомий внесок у духовний розвиток нашої держави чи твого регіону?

Завдання 2

Прочитай повчання і поясни, яку науку передав своїм дітям Володимир Мономах.

В. Мономах

ПОВЧАННЯ ДІТЯМ

Я недостойний, дідом своїм Ярославом Мудрим і батьком своїм, і матір'ю своєю з роду Мономахів був наречений руським іменем Володимир. Сидячи на саях, тобто збираючись уже помирати, звертаюсь до вас із цим словом. Слухаючи мою грамотицю, не посмійтесь над нею, а прийміть її до свого серця, і не лінуйтеся, а щиро трудіться.

Що таке людина, як подумаєш про це? Велика розумом людина, та не може досягнути вона всіх чудес землі. Дивіться, як все мудро влаштовано на світі: як небо влаштовано, або як сонце, або як місяць, або як зірки, і тьма, і світло, і земля як на водах покладена, Господи, завдяки Волі Твоїй! А звірі, а птиці різні, а риби всілякі! І цьому диву подивуємося, як створено людину і які різні та багатолікі людські обличчя; якби і всіх людей зібрати, то кожен має свій вид і образ обличчя. І тому подивуємося, як птиці небесні із раю-вирію летять. І перш за все до нашого дому; але не поселяються в одній країні, а сильні й слабкі розлітаються по всіх землях, щоб наповнилися щебетом ліси і поля. Все це дано людям на користь, на їжу і на радість їм. І знов скажемо: вели-

кі блага послані нам, грішним людям. Ті ж птиці небесні: коли їм звелено, то заспівають і звеселяють людей, а коли ні — то, маючи і мову свою, оніміють.

Прочитавши отсі слова, діти мої, похваліть Творця Всього земного й небесного, а все, що дали, то мого слабого розуму повчання.

Перш за все не забувайте убогих, а яко можете, по силі годуйте їх і подавайте сиротам. І вдову захистіть, не дайте сильним губити людину. Хто б то не був, правий чи винний перед вами, не вбивайте і не веліть убивати його; якщо і завинив хто в смерті, не губіть християнської душі.

Якщо ж вам доведеться цілувати хрест перед братами своїми або перед будь-ким, то перше спитайте свого серця, на чому ви зможете стояти твердо, і тільки тоді цілуйте. А поклявшись, не переступайте клятви, бо загубите душу свою.

Ніколи не майте гордошців у своєму серці і в розумі, а скажіть: сьогодні живий, а завтра помру; смертні ми.

Старих шануйте, як батька, а молодих, яко братів.

Пам'ятайте, як учив мудрий Василь, зібравши круг себе юнаків: при старших годиться мовчати, премудрих слухати, старшим підкорятися, з рівними і молодими мати згоду і бесіду вести без лукавства, а щонайбільше розумом вбирати. Не лютувати словом, не ганьбити нікого в розмові, не сміятися багато. Очі тримати донизу, а душу вгору.

В домі своєму не ледачкуйте, а за всім приглядайте самі, не покладайтесь на службу або на отрока, щоб не посміялися люди ні над домом вашим, ні над вашим обідом.

Брехні остерігайтесь, і пияцтва, і облуди, від того душа гине і тіло.

Куди б ви не верстали шлях своєю землею, не давайте отрокам своїм чинити зло і шкоду ні селам, ні посівам, щоб люди не проклинали вас. А куди б не прийшли і де б не зупинилися, напійте і нагодуйте нужденного.

Найбільше шануйте гостя, звідки б він до вас не прийшов: простий чи знатний, чи посол; якщо не можете пошанувати його дарунком, то пригостіть його їжею і питвом, бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною.

Хворого навідайте. Покійника проведіть в останню дорогу, бо всі ми смертні.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Які поради дав Володимир Мономах своїм дітям?
2. Чи є вони актуальними сьогодні?
Відповідь обґрунтуй.

Завдання 3

Прочитай оповідання і поясни, в чому полягає святість настоятеля.

БАТЬКО ЧЕРНЕЦТВА

Преподобний Феодосій Печерський, засновник спільножительного монастирського уставу та родоначальник чернецтва на нашій землі, народився у Василеві, неподалік від Києва. З юних років він виявив непереборний потяг

до подвижницького життя, дотримуючись аскези ще в батьківському домі. Він не любив дитячих ігор і захоплень, постійно ходив до церкви. Сам упросив своїх батьків віддати його навчатися читанню священних книг і, при відмінних здібностях і рідкісній працьовитості, швидко вивчився читання книг, так що всі дивувалися розуму отрока.

У 14 років він втратив батька й залишився під наглядом матері — жінки суворой та владної, яка дуже любила свого сина. За прагнення до подвижництва вона багато разів карала його, але Преподобний твердо став на шлях подвигу. У 24 роки він таємно залишив батьківський дім і постригся, за благословенням преподобного Антонія, в Києво-Печерському монастирі з ім'ям Феодосій. Через чотири роки мати відшукала його й зі сльозами на очах просила повернутися додому, але святий сам переконав її залишитися в Києві та при-

йняти чернецтво в обителі святителя Миколая на Аскольдовій могилі.

Преподобний Феодосій трудився в монастирі більше за інших і нерідко брав на себе частину праць братії: носив воду, рубав дрова, молів жито та відносив кожному інок борушно. У спекотні ночі він оголював своє тіло й віддавав його в їжу комарам і мошкарі. Кров текла по ньому, але святий терпляче займався рукоділлям і співав псалми. У храм він приходив раніше за інших і, ставши на місці, не сходив із нього до закінчення Богослужіння; читання слухав із особливою увагою.

У 1054 році преподобний Феодосій був рукопокладений у сан ієромонаха, а у 1057 році — обраний ігуменом. Слава про його подвиги привернула безліч ченців у обитель, у якій він побудував нову церкву та келії і ввів студійський спільножительний статут, утверджений за його дорученням у Константинополі.

У сані ігумена преподобний Феодосій продовжував виконувати найважчі послухи в обителі. Святий звичайно вкушав тільки сухий хліб і варену зелень без масла. Ночі проходили в нього без сну в молитві, що багато разів помічала братія, хоча обранець Божий і намагався приховати свій подвиг від інших. Ніхто не бачив, щоб преподобний Феодосій спав лежачи, зазвичай він відпочивав сидячи. Під час Великого Посту святий віддалявся в печеру, розташовану неподалік від обителі, де подвизався, ніким не зримий. Одягом його була жорстка верета, надягнута прямо на тіло, так що в цьому убогому старці не можна було впізнати знаного ігумена, якого шанували та знали всі.

Одного разу преподобний Феодосій повертався від князя Ізяслава. Візник, що не знав його, сказав грубо: «Ти, чернець, завжди святкуєш, а я постійно працюю. Йди на моє місце, а мене пусти до воза». Святий старець лагідно послухався й повів слугу. Побачивши ж, як преподобному кланялися, сходячи з коней, зустрічні бояри, слуга злякався, але святий подвижник заспокоїв його і по приїзді нагодував у монастирі.

Сподіваючись на допомогу Божу, преподобний не зберігав великих запасів для обителі, тому браття іноді мали потребу в насущному хлібі. За його молитвами, однак, знаходилися невідомі благодійники й постачали в монастир усе необхідне для братії. Великі князі, особливо Ізяслав, любили насолоджуватися духовною бесідою преподобного Феодосія. Святий не боявся викривати сильних світу цього. Незаконно засуджені завжди знаходили в ньому оборонця, а судді переглядали справи на прохання шанованого всіма ігумена. Особливо дбав преподобний про бідних: побудував для них у монастирі особливий двір, де будь-хто міг отримати їжу й дах.

Заздалегідь відчуваючи свою смерть, преподобний Феодосій мирно спочив у Бозі 1074 року. Він був похований у викопаній ним печері, в якій усаїтнювався під час посту. Моці подвижника були знайдені нетлінними в 1091 році. До лику святих преподобний Феодосій був зарахований через 17 років, у 1108 році. З творів преподобного Феодосія до нас дійшли 6 повчань, 2 послання до князя Ізяслава й молитва за всіх християн. Житіє преподобного Феодосія складено преподобним Нестором Літописцем через 30 років після смерті святого й завжди було одним із найулюбленіших у народі.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

1. Хто такий Феодосій Печерський?
2. Скільки років було Феодосію, коли він виявив у собі потяг до подвижницького життя і пішов у монастир?
3. Що зробив Феодосій Печерський для духовного розвитку Русі?
4. Які риси характеру Феодосія подобаються тобі найбільше?
5. Чому ім'я Феодосія Печерського зараховане до лику святих?

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Уяви ситуацію, що ти виграв сертифікат із грішми на проведення благодійницьких заходів у своїй школі.

У які справи ти вклав би кошти? Чому?

II. Якби тобі дали вибір: запроваджувати предмети духовно-морального спрямування у школі чи ні, — що б ти обрав? Чому?

Чи важливі і цікаві ці заняття, на твою думку? Відповідь обґрунтуй.

Завдання 5

**ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН**

Назви ознаки духовного відродження нашої держави.

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Які риси характеру притаманні українцям?
2. На кого ви рівняєтеся, яким прикладом вивіряєте свою духовність? Поділіться особистим досвідом.
3. Вчені запропонували тезу, що розвиток духовності людини починається з розвитку мовлення й підвищення загальної культури. Чи поділяєте ви цю думку?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке духовне відродження?
2. Коли почалося сучасне духовне відродження в Україні?
3. Що саме відбувається в цей період?
4. У чому полягає суть свободи віросповідання?
5. Чому свобода віросповідання стала запорукою духовного відродження?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Підготуй коротку розповідь про духовний світогляд української нації, який ти простежив, читаючи повчальне оповідання.
2. Зроби коротке усне повідомлення про відродження української духовності у кінці XX ст. — на початку XXI ст.
3. Окресли витоки української духовності та християнської віри.

ХРИСТИЯНСЬКІ СИМВОЛИ У ТРАДИЦІЯХ І КУЛЬТУРІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Дух із височини проллється на нас,
а пустиня в садок обернеться,
а садок порахований буде за ліс!

Іс. 32: 15.

Докладніше див. Еф. 2: 8–9.

Опрацюй урок 27 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Звідки походить християнський хрест?
2. Якою є символіка церкви та її частин?
3. Що означає у християнстві свічка?
4. Що символізує у християнстві голуб?

Запам'ятай нові слова та поняття:

Ікона — зображення Божого Сина, Божої Матері та святих на згадку про ту чи іншу подію духовної історії людства, які є задіяними в релігійних обрядах і полегшують сприйняття божественного, оскільки наділені частинкою Божої святості.

Іконопис — мистецтво малювання ікон.

Символ — те, чим зображують знак, інструмент виявлення змісту знака.

Символ християнський — позначки, піктограми, які передають поняття, пов'язані з християнським вченням віри (голуб, хрест, риба, виноградна лоза).

Символіка — сукупність символів, притаманних певному суспільству, церкві, організації.

Завдання

Прочитай розповідь і поясни сутність найважливіших символів християнства.

ПОХОДЖЕННЯ СИМВОЛІВ ХРИСТИАНСТВА

и часто чуємо вислови: символ миру, символи християнства. Проте що ж таке символ? Із уроків математики ми вже знаємо, що символи — різноманітні умовні позначки певних величин: число Пі, число Фібоначчі. В художній літературі символ — це художній образ, який передає думку, ідею, почуття, ототожнює якусь особу з певним зразком поведінки. Наприклад, дівчинка Харитя з однойменного оповідання М. Коцюбинського є втіленням доброти, милосердя. Отже, можемо зробити висновок, що символ — це умовне позначення якогось предмета, явища.

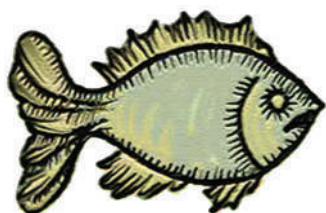
Символ (від грецьк. «symbolon» — «знак») у християнстві поєднує два світи — видимий і невидимий. У часи гонінь перші християни впізнавали один одного за цими таємними знаками. У перші століття після Різдва Христового християни жили передчуттям скорого Пришестя Ісуса Христа й вічного життя в Царстві Небесному, й символ допомагав їм наблизитися до прийдешнього царства.

Риба, агнець, голуб, виноградна лоза, якір, Добрий Пастир, храм, свічка, ікони й таке інше — першохристиянські символи, що зустрічаються найчастіше.

Риба — один із найраніших і найпоширеніших символів, прообраз самого Христа. У давній частині катакомб Каліста, де таємно збиралися перші християни, дослідники виявили чітке зображення риби, яка несе на спині кошик із хлібами й посудину з вином. Це — євхаристичний символ, що позначає Христа, який дарує людям поживу спасіння, нове життя. В інших катакомбах і на надгробних пам'ятниках зображення риби часто поєднується з іншими символами. Риба — це зашифрований Символ віри християн, їхнє сповідання; грецьке слово «риба» складається з букв, які утворюють фразу: «Ісус Христос Божий Син Спаситель», а це і є те, у що вірять християни, за що віддавали своє життя першохристиянські мученики.

Агнець — ще один символ, відомий задовго до християнства, із часів Старого Завіту. Обряд юдейської Пасхи включав заклання й вкшання великоднього агня (молодого первородного ягняти «без плями й вади»). Так заповів Бог напередодні Виходу євреїв із єгипетського полону, а потім це ввійшло у святкування Великодня як спогад про Вихід. За переказом, один із двох агнів, принесених під час Виходу Аароном у жертву, був прикрашений терновим вінцем. Пророки називали Агнцем очікуваного Ізраїлем Месію (Христа), який очистить єврейський народ. Поступово Агнець став символом спокути, смирення, лагідності й послуху Христа.

Голуб — це образ, який також прийшов у християнство зі Старого Завіту. У книзі Буття розповідається, як голуб приніс Ною зелене гілля й цим сповістив його про закінчення Всесвітнього потопу й про те, що Божий гнів змінився на

милість. З тих часів голуб із маслиновим гіллям у дзьобі став символом миру.

У катакомбах нерідко можна побачити зображення голуба з гіллям — це символ нового життя, душі, що пізнала Христа. У Священному Писанні неодноразово згадується голуб як символ лагідності, чистоти, довіри. Ісус Христос заповідав своїм учням: «...будьте мудрі, як змії, і прості, як голуби» (Мфт. 10: 16). Крім того, в Євангелії голуб символізує Святого Духа: під час хрещення в Йордані на Ісуса Христа зійшов Дух Божий у вигляді голуба. Не випадково в деяких зображеннях голуб персоніфікує собою Божу присутність і Боже благословення.

Виноградна лоза — євхаристичний образ, символ Божественної обраності. Виноград у Священному Писанні є символом Землі обітованої, яку Бог дав своєму обраному народу в спадок, а тому виноградник — це уособлення народу Божого, Церкви. В останній бесіді з учнями Ісус Христос сказав: «Я є справжня виноградна Лоза, а Батько Мій — Виноградар... Я є Лоза, а ви гілля; хто перебуває в Мені, і Я в ньому, той приносить багато плодів...» (Ів. 15: 1; 15: 5). Виноградне вино на Таємній Вечері стає Кров'ю Христовою, яку Він віддає за життя світу, у спокуту гріхів. Зображення виноградної лози або грон винограду нерідко поєднувалося із зображенням пшениці або хлібів, що також є євхаристичним символом. Такі зображення найчастіше бачимо в тих приміщеннях катакомб, де відбувалися першо-християнські трапези, поєднані з таїнством євхаристії.

Добрий Пастир — це зображення Христа-юнака з ягничкою на плечах. Цей образ прийшов із Євангелія. Сам Ісус Христос порівнює себе з Пастирем — Пастухом: «Я є пастир добрий: пастир добрий покладає життя своє за овець» (Ів. 10: 11).

Церковний **храм** символізує зв'язок людини з Богом, Царство Боже на землі, прообраз Царства Божого на небі. Церква — це будівля, де відбуваються богослужіння, релігійні обряди християн. Церквою називають і християнську спільноту, об'єднану вірою у Творця і Спасителя. Найголовніша частина храму — вівтар, а найголовніше місце у вівтарі — Святий Престол. На ньому невидимо возсідає Цар світу під час богослужіння.

В церкві люди запалюють свічки. Свічка — символ духовного Світла, яке несе християнство у темний світ язичництва і невіри.

У кожному православному храмі перед вівтарем є іконостас, на якому зображені Ісус Христос, Богородиця, апостоли, святі ангели та архангели. На VII Нікейському соборі (787 року) було визначено, що ікони є першообразами святих.

Українці завжди мали у хаті образи. Ікона — це живописне, мозаїчне або рельєфне зображення Бога чи святого, якому поклоняються віруючі; образ. Ікони прикрашали найгарнішими рушниками, що свідчить про особливо шанобливе ставлення до них господарів. Велику роль іконам український народ відводив не випадково. Люди це робили для того, щоб було краще молитися, зосередитися на образі Спасителя.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що символізують риба, агнець, голуб, виноградна лоза, Добрий Пастир, храм, свічка, ікони для християн?
2. Чи бачив ти відповідну символіку в церквах? Яку? Де?
3. Кого з відомих вітчизняних та зарубіжних іконописців ти знаєш?

Завдання 2

Прочитай оповідання і розкажи, якими ритуалами супроводжується Великдень.

Б. Лепкий

ПІД ВЕЛИКДЕНЬ

(Скорочено)

страсті... Бачу газдів поважних, у святочному вбранні, і газдинь зажурених, мовби зроду-віку радості не знали; бачу хлопців з калаталами, такими голосними, як вони самі, і дівчат, до весняних квіток подібних, — всіх їх бачу очима душі. Довгим шнуром тягнуть з села до церкви. Тихий вечір окутує їх тінями, а струмочки весняних вод глушать їх розмову. На деревах свіжі листки, в ровах лежать останки торішнього снігу: дві крайності межують із собою, як звичайно в житті.

Страсті... Чую дрижучий голос старого панотця, як із полинялих листів читає страсті Христові, чую зітхання мужчин, жінок, дітей, ніби це не євангельські слова западають у їхні душі, а каміння летить у криницю болю. Здається, цей біль розсадить стіни церкви. Мигтять свічки в мозолистих руках, ніби спомин червоних пожеж, довкола церкви стають пригадати Христового терпіння — Пілат, і Петро, і Юда. Воїни лозою січуть Його тіло, а натовп реве: «Розіпни! Розіпни!» Та чого ж усі вони не такі, як на образах малюють, а ніби нинішні, ніби кожний їх бачив, і не одного, а багато, багато! Багато Юдів, багато книжників і фарисеїв, розбійників і воїнів жорстоких. Багато, багато, багато!

* * *

Вогонь тріщить, полум'я сичить, як гадюка, ніби жаліється, що не дають йому жерти самого себе до останку.

— Яка тепер година?

— Не чув? Недавно другі півні піли.

— О цій порі привели Христа перед варту й питали: «Коли ти Цар, то де твоє військо?» А Христос каже до них: «Коли б Я хотів, то злетілось би військо, як листя у лісі, але Я хочу вмерти за вас».

— А знаєте, чому осика дрижить?

— Кажи!

— Як прийшли у ліс посіпаки, щоб дерево на хрест зрубати, то дуб, і ялиця, і явір мовчки стояли, мов мертві із болю, а осика дрижала й просила, щоб її не рубали, бо боїться кари. Так вона і дрижить з того часу.

— Між людьми теж тепер одні задубіли, а другі, мов осика, тремтять. А я вже нічого не боюся, хоч мене на муки беріть. Я тепер сам як палець, нікого мені вже не вб'ють, не пограбують, не зневажать і гіршого, як бачив, не побачу. Та я ще хочу бачити, як прийде покаяння. А воно прийде! Стільки кривди рукою не затулиш. І Христа мордували, та Він воскрес, а ми ж що, не християни?

— А про писанки чули? Як вели Христа на Голгофу, то хлоп якийсь ніс покладки в кошеліку на продаж. А як побачив, що Христос під таким тягарем упадає, то кошелік поклав на землю, взяв хрест і поніс; звичайно, хлоп до тягара звик. Вертає, дивиться, а покладки розмальовані один від другого краще, в різні барви і в різні узорі.

— Нам би тепер писанки лише на червоно малювати та чорні хрести й білу тернину на них писати.

— А мені покійний батько казав, що як почалася війна, то Христос відірвався від хреста і впав на землю, в траву, долілиць. А як люди хотіли Його знов почепити і цвяхами стали руки й ноги прибивати, то з цвяхів капала кров.

— Тепер весь світ у крові, з кожного серця капає кров.

— Гей! Гей!

Говорять, а ватра дотліває. Сирий туман окутує церкву, і липи, і дзвіницю, і парубків, що потомлені кругом вогнища лежать. Лиш хрести на гробах бовваніють. Ніби духи предків повилізли з могил і слухають розмови... Багато їх, багато.

* * *

В п'ятницю плащаниця. Благообразний Йосиф із дерева зняв пречисте тіло Його, плащаницею чистою обвив і, пахощами намастивши, во гробі новім покрив, положив. Так лежав Той, що побідив побідою з-за гробу. І весь день люди ішли, щоб поклонятися Йому. Аж темрява загородила дорогу до церкви. В церкві дяк читає півголосом псалтир. Чимраз рідше й тихіше падають його слова. Чимраз нижче хилиться його голова лиса над пожовклу книгу, заснув. Лиш масло у лампах шкварчить, лиш дими снуються поміж образами.

І тоді стежкою від цвинтаря до церкви наближається похід. Без рук, без ніг, в пошарпаній одежі ідуть, у маєстаті терпіння. Вже переступили поріг, уже в притворі, вже до зимних плит припадають. «Ти, що протерпів за нас страсті, Ісусе, Сине Божий, помилуй нас!.. Помилуй тих, що осталися в пограбованих хатах наших під стопою ворога тяжкого. Помилуй поля, кровію политі, а тепер наїзниками чужими зайняті. У тих полях праця наша і кості предків наших — не відбирай їх від дітей і внуків, що лишилися по нас. Ми погинули, щоб вони могли жити, щоб рідною мовою своєю тишились і сумували, щоб Ти, Христе, з дерева хресного знятий, як і раніше, у церкві

нашій спочив і воскрес. За все, що нам рідне, дороге, серцю близьке, — ми боролися чесно до останку, не жахаючись ані мук, ані смерті, — Ісусе Христе, Сине Божий, помилуй, помилуй, помилуй нас!» Крізь весняні шуми рік і лісів, крізь гамір торгівлі світової, крізь невгаваючий рев ненажерливості людської і злоби — чую тебе, свята велика молитво безталанного нашого народу. Помилуй нас!

* * *

А як в неділю вперше заграють великодні дзвони і священник тричі зніме хрест угору і тричі возвістить: «Христос воскрес!» — то чую, як із грудей мільйонів вихопиться один великий стогін, один червоний крик, один невгаваючий зойк: «І нам належить життя!» Христе, ти муки прийняв за нас, грішних, і на дереві сорому повис, а на третій день во славі піднявся, а наші батьки, мужі і брати намарне мали б страдати і конати? Невже ж намарне лилася людська кров і душі, як осінні листя, летіли, а край цілий стогнав, як велика Голгофа? Ні, ні, — ні! Як щезає дим — найщезнуть, і як тоне віск від лица вогню, — так найпропадуть вівіки і вівіки вороги воскресіння народу!

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чому таку назву дав автор своєму оповіданню?
2. Що таке «страсті»?
3. Що відбувається у творі?
4. Чим завершується оповідання?
5. Яка мораль твору?

Проаналізуй ситуацію і поміркуй.

Йдучи вулицею, ти помітив на рекламному стенді напис великими літерами на блакитному фоні. Підійшовши ближче, помітив малюнок, де зображений голуб у блакиті неба. Нижче під малюнком – слова з Біблії: «Не хлібом єдиним живе людина, але словом Божим» (Лк. 4: 4).

Як ти гадаєш, що означає цей малюнок?

Що означають слова, написані під малюнком?

Завдання 4

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

До чого може призвести відсутність толерантності в питаннях релігії в сучасному суспільстві?

Завдання 5

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому Україну вважають центром православ'я, здавна християнською державою?
2. Які релігійні обряди супроводжують життя кожного українця?
3. Згадайте відомі християнські свята – Різдво, Великдень, Спас, Успіння. Які обряди їх супроводжують? Яка роль християнського змісту цих свят для самого святкування?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Що таке символ?
2. Що таке християнський символ?
3. Які символи зберігаються у традиціях і культурі українського народу?
4. Що таке ікона?
5. Яка символіка ікони?
6. У чому полягає відмінність між іконою та зображенням на релігійну тему?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Пригадай, які ти знаєш християнські символи і яке їхнє символічне значення.
Випиши їх у зошит і коротко опиши.
2. Склади коротку розповідь про символи, якими користуються християни як знаками пам'яті про Бога, Його жертву, Його присутність у житті християн.
3. Напиши твір-роздум про роль християнських символів у житті людини, яка увірнула в Бога.

ХРИСТОС — ДОРОГА, ПРАВДА І ЖИТТЯ

Промовляє до нього Ісус:
«Я — дорога, і правда, і життя.
До Отця не приходить ніхто,
якщо не через Мене»

Ів. 14: 6.

Докладніше див. Ів. 15: 14.

Опрацюй урок 28 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Ким є Христос для християн?
2. Що дає людині віра в Ісуса Христа?
3. А ким Він є для тих, хто не вірує в Нього?

Запам'ятай нове поняття:

Наслідування — процес повторення й відтворення однією людиною дій, учинків, жестів, манер, інтонацій іншої людини й навіть копіювання певних рис її характеру і стилю життя.

Завдання

Прочитай текст і поясни роль Ісуса Христа у житті кожної людини.

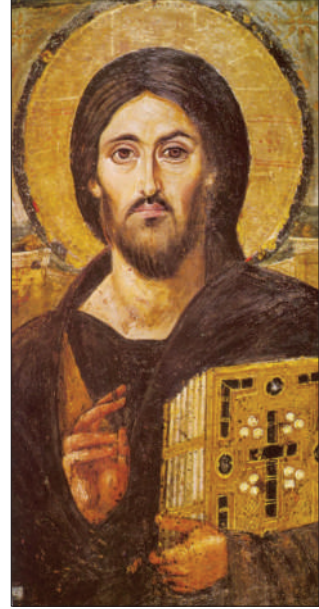
Б.І. Гальперін

МОРАЛЬНИЙ ІДЕАЛ ДЛЯ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

моральний ідеал передбачає внутрішнє прагнення людини слідувати певним зразкам досконалої особистості, що втілила у собі найвищі чесноти. Існує думка, що людині потрібен моральний ідеал, але, по-перше, він повинен бути суто людським, а не божественним, а по-друге, — бути обов'язково досяжним.

Аналізуючи таке судження, слід зауважити, що будь-яка людина, якими б реальними чеснотами не володіла, не вільна від недоліків. Отже, суто людський моральний ідеал неминуче несе на собі печать недосконалості. Тому-то він і потребує вдосконалення. Що стосується думки про досяжність морального ідеалу, то вона видається помилковою. Це справедливо підкреслював ще Іммануїл Кант. Досягнутий ідеал перестає бути ідеалом і потребує заміни, бо не може бути межі вдосконалення особистості. Справжній моральний ідеал недосяжний, хоча прагнення до нього безмірне. Подібно до лінії горизонту ідеал, в міру наближення до нього, віддаляється. І все ж серед людей для виховних цілей виділяються певні зразки, які варто наслідувати в житті. Такими прикладами для наслідування цілком можуть бути найбільший гуманіст ХХ століття Альберт Швейцер, видатний борець за права чорного населення Америки Мартін Лютер Кінг, незабутня Мати Тереза. Зауважимо, що всі вони прагнули наслідувати Христа, бачили в Ньому потужний світильник, що освітлював життєвий шлях кожного з них.

Якщо до питання ідеалу підходити неупереджено, то саме Ісуса Христа слід вважати найвищим моральним ідеалом, прагнути якого необхідно, але досягти — неможливо. Більш досконалої особистості людська історія не знає. Життя Ісуса Христа, в людському естві Якого перебувала Божественна сутність, унікальне у всіх відношеннях. Він — єдиний з усіх по землі людей, хто не мав ніякої вади та став осередком усіх людських чеснот. Про Нього справедливо писав П. І. Рогозін, що Його доброта — безумовна, Його милосердя — безмежне, Його терпіння — невичерпне, Його віра — непохитна, Його мужність — абсолютна, Його любов — бездонна, Його проникнення в усі глибини нашої душі — надприродне, Його прощення грішників, які каються, — незрівнянне. Його бажання допомогти струдженим та обтяженим, втішити й заспокоїти їх було безмежним, Його справи були праведні та бездоганні, Його співчуття було досконалим. Він виявляв милість не тільки до друзів, а й до Своїх противників. Навіть будучи прицвяхованим до хреста, Він мовився про прощення Своїх катів. Їхні гріхи Він теж узяв на Себе.

Важливою стороною життя і вчення Христа була Його миролюбність. Він Сам ухилявся від конфліктів і це заповідав Своїм послідовникам. «Блаженні миротворці», — говорив Він і обіцяв, що такі синами Божими назвуться. Спираючись на вчення Спасителя, святі апостоли закликали християн ухилятися від зла та прагнути до миру з усіма людьми. І сьогодні щирі послідовники Ісуса Христа не здатні на чвари і сварки. Вони зберігають мир у всьому: мир із Богом, а також мир у душі, в сім'ї, з сусідами, з братами та сестрами по вірі, з недругами.

Ісус Христос завжди був доступним і простим. Його терпіння, великодушність і дивовижне самовладання змушували навіть недругів Христа визнавати в Ньому Праведника. Протягом усього життя Ісус незмінно виявляв послух волі Свого

Небесного Отця, якого Він заповів любити не тільки серцем і душею, а й «усім розумінням». Це означало, що Бога слід осягати не тільки чуттєво-емоційним, а й раціональним шляхом, вірити в Творця осмислено. Поряд із заповіддю любити Бога Христос ставив на чільне місце у своїй проповіді й другу заповідь — любові до ближнього, вершиною якої Він вважав жертвність.

Кожна людина, що називає себе християнином, об'єктивно є живою рекламою християнства: вона або підносить, або дискредитує його. Той, хто вбачає в Христі свій моральний ідеал, прагне у всьому бути схожим на Нього. Він буде намагатися любити Бога і людей, як Христос, покірно нести свій хрест, як його ніс Він, бути смиренным і лагідним, як Він, прощати інших, як прощав Він, вимогливо ставитися до себе й домагатися миру з усіма, як заповідав Він, посилено полегшувати життя струдженням та обтяженням, бути милосердним і жалісливим до них, забувати образи й відповідати на зло добром, бути світлом світу й поводити себе так, щоб оточуючі прославляли Його Святе Ім'я, бути безмірно відданим Христу. Будучи зразковими християнами й законотворцями громадянами своєї держави, послідовники Христа будуть віддавати Богові Боже, а кесарю кесарево.

Зрозуміло, тільки цим не можна обмежити діяльність дітей Божих, що йдуть шляхом свого Спасителя до святості та досконалості. Люди, які вбачають свій моральний ідеал у Христі Ісусі, не здатні дискредитувати Його Ім'я та Його вчення. Своєю вірою, своїми устами й ділами вони стверджують велич і славу Сина Людського, чиє життя стало найбільш значною і яскравою подією на землі.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Як особистість Ісуса Христа пов'язана з ідеалом?
2. Яким був Ісус Христос у житті?
3. Що Господь заповідав усім християнам?
4. Чи намагаєшся ти наслідувати Заповіді Христа? Чому?
5. Чи часто ти бачиш в житті невиконання Божих Заповідей? Чому, на твою думку, це трапляється?
6. Хто з біблійних персонажів чи релігійних діячів, на твою думку, доклав найбільше зусиль, щоб виконати Божі заповіді?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію в особах.

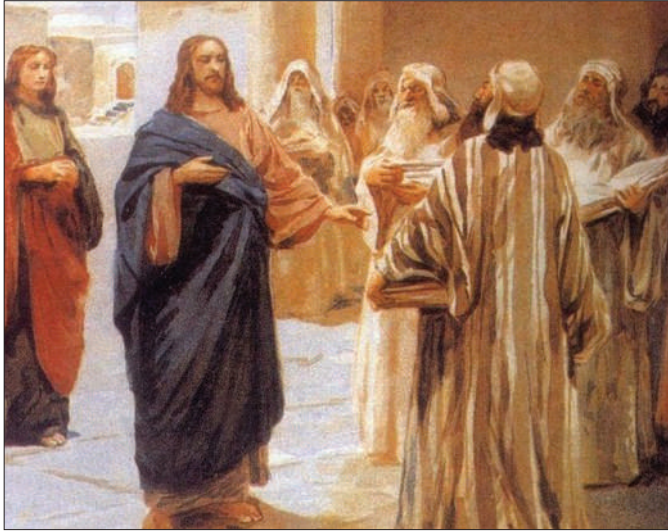
За Євангелієм від Івана 8: 12–59

ЛЮДСЬКЕ Й БОЖЕСТВЕННЕ

вернувся Ісус до народу й сказав:

— Я — світло світові; хто йде слідом за Мною, той не буде ходити в пітьмі, але буде мати світло життя.

Тоді фарисеї сказали Йому:

— Ти Сам про Себе свідчиш, і свідчення Твоє не справжнє.

Ісус сказав їм у відповідь:

— Якщо Я навіть Сам про Себе свідчу, то свідчення Моє істинне, тому що Я знаю, звідки прийшов і куди йду; а ви не знаєте, звідки Я, і куди йду; ви судите з огляду на плоть, а Я не суджу нікого; а коли й суджу Я, то суд Мій істинний, тому що Я не один, але Я і Отець, що послав Мене; в законі вашому написано, що свідчення двох людей правдиве. Я Сам засвідчую про Себе, і свідчить про Мене Отець, що послав Мене.

Тоді сказали Йому:

— Де Твій Отець?

— Ви не знаєте ні Мене, ані Отця Мого; якби ви знали Мене, то знали б також Отця Мого...

Ці слова виголошував Ісус біля скарбниці, коли навчав у храмі, і ніхто не схопив Його, тому що не прийшла ще година Його.

— Я відходжу, і будете шукати Мене, і помрете в гріхах ваших; куди Я йду, ви туди прийти не можете.

Тут юдеї загомоніли:

— Невже Він уб'є Себе Сам? Бо каже: «Куди Я йду, ви не можете прийти»?

— Ви — з долішніх, а Я з горішніх; ви від цього світу, а Я не від світу цього; Саме тому Я сказав вам, що ви помрете в гріхах ваших; бо якщо не увіруєте, що це Я, то помрете у гріхах ваших.

— А хто Ти такий?

— Від початку Сущий, як оце кажу вам. Багато маю сказати і судити про вас; але Той, Хто послав Мене, є істинний, і що Я чув од Нього, те й кажу світові.

Люди не зрозуміли, що Він казав їм про Отця. Тож Ісус сказав їм:

— Коли піднесете Сина Людського, тоді пізнаєте, що це Я і що нічого не вчиняю від Себе; але, як навчив Мене Отець Мій, так і кажу. Той, Хто послав Мене, є зі Мною; Отець не залишив Мене одного, бо Я завжди чиню те, що Йому добре.

Коли Він говорив це юдеям, багато увірувало в Нього. Тоді сказав Ісус до тих, що увірували в Нього:

— Якщо будете дотримуватися Мого слова, то ви справжні Мої учні; і пізнаєте істину, й істина зробить вас вільними.

Йому відповідали:

— Ми насіння Авраамове і не були рабами нікому ніколи; чому ж Ти кажеш: «Станете вільними»?

Ісус відповів їм:

— Істинно, істинно кажу вам: кожний, хто чинить гріх, — раб гріха. Але раб не живе в домі вічно; син залишається повік; отож, якщо Син учинить вас вільними, то справді вільними будете. Знаю, що ви насіння Авраамове; однак шукаєте вбити Мене, тому що слово Моє не вміщається в вас. Я повідую те, що бачив у Отця Мого; а ви те чините, що бачили у батька вашого.

— Батько наш є Авраам.

— Якби ви були дітьми Авраамовими, то справи Авраамові вчиняли б; а тепер шукаєте вбити Мене, Чоловіка, що сказав вам істину, котру чув од Бога; Авраам цього не чинив. Ви чините справи батька вашого, — сказав Ісус.

— Ми не від перелюбу вродилися; одного Отця маємо — Бога.

— Якби Бог був Отцем вашим, то ви любили б Мене, тому що Я від Бога вийшов і зійшов; бо Я не Сам від Себе прийшов, але Він послав Мене. Чому ви не розумієте мови Моєї? Тому що не можете почути слова Мого. Ваш батько диявол, і ви хочете виконати похоті батька вашого. Він був душогубом від початку і не встояв в істині, бо немає в ньому істини; коли виповідає він лжу, то каже своє, бо він облудник і батько брехні. А коли Я істину кажу, то не вірите Мені. Хто з вас викриє в Мені неправду? А якщо Я кажу істину, то чому ви не вірите Мені? Хто від Бога, той слухає слова Божі; ви тому не слухаєте, що ви не від Бога.

На це юдеї сказали Йому:

— Чи не правду ми кажемо, що Ти самарянин і що демон у Тобі?

Ісус відповів:

— У Мені демона немає, але Я шаную Отця Мого, а ви Мене зневажаєте. А втім, Я не шукаю Моєї слави: є Той, що шукає і судить. Істинно, істинно кажу вам: «Хто дотримується слова Мого, той не побачить смерті повік».

Тоді набрали каміння, щоб кидати в Нього, але Ісус сховався і вийшов з храму, пройшовши серед них, і попростував далі.

**ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:**

Як ти зрозумів розмову Ісуса Христа з фарисеями? Перекажи її своїми словами за планом:

1. Що розповів Ісус про Себе.
2. Що сказав Ісус про фарисеїв.
3. Як аргументували фарисеї свою невіру Ісусу Христу.
4. Що відповів Христос фарисеям.
5. Чим закінчилася розмова Ісуса з фарисеями.

Прочитай притчу і поясни, як Господь супроводжує нас.

СЛІДИ НА ПІСКУ

Одного разу чоловікові приснився сон. Йому ввижалося, що йде він піщаним берегом, а поряд із ним — Господь. На небі пропливали картини з його життя, і після кожної з них він помічав на піску дві пари слідів: одну — від своїх ніг, іншу — від ніг Господа.

Коли перед чоловіком промайнула остання картина з життя, він озирнувся на сліди на піску й побачив, що часто вздовж його життєвого шляху тягнулася тільки одна лінія слідів. Чоловік поміркував собі й помітив, що це були найтяжчі й найбільш невдалі періоди його життя, сповнені відчаю та смутку. Чоловік дуже зажурився. Він подумав: «Чому це Господь полишав мене в найтяжчі хвилини мого життя?» Чоловік із розпачем і ремствуванням почав запитувати Господа:

— Хіба не Ти казав мені: якщо я буду іти шляхом Твоїм, Ти не залишиш мене. Проте я помітив, що в найважчі часи мого життя лиш одна пара слідів тягнулася по піску. Чому ж Ти покидав мене, коли я найбільш потребував Тебе?

І Господь відповів:

— Хороше моє, миле дитя! Я тебе люблю й ніколи не покину. Коли твоє життя було переповнене горем і випробуваннями, тільки один ланцюжок слідів тягнувся дорогою. Бо в ті моменти Я ніс тебе на руках...

Завдання 4

Проаналізуй ситуації і поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. В одній книзі ти прочитав, що Ісус Христос за життя був великим моральним авторитетом для своїх сучасників, що до Нього можна і треба наближатися.

Чи хотів би ти наслідувати Ісуса Христа? Чому?

II. В одному виданні, де друкувалися науково-популярні матеріали, ти прочитав про життя Ісуса Христа, але із зовсім іншої точки зору, яка відрізняється від Біблійної.

Чи ти повіриш у таку версію життя Ісуса? Чому?

Завдання 5

Випиши людські якості Ісуса Христа в одну колонку, а божественні — в іншу.

Завдання 6

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Чому сьогодні такими актуальними є дві головні заповіді Ісуса Христа?
2. Чому християнам потрібно проявляти толерантність до людей інших віросповідань?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Ким є Христос для християн?
2. А ким Він є для тих, хто не вірує в Нього?
3. Яке значення для людини має віра в Ісуса Христа?
4. Назви відомих тобі людей, які глибоко шанують Ісуса Христа.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Знайди у Біблії вірші, які демонструють доброзичливе ставлення Христа до людей, і випиши декілька з них у зошит.
2. Зроби коротке повідомлення на тему «Ісус у моєму житті».
3. Візьми інтерв'ю у різних за віком людей на тему «Ким для тебе є Ісус Христос».

УРОК 29

ІСУС І ДІТИ

Пустіть дітей, щоб до Мене приходили,
і не забороняйте їм, бо таких – Царство Боже.
По правді кажу вам: хто Божого Царства
не прийме, як дитя, той у нього не ввійде!

Лук. 18: 16–17.

Докладніше див. Мт. 18: 2–3.

Опрацюй урок 29 —
і ти знайдеш відповіді
на важливі
для кожної людини
питання:

1. Чи мають діти право на вибір власного життєвого шляху?
2. Як зробити правильний життєвий вибір? Що для цього потрібно робити?
3. Яка роль батьків у правильному виборі дитиною її життєвого шляху?
4. Як Ісус Христос ставиться до дітей?

Запам'ятай нове поняття:

Вибір — учинок, який здійснюється на основі розуму і досвіду та потребує мудрого рішення на користь чогось або когось.

Завдання

Прочитай текст і розкажи про ставлення Ісуса Христа до дітей.

ДІТИ ДЛЯ ІСУСА

і ніколи не замислювалися, чому Ісус порадив дорослим бути, як діти? Тому що саме в дітей багато щирості, доброти, вони швидко прощають і не пам'ятають зла. Діти не зіпсовані корисливістю та жорстокістю світу. Вони вірять щиро і, як правило, не зраджують своїм переконанням. Діти — це Боже благословення батькам, це плід їхньої любові, дар, який покликаний приносити радість і щастя.

У різних сім'ях стосунки між батьками й дітьми складаються по-різному. Більш драматично — там, де відсутнє взаємне довір'я, тепло і любов. Злагодженою є атмосфера в сім'ї там, де стосунки між батьками й дітьми побудовані на любові. Проте батьки кожної дитини повинні усвідомити: дитина має право на вибір самостійного життєвого шляху.

Життєвий вибір кожної людини повинен бути правильним. Так вчить християнство. Це означає, що молода людина, вирішивши жити самостійно, повинна стримуватися від гніву, не кривдити інших, не практикувати шкідливих звичок, не брати участі в діях, спрямованих проти гідності людини.

Батьки можуть вплинути на життєвий вибір дитини, коли подаватимуть їй власний приклад гармонійного сімейного життя, проте навіть якщо його немає, вони можуть щиро й довірчо підтримувати свою дитину, без надмірних докорів навчати її життя, давати корисні поради. Діти, які виростали без батьківської підтримки й опори, відзначали, що спочатку вони зробили чимало помилок. Кожній дитині на початку її життєвого шляху слід усвідомити, що Бог — це люблячий Отець, Який піклується про всіх людей.

Сам Ісус на землі народився як Дитина. Пам'ятаємо з Біблії історію народження Ісуса Христа. Про Його дитячі роки згадується мало, проте відомо, що Йосип, чоловік Марії, який заступив Йому батька, був теслею — і хлопчик постійно допомагав татові. З дванадцяти років Він проповідував у храмі, знаючи про Свого Небесного Отця, і всі дивувалися Його мудрості.

Ісус для дітей — як Отець, Наставник і хороший та мудрий Учитель. Він дарує їм особливе тепло, ніжність, ласку. Радіє, коли діти обирають праведний шлях у житті. Господь щасливий бачити усміхнену матір із дитинкою на руках, яка вчить своє маля промовляти слова вдячності Богові. Діти — це справді Боже благословення.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Чому Ісус Христос хотів, щоб усі люди були схожими на дітей?
2. Чому дітей вважають Божим благословенням?
3. Що тобі відомо про дитинство Ісуса Христа?
4. Хто з відомих тобі релігійних діячів минулого і сучасності намагався прилучити дітей до християнських цінностей?

Завдання 2

Прочитай біблійну історію і розкажи про благословення Ісусом дітей.

За Євангелієм від Марка 9: 30–41; 10: 13–16

ІСУС БЛАГОСЛОВЛЯЄ ДІТЕЙ

Ісус Христос після однієї з проповідей узяв дитину, поставив її серед Своїх учнів і, обнявши її, каже до них: «Хто прийме одне з таких дітей в Моє ім'я, — Мене приймає; а хто Мене приймає, — не Мене приймає, а Того, Хто послав Мене».

Іван запитав Його: «Учителю, ми бачили одного, що Твоїм ім'ям виганяє бісів, але не ходить із нами, то ми заборонили йому це робити». Ісус мовив: «Не бороніть йому. Немає такого, хто робив би чуда Моїм ім'ям і міг би Мене зневажати. Бо хто не проти нас, той за нас. Хто напоїть вас кухлем води тому, що ви Христові, — істинно кажу вам, — той не втратить своєї нагороди. Хто ж спокусить одне з оцих малят, які вірують, — краще було б такому кинутися в море. Коли твоя рука спокушає тебе, відітни її. Краще ввійти в Царство Небесне калікою, ніж із двома руками піти в пекло, у вогонь незгасний, де черв'як не вмирає й вогонь не вгасає. Коли твоя нога спокушає тебе, відітни її: краще ввійти в життя кривим, ніж із двома ногами в пекло. Коли око спокушає тебе, вирви його: краще ввійти у Царство Боже однооким, ніж із двома очима бути кинутим у пекло».

Люди приносили до Ісуса Христа дітей, і діти самі приходили, тяглися до Ісуса, але учні забороняли їм. Побачивши це, Ісус виявив незадоволення: «Пустіть дітей приходити до мене, не бороніть їм: таких Царство Боже. Істинно кажу вам: Хто Царства Божого не прийме, як дитина, — не ввійде до нього». І обнявши їх, поклав на них руки і благословив їх.

Небесний Учитель любив дітей. Коли люблячі батьки приносили своїх дітей до Учителя, бажаючи, щоб Він поблагословив їх, учні Христові, відчуваючи, що час Господа занадто дорогоцінний, щоб витрачати його на дітей, докоряли їм, не пускали дітей підходити близько. Але Ісус відверто наполіг на тому, щоб дітям було дозволено приходити до Нього. Він пригорнув їх, поблагословив, щоб з ними повсякчас були Його любов і захист.

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. Що зробив Ісус Христос, коли до Нього принесли немовлят?
2. Чому учні не пускали дітей до Ісуса Христа?
3. Як ти розумієш вислів «прийняти Царство Боже, як дитина»?

Завдання 3

Прочитай уривок із оповідання і поясни, що найкраще у світі.

В. Карпов

НАЙКРАЩЕ У СВІТІ

Лідія Павлівна, класний керівник, каже: таких, як Бедарев, злочинний світ чекає... Гріхів на Вале — і своїх, і чужих, приписаних, — багато.

Усе почалося в другому класі. Вале звинуватили в тому, що він крав піріжки в буфеті. Його тягали в учительську, розбирали на зборах. Вале відмовлявся, плакав. Нарешті завуч знайшов до нього підхід — залишився віч-на-віч і сказав: «Якщо зізнаєшся, ми батькам повідомляти не будемо, якщо ні, то доведеться викликати. Ну... Краще гірка правда, ніж солодка брехня...» Вале подумав і зізнався. Тоді завуч поцікавився, як він це робив. Вале розгубився, мовчав... «Не хочеш розповідати — ходімо, покажеш». А буфет у школі з дощок збитий, навколо труби опалення — порожній простір квадратиком, невеликий, насилу руку просунеш. Прийшли. Вале озирнувся і відкрив секрет: довгу палицю з цвяхом на кінці просовував у цю дірку, наколював піріжок і витягав. «А хто навчив тебе так робити? Ми знаємо хто, але хотілося б, щоб ти сам сказав... Скільки ти йому піріжків дав?..»

Завуч міг би слідчим працювати. Він кого хочеш на чисту воду виведе. Щоправда, схожий він дуже на шпигуна: теж темні окуляри носить. Сидить на уроці, дивиться крізь темні окуляри — жах наганяє — і нігті обробляє. То пилочкою їх заточує, то щипчиками кусає, візерунки, чи що, на них робить. Ні, це ж треба — щодня! Може, вони в нього відростають миттєво?..

Тоді Вітько ще погано знав Вале. Хоч і не дражнив, як інші, але теж вважав, що він злодій. А потім виявилось, все було інакше. Мати Вале працювала в їдальні. Принесла піріжків, Вале склав їх у портфель, приніс у школу і роздав однокласникам (він завжди щось роздає). У шкільному буфеті саме зникли піріжки, ось і зробили висновок. Причому не вчителі зробили, а дівчатка-однокласниці. Почули, як тітка Клава свариться за піріжки, пішли і сказали: так, мовляв, і так. А Вале правду говорити не схотів; боявся — про матір погано подумати можуть, викличуть її. Відмовлятися — теж викличуть. Ось і «зізнався». Вдало про палицю з цвяхом придумав...

Відтоді всі шишки летять на Вале. У Жиркіних годинник зник. Хто заходив? Вале. Зроду не був, а тут зайшов. Навіщо? Звісно, поцупити щось. До матері його бігали, у школу ходили. Годинник потім вдома у себе ж знайшли: кудись закотився.

А взимку Вале лижу вкрав... Справді вкрав, і що дивно — про це ніхто, крім двох-трьох, не дізнався. Було так. Поламав він на шкільних змаганнях лижі, заніс уламки

в кімнату для спортінвентаря, а там нікого... Лижі — пристрасть Вале! Взимку не знайдеш гірки, лижні, на якій би він не катався. Два дні побігав на крадених лижах, на третій повернув. Фізкерівник, до речі, подумав, що давав їх Вале як спортсмену, а може, удав, що так подумав. У Олександра Миколайовича пам'ять чудова: він усі світові рекорди напам'ять знає.

— Вале, знову до твоєї матері прийдуть, — обережно говорить Вітько.

Вале завмер, присів навіть. Замислився. Він, здається, оце тільки дотумкав, а вже тисячу разів можна було зрозуміти: такі жарти просто не закінчуються! Треба сказати, Вале дуже матір свою любить! Горя приносить їй чимало, але вона його ніколи не сварить, ніколи не кричить, тільки плаче. Вале в такі хвилини ладен убити себе, знищити, присягається, повторює: все, встанне, більше не образить матір, не завдасть горя! А мати душі в ньому не чує! І радіє вона, коли зустрічає вчительку математики. Надія Іванівна хвалить Вале, здібностями його захоплюється, але зразу ж додає: його загнущати б!

Між іншим, у Вале з Павлусем через матір сварка почалася. Не через матір, а... Ну, одне слово, співав Павлусь пісню: «Мы смело в бой пойдем За суп с картошкой И повара убьем Столовой ложкой». Дурні слова, але ж мати у Вале кухар... Він попросив Павлуса замовкнути, той навмисно почав піддражнювати. Знав: неприємно людині, а дражнив. Вале втупився в Павлика очима... потім торохнув кулаком.

А битися з Вале не варто: він непереможний. Хоча й не найдужчий. Слабший за Вітька, за Жиркіна слабший. Але якийсь він верткий, надто спритний. Головне, напористий. Тільки Орлов із Гоголівської може вистояти проти Вале. Але того бояться і не люблять. Знають — з Вале можна пожартувати, він не образиться. Іноді жартують з єхидством, спокушають на яке-небудь «дільце». Вале часто не помічає підступу. Що він тільки не виробляв, коли поб'ється об заклад! По снігу босоніж ходив, із даху стрибав... Ось у квітні Орлов під'юдив його за двадцятник пройти на колінах по калюжі. Ще не встиг лід розтанути! Вале пройшов, узяв двадцятник і кинув його в ту саму калюжу. Що він довести хотів! Кому? Орлову? Хіба він зрозуміє? Посміється та й по всьому!..

Добрий Вале хлопець. Найдобріший, просто потрібен до нього підхід. Ні, не те, так усі кажуть. Це у завуча «підхід», а до нього треба без підходів, нормально, по-людськи, з відкритим серцем!

ПОМІРКУЙ
І ДАЙ ВІДПОВІДІ
НА ЗАПИТАННЯ:

1. У чому звинувачували Вале?
2. Яка мораль твору?
3. Ти хотів би дружити з Вале? Чому?
4. Чи є у твоєму класі хлопчик, схожий на Вале? Хто це? Чому ти так вважаєш?

Завдання 4

Проаналізуй ситуацію і поміркуй, як би ти вчинив у ній.

Уяви, що в тебе має відбутися зустріч із Ісусом Христом.

Про що найголовніше ти в Нього запитав би? Про що хотів би розповісти Йому?

Завдання 5

ВІДКРИТИЙ
МІКРОФОН

Поміркуй і скажи, чому Ісус Христос із особливою увагою ставиться до дітей.

Завдання 6

ПОПРАЦЮЙТЕ
В ПАРАХ

Складіть уявний діалог Ісуса Христа з дітьми.

Завдання 7

Поміркуйте в групах над питаннями:

1. Як можна подорослішати і водночас зберегти дитячу довіру до Божого Слова?
2. Чому Бог визнає цінність дітей?
3. Чи повноцінною є сім'я без дітей?

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Дай відповіді на запитання:

1. Як Ісус Христос ставиться до дітей?
2. Яка роль батьків у правильному виборі дитиною її життєвого шляху?
3. Чи мають діти право на вибір власного життєвого шляху?
4. Як зробити правильний життєвий вибір?
Що для цього потрібно робити?

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Запитай дітей різного віку, ким є для них Ісус Христос. Їхні відповіді запиши у зошиті.
2. Напиши твір-роздум на тему
«Ісус — Отець і Вчитель усіх дітей».

ТЕМАТИЧНА ПЕРЕВІРКА ЗНАНЬ

1. Яке слово має бути на місці крапок?

1. «Єдинородний Син, що в лоні Отця, Той ... явив був».
2. «Ви Мої друзі, якщо ви виконуєте те, що Я вам ...».
3. «Хто Божого Царства не прийме, немов те ..., той у нього не ввійде».
4. «... ви ... в Господі».
5. «Будьте ж ... Слова, а не слухачами самими ...».
6. «... живуть навіки, і нагорода їх від Господа, і Всевишній піклується про них».
7. «Благодать вам і мир від Бога, Отця нашого і Господа Ісуса Христа, що за наші гріхи дав Самого Себе, щоб від злого ... віку нас визволити».

2. Продовж речення.

1. Ісус Христос називає своїх послідовників світлом для
2. Софія Київська була збудована князем
3. Хрест символізує
4. Христос у Своему земному житті був абсолютно

3. Дай визначення поняттям:

праведник, подвижник, патріот, символ, духовність, сакральне мистецтво, обов'язок.

4. Розкрий зміст біблійної історії.

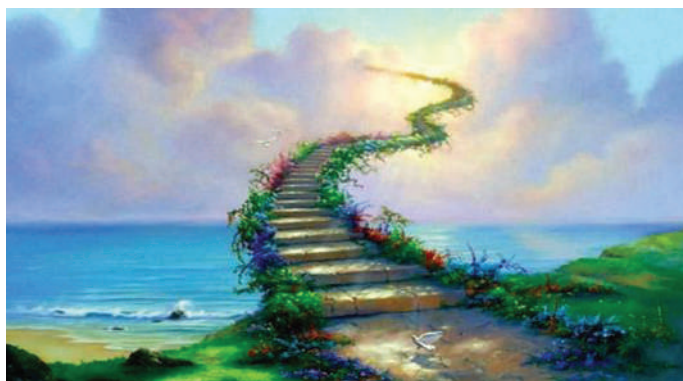
1. Що говорить Гімн Любові апостола Павла про Божу любов? (1 Кор. 13).
2. У чому полягала історична роль Івана Хрестителя?
3. Чому Христос благословив дітей, яких Його учні не пускали до Нього?
4. Яке головне завдання поставив перед апостолами і Своею Церквою Ісус Христос?

5. Дай розгорнуту відповідь на запитання, навівши приклади з життя.

1. Які найвідоміші християнські символи і яка їхня роль у житті християнина?
2. Чим людина подібна до Бога?
3. Як Ісус ставиться до дітей?
4. Які приклади вірного служіння праведників Богу і рідному народу ти знаєш із історії України?
5. Чому Христос назвав Себе Дорогою, Правдою і Життям?
6. У чому в наш час проявляється відродження духовності українського народу? Як і чому це поєднується з моральною деградацією суспільства?

6. Розв'яжи етичну проблему.

1. Що означає «любити своїх ворогів»? Про яку любов тут говорив Христос?
2. Як поєднати свободу і відповідальність?
3. У чому молодь може сьогодні проявити свою позитивну активність?
4. Бути хорошим учнем – чи означає це бути справжнім патріотом?
5. Як подолати в собі спокуси ненаситної жадоби до земних благ?
6. Що таке сакральне мистецтво? Чому його треба знати і розуміти?
7. Як, на твою думку, можна вдосконалити уроки християнської етики?

ПІДСУМКОВА РІЧНА АТЕСТАЦІЯ

1. Дай визначення поняттям:

духовність, пізнання, вдячність, надія, мудрість, ближній, праведник, подвижник.

2. Перепиши у зошит. На місці крапок встав пропущене слово з біблійного вірша.

1. «Бо ви всі сини ... через віру в Христа Ісуса!»
2. «Ось стою при дверях і стукаю, якщо хто почує. Мій ... і відчинить двері, увійду до нього».
3. «А тепер залишаються Віра, Надія, Любов, — оці три.
А найбільша між ними — ...!»
4. «Будьте ж ... Слова, а не слухачами самими ...».

3. Розкрий зміст біблійної історії.

1. Зустріч самарянки з Ісусом Христом біля криниці.
2. Учень Ісуса Христа, перший новозавітний мученик Стефан гине за правду.
3. Покликання Ісусом Христом перших учнів на служіння.
4. Ісус Христос з'явився Савлові і кардинально змінив його життя.
5. Зміна поведінки апостолів після сходження на них сили Святого Духа.
6. Іван Хреститель готує людей до проповіді Євангелія Ісусом Христом.

4. Підготуйте благодійний проект за вибором.

1. Допомога дитині із малозабезпеченої сім'ї.
2. Проведення благодійної акції у школі-інтернаті.
3. Зустріч із ветераном війни.
4. Допомога людям похилого віку.
5. Підготовка до святкування Різдва для молодших школярів.
6. Допомога батькам у щоденних справах.

ЗАГАЛЬНИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Б

- Безвідповідальність** — негативна риса характеру, що полягає у порушенні обіцянок і діях на шкоду інших людей.
- Безкорисливість** — риса характеру людини, яка вміє робити послуги та добрі справи, не сподіваючись винагороди.
- Безкорислива людина** — та, яка не дбає про користь для себе, не шукає вигоди; некорислива, в характері якої сформовані навички безкорисливості.
- Безцінне** — предмет чи явище, якому надають надзвичайного значення, великої цінності, яку неможливо оплатити грошима, проте можна досягнути духовно.
- Благодійник** — людина, яка надає допомогу іншій людині або установі, не чекаючи за це винагороди.

В

- Вдосконалення** — покращення чогось, наближення речі або істоти до ідеалу.
- Вдосконалення моральне** — поліпшення моральних якостей людини.
- Вдячність** — вміння належно оцінити зроблене нам добре діло та виявлену до нас увагу і відповісти взаємністю; велике й піднесене почуття.
- Вибір** — учинок, який здійснюється на основі розуму і досвіду та потребує мудрого рішення на користь чогось або когось.
- Відвага** — індивідуальна властивість волі людини, пов'язана зі здатністю здійснити якийсь учинок, відкинувши страх.
- Відданість** — почуття, яке ототожнюється з любов'ю, прихильністю, прив'язаністю до якоїсь особи, ідеї; глибока переконаність у чомусь.

-
- Відмежування від гріха** — спосіб життя, який виключає аморальні дії, слова та думки людини і побудований на біблійних Заповідях.
- Відповідальність** — риса характеру, що полягає в усвідомленні й готовності прийняти власні вчинки і наслідки дій, діяти на благо себе й оточення.
- Відродження духовне** — повернення людям, суспільству втрачених ідеалів праведного життя, їхнього зв'язку з Богом.
- Віра** — прийняття людиною тверджень, свідчень, фактів як істинних, об'єктивних без попередньої перевірки на основі внутрішнього переконання.
- Віра релігійна** — впевненість у реальному існуванні надприродних істот; припущення щодо якогось факту як істинного; визнання існування Бога.
- Вірність** — чеснота, риса характеру, яка пов'язана з відповідальністю та довірою до людини.
- Віросповідання** — індивідуальне визнання людиною приналежності до якоїсь окремої віри, напрямку, релігійного руху.
- Вірянин, або ж віруючий** — людина, яка вірує у Бога і належить до якоїсь церкви, релігійної громади, спільноти.
- Вміння** — здатність належним чином виконувати якісь дії, які є основою провадження певної діяльності.
- Воля** — бажання і здатність людини діяти у напрямі свідомо поставленої мети, долаючи внутрішні і зовнішні перешкоди.

Г

- Гріх** — вчинок людини, що суперечить християнському моральному вченню і є докором особі, що його вчинила.
- Гріховність** — спосіб життя, який суперечить християнському моральному вченню.

Д

- Дар Божий** — у людини — вміння, здібності, зовнішні та внутрішні ознаки, що передають образ і подобу Божу.
- Діяльність місіонерська, місіонерство** — діяльність, мета якої — донести Добру Новину, Євангеліє всім народам.
- Допомога** — виконання певних справ разом з іншими або за інших людей; одна з форм підтримки суспільством осіб, чий рівень життя не відповідає загальноприйнятому.
-

Досконалість — стан людини, що характеризується зрілістю, внутрішньою та зовнішньою довершеністю. Досконалим є лише Бог.

Духовний світ — невидимий для людського ока світ, який реально існує та впливає на людське життя.

Духовність — присутність Святого Духа в людині; життя за Заповідями Бога; внутрішня налаштованість людини змінюватися, зростати у святості під дією Святого Духа та відповідно до цих змін сприймати себе, весь навколишній світ, моральні цінності.

Ж

Життєвий шлях — сукупність учинків, які здійснила людина за своє життя.

З

Заповіді Божі — моральні повчання й настанови, дані людині Богом, а також угода Бога з людиною (Десять Божих Заповідей).

Зло — явище, що реалізується у деструктивних учинках людей у суспільстві й викликає незадоволення, огиду, оцінюється негативно та протиставляється Божим Заповідям.

Знання — сукупність понять, уявлень про світ, зібраних як людиною, так і суспільством.

Зрада — вчинок людини, який ставить під сумнів її вірність і здатність бути відданою.

І

Ідеал — найвища мета, якої свідомо або підсвідомо прагне кожна людина; взірць досконалості, приклад для наслідування.

Ідеал справжній — приклад для наслідування кожній людині, що базується на вічних християнських цінностях, що є основою загальнолюдських цінностей.

Ідеал фальшивий — взірць, який базується на тимчасових, минулих цінностях, помилковість яких усвідомлюється людьми з часом.

Ідеал християнський — взірць, поданий у Біблії як позитивний. Для християн ідеалом є Ісус Христос.

Ідол — особа, річ або ідея, яка цілком поглинає увагу людини й визначає її поведінку, що проявляється у надмірному перебільшенні його значення та поклонінні йому.

Ікона — зображення Божого Сина, Божої Матері та святих на згадку про ту чи іншу подію духовної історії людства, які є задіяними в релігійних обрядах і полегшують сприйняття божественного, оскільки наділені частинкою Божої святості.

Іконопис — мистецтво малювання ікон.

Істина — найвище, досконале знання, носієм якого є Господь Бог; правильне відображення об'єктивної дійсності у свідомості людини та правильне безпомилкове передання її в поняттях, судженнях, умовиводах, діях.

Істина абсолютна — цілковите, вичерпне знання дійсності; доступна лише Богові.

Істина відносна — такий обсяг знань і світоглядних переконань, який доступний людині на певному етапі розвитку науки та світогляду.

Істина об'єктивна — такий зміст наших знань, який не залежить від нас, а об'єктивно існує у світі.

Іти за покликом сумління — постійно здійснювати добрі справи, співчувати ближнім, бути милосердним тощо.

К

Кардинальна зміна — різка зміна життя людини на якісно протилежне.

Каяття — жаль за провиною, який включає благання людини до Бога про прощення своїх гріхів.

Критерій істинності — показник, який визначає істинний, справжній характер і цінність людей, їхньої поведінки, дій та речей, якими користуються люди.

Л

Любов — почуття приязні однієї людини до іншої, що супроводжується довірою, милістю, співчуттям, безкорисливістю та є проявом Божої природи в людині.

Любов християнська — почуття, яке є проявом Божої природи в людині, один із феноменів людської суті; цілковитий та безкорисний дар людської душі для Бога та для ближнього.

М

Матеріальний світ — фізичний світ зі всіма його законами, який існує навколо нас і в якому ми живемо; ми сприймаємо його органами чуттів.

-
- Мета, або ж ціль** — елемент поведінки та свідомої діяльності людини, що полягає в передбаченні наслідків діяльності та докладанні зусиль для досягнення позитивного результату.
- Милосердя** — добре, співчутливе ставлення до людей; поведінка людини, яка відзначається благодійництвом і співчуттям, м'якістю, поблажливістю однієї особи до іншої.
- Милосердна людина** — та, яка має і розвиває в собі співчуття, вміння розуміти іншу людину та допомагати їй.
- Місія милосердя** — добродійність щодо незахищених прошарків суспільства.
- Місіонер** — людина, яка присвятила своє життя місіонерській діяльності.
- Мова** — найважливіший засіб спілкування, пізнання людиною себе і навколишнього світу за Божим задумом; система звукових і графічних знаків.
- Мораль** — система поглядів, уявлень, норм та оцінок, що регулюють поведінку людей у суспільстві.
- Моральні засади християнства** — це система поглядів та оцінок, уявлень і світоглядних суджень, що закладені в Біблії і є Словом Бога для людей.
- Мужність** — якість людського характеру, що проявляється в здатності рішуче діяти в складній ситуації, в умінні зносити випробування, відстоюючи свою думку.

Н

- Надія** — Божо чеснота, що окреслює прагнення щастя, вміщене Богом у серце кожної людини; сподівання й мотиви, які керують діями людей; опір зневірі, підтримка в самотності.
- Наполегливість** — вміння тривалий час йти до мети, не зменшуючи енергії в боротьбі із труднощами.
- Наслідкування** — процес повторення й відтворення однією людиною дій, учинків, жестів, манер, інтонацій іншої людини й навіть копіювання певних рис її характеру і стилю життя.
- Незнання** — протилежність знанню, що характеризується відсутністю або нестачею понять, теоретичного матеріалу, даних про світ у людини або суспільства.

П

- Переконання християнські** — переконання у правильності Слова Божого, в необхідності керуватися ним у житті.
- Пізнання** — процес набуття справжніх знань; сукупність процесів і методів набуття знань про явища й закономірності світу.
- Поклик сумління** — непереборне бажання зробити добру справу.
- Потреба** — необхідність для людини таких умов, які забезпечують її існування і самозабезпечення.
- Постать** — видатна людина, що стала відомою в історії тієї чи іншої країни завдяки своїм здобуткам у державотворенні, мистецтві, науці, політиці тощо.
- Праведник** — людина, яка виконує заповіді свого віросповідання добровільно й ані в помислах, ані у вчинках не грішить.
- Праведність** — спосіб життя, що проявляється в дотриманні Заповідей Божих.
- Прагнення** — мотиви поведінки, які виражають потреби та внутрішні стимули, бажання людини.
- Премудрість** — форма особливої мудрості, як її трактує богослов'я: мудрість, дарована людині Богом для життя і творчості.
- Прозріння** — початок розуміння, усвідомлення того, що було незрозуміле, неусвідомлене раніше.
- Прозріння духовне** — процес, пов'язаний із переоцінкою цінностей у людській свідомості, коли першорядно важливими для людини стають духовні реалії життя.
- Прозріння фізичне** — поновлення функції зору людини, який не функціонував від народження або внаслідок травми.
- Протистояння** — активне заперечення чогось, неприйняття, вияв протесту.
- Прояв рішучості** — не завжди миттєве, але завжди вчасне рішення, прийняте зі знанням справи та з урахуванням конкретних обставин.

Р

- Рідна мова** — мова, яку виробили покоління певного народу та яку в нормальних соціальних і культурних умовах людина вивчає найперше.
- Рішучість** — воляова якість людини, пов'язана з умінням самостійно приймати відповідальні рішення й наполегливо реалізовувати їх у своїй діяльності.

С

- Самовдосконалення** — постійний, безперервний розвиток особистості, що відбувається як природний поклик завдяки зусиллям самої людини.
- Святість** — найвищий ступінь духовного розвитку людини, завдяки якому вона наближається до Бога; святість полягає в повній посвяті свого життя Богові, у здійсненні добрих справ, житті за Його Заповідями, готовності до самопожертви заради Бога та свого ближнього.
- Сенс життя** — філософська та духовна проблема, що стосується визначення мети життя людини та людства; світоглядне поняття, що має основне значення для духовно-морального становлення особистості.
- Символ** — те, чим зображують знак, інструмент виявлення змісту знака.
- Символіка** — сукупність символів, притаманних певному суспільству, церкві, організації.
- Символ християнський** — позначки, піктограми, які передають поняття, пов'язані з християнським вченням віри (голуб, хрест, риба, виноградна лоза).
- Слабкість** — недостатність сили волі для здійснення якогось учинку.
- Спокуса** — вплив на людину внутрішніх (гріховних думок) та зовнішніх чинників (людей, слів, речей тощо), щоб заволодіти людиною і схилити її до певної, нерідко негативної поведінки.
- Страх** — негативна емоція, що виникає в результаті реальної або умовної небезпеки, загрози життю організму, особи, цінностям, що нею захищаються (ідеалам, цілям, принципам і т. д.).
- Страх Божий** — почуття благоговіння й умиротворення, пов'язане з визнанням вищості Бога.
- Сумління, або ж совість** — духовно-моральний інструмент суспільної оцінки і самооцінки моральної особистості, що ґрунтується на суспільних критеріях праведності, справедливості й загального блага.

Ц

- Цілеспрямованість** — риса характеру людини, яка проявляється в умінні постійно думати про мету й постійно докладати зусиль, аж поки її не буде досягнуто.

Цінність — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення і для людини, і для суспільства, досягти чого людина прагне у житті.

Цінності моральні — моральні зразки, поняття, вимоги, що дають можливість людині оцінювати дійсність за певними критеріями й таким чином орієнтуватися в ній.

Ч

Чеснота — доброчесність, позитивна моральна риса людини.

Чесноти — якість, подарована людству Богом: віра, надія, любов.

Ш

Шанобливе ставлення — благоговійне, трепетне, особливе ставлення людини до людини чи до якогось явища як до такого, що заслуговує уваги й поваги.

Навчальне видання

Основи
християнської
етики
7 клас
Навчальний посібник

Відповідальна за випуск О. О. Бородіна

Підп. до друку 31.10.2016. Формат 70х100/16. Ум. друк. арк. 16,77.
Вид. код Л0772У. Наклад 5000 пр. Зам. №

Видавництво «Літера ЛТД».
03680, Київ, вул. Нестерова, 3, к. 508.
Телефон для довідок 456-40-21.
E-mail: litera_l@i.com.ua

Свідоцтво про реєстрацію № 923 від 22.05.2002 р.

Віддруковано в КТ «Забеліна-Фільковська Тетяна Сергіївна
і компанія «Київська Нотна фабрика»».
04080, м. Київ, вул. Фрунзе, 51а.

З питань реалізації звертатися за телефонами:
у Києві – (044) 456-40-21; 599-14-53; Харкові – (057) 712-91-44;
Білій Церкві – (04563) 3-38-90;
Вінниці – (0432) 55-61-10, 27-70-08;
Дніпрі – (056) 785-01-74, 735-18-33;
Житомирі – (0412) 41-27-95, 46-52-13;
Івано-Франківську – (067) 343-11-37;
Луцьку – (067) 370-10-23, (0332) 23-39-53;
Львові – (032) 244-14-36; Миколаєві – (0512) 67-01-38;
Одесі – (048) 737-46-54; Тернополі – (0352) 49-58-36;
Черкасах – (0472) 51-22-51, 36-72-14; Чернігові – (0462) 93-14-30.

«Книга поштою»: 61045 Харків, а/с 3355.
Тел. (057) 717-74-55, (067) 546-53-73.

E-mail: pochta@ranok.com.ua
www.ranok.com.ua
www.litera-ltd.com.ua
